శ్రీరస్తు.

ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము

పింగళి సూరనార్యప్రణీతము.

చెన్నపురి:

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచేఁ

ప్రకటితము.

1939

PRINTED BY
V. VENKATESWARA SASTRULU
of V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS
AT THE 'VAVILLA' PRESS
MADRAS.—1939

శ్రీ ర స్తు.

ప్ర భా వ తీ ప్ర ద్యు మ్న

గ్రంథ విమర్శనము.

చ. "కవిత యనంగఁ బద్యములు గద్యములున్ రచియించుటౌనె భా
షవిలసనంబు, లోకహితవర్తనముం బచరింపఁజేసి, క
న్గవను నద్దమై ట్లటుల గ్రంథచమత్కృతి నేర్పు పెంపునన్
బ్రవిమలవస్తుతత్త్వమును భాసిలఁ జేయుటగాక యారయన్."

(చాటుధార.)

సూరనార్యుని కాలమునాఁటికి మన తెలుఁగుభాషయందు దృశ్యకావ్యములు లేవు. అన్నియును శ్రవ్యకావ్యములే. ఈతఁడు రాఘవపాండవీయము వ్రాసి తనపాండిత్యప్రకర్షం గనుపఱిచినాఁడు. కళాపూర్ణోదయము వ్రాసి కల్పనాచాతుర్యమును కథారచనాచమత్కారమును వెలయఁజేసినాఁడు. రెండింటియందు ననుఁగూడ దృశ్యప్రబంధమునం దుండఁదగిన లక్షణములు విశేషముగ లేవు. అట్టికొఱంతఁ బాపం దలంచి యీశ్రవ్యప్రబంధముననె దృశ్యప్రబంధలక్షణము లన్నియుం బుట్టించి నాటకపాత్రములన్నియు నెదుటకువచ్చి నటించినట్టు లీగ్రంథమును రచియించినాఁడు. ఈప్రభావతీప్రద్యుమ్నమున విశేషభాగము సంభాషణ వైచిత్ర్యమే. ఆపట్టుల మనము శ్రద్ధతోఁ బరిశీలించి చదివితిమేని, దృశ్యప్రబంధలక్షణము లెంతవఱకుం దిమిడియున్నవో తేటతెల్లము గాఁగలదు. ఇం దీతఁడు నెలకొల్పిన రంగస్థలముల జాగరూకతతో విడఁదీసి మధ్యమధ్య సందర్భ

ములను విష్కంభరూపమున నమర్చుకొని కొలఁదిమార్పులు గావించుకొనినచో, నిది యొక చక్కనినాటక మగును.

ఈ గ్రంథమునందలి ఇతివృత్తము కేవలము కల్పితము వలెనే గన్పట్టును. కాని గ్రంథావసానమునం దీతఁడు చెప్పించిన—

తే. "అఘహరణ <u>హరివంశకథాశ్రయంబు</u>
నాత్మపుత్రగుణ స్తవనాంకితంబు
నైన యీకావ్యమునకు మహాప్రసిద్ధి
యిచ్చుఁగావుతఁ గరుణ లక్ష్మీశ్వరుండు."

అనుపద్యమునుబట్టి ఇయ్యది హరివంశమునందలి కథనుబట్టి వ్రాసినట్లు లూహింపఁదగియున్నది, కాని హరివంశమునం దీకథ గనుపట్టుట లేదు. ఈ కథయందలి ముఖ్యమగుపట్టులన్నియును బరికించిచూచినచో అనిరుద్ధచరిత్రయందలికథపట్టులే పెక్కులు గానంబడియెడును. ఆయనిరుద్ధచరిత్ర హరివంశము లోనిది. ఆకథయందలిశోణపురమే యిందలివజ్రపురము. అచ్చటి పార్వతీవరమాహాత్మ్యమే యిచ్చటిపార్వతీవరమాహాత్మ్యము. అందున్నస్వప్నమే యిందలిస్వప్నము. అచ్చటి బాణాసుర వధయె యిచ్చటివజ్రనాభవధ. ముఖ్యాంశము లిందుండి గ్రహించి షేక్స్పియరు మూలగ్రంథములలోని కథను దన యిచ్చవచ్చినట్లు మార్పుఁజేసి తననాటకమును రచించి, మూల గ్రంథమునందు లేనిప్రాశస్త్యమును తనగ్రంథమునం దసదృశ ముగ నెలకొల్పి సర్వోత్కృష్టముగ గ్రంథమును రచియించినట్లు లీతఁ డీగ్రంథమును రచియించినాఁడు. ఈగ్రంథమునం దీతఁడు

మార్చుకొనిన మార్పులను బరికించిచూచినచో ఆహా! ఈతని ప్రతిభావిశేషము, సందర్భశుద్ధి, పాత్రౌచిత్యము, గుణపోషణము యెంత శుద్ధముగను, అప్రతిమానముగను గానంబడును!

ఈ గ్రంథమునందలి కథాపర్యవసానము వజ్రనాభుఁడు అసమానబలపరాక్రమసంపన్నుఁడు పోటుమగలకడ నెక్కడనో గాని సాత్త్వికభావ ముండు టరుదు. పూర్వపురాక్షసులందఱును బలపరాక్రమసంపన్నులై తామసగుణప్రధానులై వఱలినవారె. అట్టివారందఱివలెనే యీతఁడును దయావిహీనుండగు క్రూరకర్ముఁడు. చండశాసనుండు. ఎండయును గాలియును గూడ నీతనిపట్టణమున నితనియాజ్ఞలేక ప్రవేశింపరాదు. బలమున్నది. పరాక్రమమున్నది. చండశాసనతయున్నది. దయ లేదు. ఇంక నీతనివిజయయాత్ర లెంతదారుణముగ నుండునో చెప్పవలసినదేమి? రావణుఁడు మున్నగు నిట్టిక్రూరాత్ములందఱికిని భగవంతుఁ డొక్కటిమాత్రము లేకుండఁ బ్రసాదించినాఁడు. ఏమందురా? లౌక్యపరిజ్ఞానము, దూరదృష్టి, దూరశ్రవణము. ఇవిగూడ వీరికడనుండెనా, లోకమంతయును నశించియేయుండును. ఈవజ్రనాభుఁడు యెదుటివాని మాయమర్మముల నెఱుఁగనివాఁడయినట్టు ఇంద్రునిపై నితఁడుదాడి వెడలినపట్టున నింద్రుని పంచనావచనములకు లోనయి గొంతవఱకు నాతనియింట విందయియుండి పిమ్మటఁ గొంత కాలమున కెవ్వరివలననో యది మోసకృత్యముగా గ్రహించి ఇంద్రునిఁ దూలనాడి, రాజ్యము నాక్రమించుకొనఁ దలంచినాఁడు. దాని కింద్రుఁడు మఱియొక యుక్తినిఁ బన్నిఁగా మఱల నావలలోఁ బడిపోయినాఁడు. రాజ్యసంస్థాపన బలపరాక్రమములు గలవారికందఱకును, సుకరమే

గాని రాజ్యతంత్రజ్ఞత నెఱుంగనివాని కారాజ్యమును నిలుపఁ బెట్టుకొనుట సాధ్యముగాదు. అందుచేతనేగదా, అంతటిమేటి మగలైన రాజపుత్రవీరులందఱును రాజ్యపరిచ్యుతింగాంచినది. మహమ్మదీయరాజ్యము లన్నియు నస్తమించుటకుఁ గారణ మేమి? ఎవ్వరో యక్బరువంటి మహానీతిసంపన్నులొకరిద్దఱు వినా తక్కిన మహమ్మదీయులందఱును కేవల లోకజ్ఞానశూన్యులే. ఇట్టివారిని జయింప బుద్ధిబలమే పనిసేయవలయుం గాని, బాహుబలము కార్యకారిగాదు.

బృహస్పతియోచనాసామర్థ్యము ప్రస్తుత కార్యసాధనోపాయమైనది. కాని సంపూర్ణవిజయమునకుఁ జాలినదిగాదు. సర్వతంత్రస్వతంత్రుండైన శ్రీకృష్ణుండుగూడ వజ్రపురప్రవేశమునకుమాత్రము మార్గమును గనిపెట్టఁగలిగినాఁడు. విజయకార్యమున కెన్నియేని సాధనములు గావలయును. అన్నియు నొక్కరికి స్ఫురించునా? ఒక్కొకబుద్ధి కొక్కొకటి బోధ కట్టును. అందువలననే యిట్టికార్యముల కనేకులు గలసి యోచనఁ జేయవలసివచ్చుచుండును.

ఇంద్రుం డింకొక్కయుపాయమును గనిపెట్టెను. ఇంద్రుని వేగరులు తక్కినయుపాయములను గనిపెట్టినారు. అన్నియును గలిసినంగాని విజయకార్యసన్నాహము సంపూర్ణమైనది కాదు. ఈ విజయమునకుఁ బ్రధానోపకరణములు ప్రభావతీప్రద్యుమ్నులు. వారి కొండొరులపైఁగలిగిన యనురాగమునకు దైవనియుక్తియొ కారణము. అయ్యది శుచిముఖి పరిముఖమున నభివృద్ధిం గాంచినది. రావణుని వినాశమునకు విభీషణుఁడును, శత్రువీరునియం దాతని కుదయమైనభక్తియును గార

ణము లైనటుల యుండలి వజ్రనాభవినాశమునకు రాక్షసకుల మున కంతకుడును వైరియైన శ్రీకృష్ణునికుమారునియందుఁ బ్రభా వతికి అనురాగ ముదయించుటయే కారణమైనది. వీరిద్దఱును జెఱియొకపక్షముననున్న వారు. వారియనురాగ మభివృద్ధిసేయుట కెంత నేర్పరి యనుసంధానకర్తయై యుండవలెనో యోచింపుఁడు. ఒకవైపున నూయి, ఒకవైపున గోయి, ఒకమూల రాజకార్య నిర్వాహణము, ఒకమూల నాత్మరక్షణోపాయము, రహస్యపరి రక్షణము, ఇన్నియు జరుగుచుఁ గార్యానుసంధానము కావ లయు. భారతయుద్ధమున రాయబారము నడపుటకు శ్రీకృష్ణుఁ డెంతసమర్థుఁడో, యీగూఢ తంత్రనిర్వాహణమునకు మనశుచి ముఖి యంతనిర్వాహకురాలు. అట్టి పాత్రనిర్మాణము గావించు టలో స్వభావమున కించుకయైన వెలిగాకుండ తన యాశయ మును తుదముట్టించిన మనగ్రంథకర్త మేధావిశేష మెంతయును ప్రశంసనీయము. ఈహంససందేశము ఈతనికి నలదమయంతు లిద్దఱకు ననుసంధానమును గలిగించిన హంసనుబట్టి స్ఫురించి యుండును; కాని ఆసందేశమునకును దీనికిని ఎంత వ్యత్యాస మున్నది? ఎంతటి రాజ్యతంత్రజ్ఞులకును నిట్టి సందేశము నడ పుట దుర్ఘటము. ఒకచోట రాజకీయ వ్యవహారములు చక్కఁ బడవలయు. ఇంకొకచోట శృంగారవిషయము లనుసంధానము నొందవలయు. ఒకచోట భీష్మించి మాట్లాడవలయు. మఱి యొక్కచోఁ దనయెత్తు తగ్గి ముచ్చటింపవలయు.

ఈకార్యమున కీయొక్కరాయబారము చాలినదికాదు. ప్రస్తుతకాలమునఁ బిట్టలను వేగునడపుటకుఁ దయారుచేయు చున్నట్టును ఆపిట్టలు ఎక్కడకుఁబోయి ఎట్లు లాకార్యము నడుపుకొనవలయునో యట్లు రహస్యభంగముగాకుండ నిర్వ

హించుచున్నట్లును సమరవ్యూహతంత్రములపట్లును మనము గ్రంథములం జదువుచున్నాము. ఇందలి చిలుకరాయబారము గనుంగొనిన నీతంత్రములు ద్యోతకములు గాకమానవు. ఈ గ్రంథకర్త తానొకస్థలమునఁ జెప్పినమాదిరిని మఱియొకచోటఁ జెప్పుటకుఁగాని, ఒకరు జెప్పినమాదిరి ననుకరించి చెప్పుటకుఁ గాని ఇష్టపడువాఁడు గాఁడు. ఈతనియపారప్రతిభ యవ్యాహతముగా నవసరమువెంబడిని నూతనసృష్టి యొనర్చుచుండును.

అంతఃపురసమాచారము లాస్థానమున కెక్కరాదు. ఒకరికడ దూతికలుగనుండువా రింకొకరికడ దూతికలుగనుండరు. ప్రద్యుమ్నుఁ డొక్కఁడును గార్యనిర్వహణమునకుఁ జాలఁడు. అతనికి వెనుకసాహాయ్య ముండవలయును. ఈసహాయమునకై తక్కుంగల గుణవతీచంద్రమతులఁ గల్పించి వారికి గదసాంబులయం దనురాగ ముదయింపఁజేసినాఁడు. వారికడ వార్తాహారిణిగఁ జిలుక నొకదానిని సృష్టించినాఁడు. ఈచిలుకబుద్ధికిని హంసబుద్ధికిని వ్యత్యాస మెంతయుండునో యీరెండు పాత్రములను బరిశీలించి చూచువారల కది విదితము గాక పోదు. చివరకు కార్యము సమగ్రముగ నిర్వహించుటకు శుచిముఖిసాహాయ్యమే యవసరమయినది.

ఈవ్యాపారమున కంతకును శుచిముఖియే సూత్రధారి. శుచిముఖికిఁ దెలియనివ్యాపారమేదియు నీవ్యూహమునందు లేదు. శుచిముఖి కథారంగమునఁ బ్రవేశింపఁగనే ఇంద్రోపేంద్రులిరువురును వెనుక కొత్తిగిలిరి. ఈశుచిముఖి సర్వరహస్యములను బుక్కిటంబట్టి యెప్పటికేది యెంతయవసరమో యంతియేగాని యెక్కుడుగ బయలుగాంచనీయక తన కార్యమును జక్కగ

నిర్వహించుకొనినది. ఈరహస్యమునం దేది యించుక యసమయమున బయలుపడినను బ్రధానకార్యమంతకును విఘ్న మొదవుటయేగాక ప్రద్యుమ్నుఁడును దదనుచరులునుగూడ శత్రుని చేతిలోఁ బడిపోయియుందురు. ఈపట్టున గ్రంథకర్త యాపాత్రములఁ గత్తివాయిమీఁద నడిపించెను. ఆనడిపించుటలో అతి నిగూఢము లగువిషయములను బహిరంగముచేయుచు బహిర్గతములైనట్టు పాఠకులకును ఆయాసందర్భము నెఱింగినవారికిని దక్కఁ దక్కినవారి కెవ్వరికినిగూడ గోచరముగాకుండ సఫలీకృతప్రయత్నుఁడయ్యెను. సందర్భము లెఱింగిన ప్రభావతిగూడఁ బ్రద్యుమ్నుఁడు వజ్రనాభుని సంబోధించు సందిగ్ధవాక్యముల యితరార్థమునుగైకొని. డోలాందోళితహృదయయై ప్రాణములఱచేతిలోఁ బెట్టుకొని శుచిముఖి యభయవాక్యమునఁ గాని తెప్పిఱిల్ల లేకపోయెను. ఎంతటిసాహసకార్యము ?

ఈతని గ్రంథముల ముందువచ్చెడియూహ లెవ్వియో యాతఁడుచెప్పినఁ దెలియవలయునేగాని యిది యిట్టిదని యూహింప మఱియెవ్వరికిని శక్యముగాదు. ఎంతప్రగల్భులైన కవులైనను దక్కినవారియూహ లింతనిగూఢములుకావు. వారు ముందువేయఁబోవు ఎత్తులు కొంచెము దరిదాపుగఁ జదువకుండ నూహించి చెప్పవచ్చును. ఈతని వట్లుకావు.

వంచకవేషములు వసుచరిత్ర, మనుచరిత్ర, ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము ఈమూఁడిటను గూడ నున్నవి. మొదటిదానియందలిమోసము ఎం[illegible]పెట్టినను దాఁగినదియె కాదు. రెండవ గ్రంథమునం దొక్కసందర్భమున గ్రంథకర్త యెదుటివారి కన్నులు చేతితో మూయవలసివచ్చినది.

ఈకావ్యమునందన్ననో? అందఱును గన్నులు తెఱచి కొనియే యున్నవారు. బహిరంగముగ మాటాడుచున్నవారు. హృదయభావములు వెల్లడియగుచున్నవి. అన్యులెవ్వరికిని దెలియుటలేదు. గోచరమయిన నగుటలేదు. పట్టువడుటకు మార్గమునులేదు. ప్రతిసృష్టి యన నిట్లుండవలదా? షేక్స్పియరు (Twelfth Night) ద్వాదశయామినియందిట్లే ఆఁడుదానికి మగవేషమువేసి భ్రాంతిఁగొల్పినాఁడు. అదియు నిట్లే యెంతకొట్టుకొనిన నెవ్వరికిని బట్టువడినదికాదు, కాని దానికిని దీనికినిగూడఁ గొంత వ్యత్యాసమున్నది. ఇది కేవలనటవేషము. అందలి దట్టిది కాదు. మోహాసందేశమునకై విశ్వాసపాత్రుఁ డొకఁడు వార్తాహారిగఁ బనుపఁబడినవాఁడు. అచ్చట ననుమానించుటకైన నవకాశములేదు. ఈగ్రంథమునం దట్టియవకాశము లేకపోలేదు. ఆయవకాశము చిక్కకుండుటకు వ్యూహాతంత్రములందు బుద్ధిపోకుండుటయే కారణము. దీనికిఁ గలుగునడ్డంకు లన్నియును మొదటనే తొలఁగించి తా నేర్పఱచినమలుఁగు విడిపోకుండఁజేసినాఁడు. భ్రాంతియుతులం జేయుటయం దిట్టి నేర్పుండవలదా?

కార్యము సమకూర్చినాఁడు. ఎట్లు? దొంగను కన్నమునఁ బంపి గుమ్మమున రప్పించినాఁడు. ప్రద్యుమ్నుని పోయిన మార్గముననే రప్పింపక వేఱొండుత్రోవ నేల రప్పించె? కార్యసాధనమామార్గముననఁగాని కాదు గనుక నట్లుచేసె నందురా? కార్యసాధనమున కది యుపాయమె కావచ్చుంగాని, ప్రద్యుమ్నుఁ డట్లు చేయకున్న అతని యుదారభావములకును, అతని సాహసగాంభీర్యములకును, ఎంతటిలోటువచ్చునో యదిపరికించి చూచి

నారా? రాకపోకలకుఁ ద్రవ్వించుకొనినసొరంగము లట్లె
యుండిన నుండనిండు. యుద్ధము తటస్థమైనప్పుడు పరాఙ్ము
ఖుఁడై పెడదారిం బోవుట వీరునకు లక్షణమా? ఈతఁ డెట్టి
వీరుఁడు? పిఱికికండ లేని బిరుదుమగఁడు. అట్టివాఁ డెంతటిప్రతి
వీరుఁ డడ్డమువచ్చినను జావనైనఁ జచ్చుంగాని వెన్నిచ్చి
పఱచునా?

కవి యీతనివిక్రమము నిట్లు వర్ణించినాఁడు.—

చ. భిదురధరుండు చక్రియును బెట్టుగ దీర్ఘవిచార మింతచే
యఁదురఁట దైత్యుఁ డెంత బలియుండొ కదా యను కోఁచవారికి
ట్లుదుటున వానిఁ ద్రుంతు ననునొక్కని బంపిన నంటిచాలదే
యిది నెఱవైనబంటుతన మిట్టిది నీక దగుం గుమారకా.

ఉ. కయ్యపువేడ్కఁ జేసుకొని క్రమ్మెడు తమ్మెదిరించి యేమియుఁ
డయ్యక కొంతసేపు పెనుధాకను జేతులకాఁటిసిల్చువాఁ
డెయ్యెడఁ బోటుబంటునకు నెంతయుఁ గౌతుకకారిగాఁడె నీ
నయ్యసురేంద్రుతోడ యని కాస యొనర్చుట యుక్త మెన్నఁగన్.

ఆ. తమకుఁ దామె ప్రల్లదంబునఁ బనిలేని, కయ్యమునకుఁ జనరు గాని తగిన
దురములైన దివురుదురు తమయంతన, పిఱికికండలేని బిరుదుమగలు.

అట్టిప్రద్యుమ్నుఁడు కన్నమునపోయినాఁడని చెప్పుట
కన్న విరసమగువాక్య మొక్కటియుండునా? ప్రభావతి పతి
భక్తికిని, పితృభక్తికిని నిదానమయిన సచ్చరిత్ర. అట్టియామె
ఉభయులకును గయ్యములేకుండఁ బోయెడు తెన్నునకయి
యెంతయో యత్నించి కానక, మూలనున్న ఖడ్గమును దానె
కొనితెచ్చి యిచ్చినది. ఈక్రిందిపద్యముం జూడుఁడు.

చ. అని తనుఁగూర్చి దానవకులాగ్రణిపైఁ దెగలేనిచింత సే
యు నధిపుఁ గోటలగ్గలకు నుగ్రత డగ్గఱ భూరిసైన్యుఁ దం
డ్రినిఁ బరికించి యింతి విభునిం దము గాచికొనంగ వేఱత్రో
వ నెమకి కాన కంతఁ బితృవత్సలభావముఁ బాఱనూకుచున్.

ఈపై మార్గముగాక ఆవీరున కనురూపంబయిన మార్గము మఱియొక్కటి యెవ్వరైనఁ జూపుదురా ?

ప్రద్యుమ్ను నియంతఃపురప్రవేశము కేవలమును స్వభావ విరుద్ధముగ నున్న దేమి ? ఇంక గత్యంతరము లేక నూరనార్యుఁ డట్లు వ్రాసెనందురా ? గత్యంతరము లేకపో లేదని చెప్పుటకు గదసాంబులప్రవేశము నిదర్శనము లేదా ? అచ్చటఁ గలిగిన మార్గ మిచ్చట యేల లేకపోయినది ? "గదసాంబులప్రవేశము ప్రద్యుమ్న ప్రవేశానంతరము. ప్రద్యుమ్ను నంతటిసమర్థుఁడు అంతఃపురమునం దున్నాఁడు గనుక నట్టిమార్గము పొసంగెను. లేకున్న రహస్యభంగ మయిపోవు" నని చెప్పుదురు కాఁబోలు ? రహస్యభంగమగుటకుఁ బూర్వమునకును బరమునకును భేదము లేదు. అట్టిరహస్యములు నిగూఢములుగా నుంచుటకు అంతఃపురపరిచారికల సహకారము లేకుండ నిట్టికార్యము లెప్పుడును బొసంగనే పొసంగవు.

చ. అరయఁగఁ దల్లి కక్క చెలియండ్రకుఁ దక్కను గల్గినట్టిచు
ట్టరికము వారికి న్నెరయ డాచురహస్యము లీనిజాంతర
స్మరవికృతిప్రవర్తనల మాటలు వీని వినంగ నాప్తలై
పరగెడు నెచ్చెలుల్ చెలికిఁ బ్రాణము లిచ్చిన నప్పుదీరునే.

అనుపద్యమునుబట్టి, రాగవల్లరి మున్నుగాఁగల యంతఃపురపరిచారికల కందఱకును ఈసమాచారము మొదటినుండి

యును దెలిసినవిషయమె యనునది పాఠకులకందఱకును గ్రాహ్యమే. అందువలన రహస్యపరిరక్షణ కేలోటును గలుగ లేదు. ఇంక స్వభావవిరుద్ధప్రవేశ మేలయందురా? ఆకాలపుఁ గవులకును బాఠకులకును స్వభావవిరుద్ధకార్యములయినను అద్భుతరసాపూర్ణము లయినంగాని సంతోషదాయకంబులు గాకుండెడివి. షేక్స్పియరువంటి మహాకవిగూడ నీస్వభావ విరుద్ధ కార్యములఁ దననాటకపాత్రముల కలవరించి యున్నాఁడు. ప్రద్యుమ్నుఁడు మాయావి. 'నహి మాయాయాం మసంభావ్య మస్తి' యను నుక్తి నొసంగి అతనికి మాయానటనలయందుఁ గలసామర్థ్యమును గనఁబఱిచినాఁడు. అట్టియద్భుతము లా కాలపువారలకు వింతగాఁ గనఁబడునవిగావు. అంతియెగాని యిట్టియద్భుతకల్పనల నలవరించిన సూరనార్యున కీమాత్రపు మార్గాంతరము దొరకినది గాదనుట కేవల మసంగతము.

ప్రభావతీప్రద్యుమ్నుల విరహావస్థల వర్ణించుపట్టున మఱియొకవైచిత్ర్యము గనందగు. ప్రభావతీవిరహవేదనకుఁ గారణము కనుకలి. ప్రద్యుమ్నునకు వినుకలి. ప్రభావతికిఁ జిత్ర పటమును జూచుటతోడనే కుతూహలము ప్రారంభమయి అయ్యది క్రమక్రమముగ విరహవేదనగ మాఱి ప్రాణాపాయ మునుగూడ దెచ్చునంతటిది యైనది. ప్రద్యుమ్నునకుఁగూడ నంతిమావస్థ యిట్టిదియెగాని ప్రథమావస్థయం దిరువురస్థితికి నెంతయో వ్యత్యాసమున్నది. ఈవ్యత్యాసమునకుఁ గారణ మేమియో యూహింపవలసియున్నది. ప్రభావతికి ప్రథమావస్థ యందే ధైర్యసంచలనము. ప్రద్యుమ్నునకు శుచిముఖివర్ణన పూర్ణమయి యాసందేశహారి పోయినవెనుకఁగాని అట్టిది సం

ప్రాప్తమైనది గాదు. దీనికిఁ గారణములు రెండు. శ్రవణసాహాయ్యమునకన్న, ఈక్షణసాహాయ్యమున, వస్తుగుణాగుణములు శీఘ్రతరద్యోతకములు. అందువలనఁ బ్రభావతికి శీఘ్రముగ మనస్సు చలించుటకును, ప్రద్యుమ్నున కట్టిది కలుగకుండుటకునుఁ గారణమైనది. అదిగాక ప్రద్యుమ్నుఁడు ధృతిమంతుఁడు. ధృతిమంతునకును వీరునకును ధైర్య మొకపట్టునఁ జెదరరాదు. వీరుల మనస్థైర్యము లోకపట్టునఁ జెడక నిలుచునట్టివి గనుకనె వారేకార్యమునందును నిశ్చలులై నిల్చుటయును, అయ్యది పూర్ణముగావించుకొనినంగాని అందుండి మనస్సును గదలి రానీయకుండుటయును, గాంచుచున్నారము. ఏవీరునైననుం జూడుఁడు. ఇట్టి ధృతిరాహిత్య మెచ్చటనైన నున్నదేమో? ఇది రెండవకారణము. ఒకసారి యీతఁడు వినిన సంగతులన్నియును మనస్సున కెక్కినవి. మననము ప్రారంభమైనది. ప్రస్ఫుటమైన యనురాగ మంకురించినది. అప్పటినుండి ప్రభావతికివలెనె అతనికి సివమెత్తినది. ఉభయులకును దృఢ మోహము మనస్సున నిలిచి యింక మృత్యువే శరణ్యముగా నుభయులు నెన్నుకొనిన పిమ్మటవారి యుభయులకును మైత్రి సంఘటిల్లినది. స్త్రీలధైర్యము పురుషులధైర్యమునకన్న నధికమయినది. సఖీజనస్వభావం బెంతటి మన్మథబాధాసమాధీనం బైనను గర్తృపక్షావలంబిగాదు. అట్టిపక్షం బెల్లవేళల పురుషస్వభావంబు ననుసరించియుండు. అట్టిచో నియ్యెడ విరుద్ధధర్మాచరణము గానంబడినది. దాని కేమికారణము? 'భావనచేసిచూడ క్షణభంగురమింతులతాల్మి కల్మి వా, తావిలపల్లవాంచలహిమాంబుకణంబును నంతకంటె మేలు' అని కవియే దానిని వ్యక్తీకరించి యున్నాఁడు. ఒకసారి స్త్రీల మనంబు

సందలిధృతి తగ్గినా, అందువలన నెంతటి విపరీతములైన నుత్ప న్నములగు. వారియెడ సాహసము హెచ్చు.

ఇంకొక్కటిఁ గూడఁ బరిశీలించి చూడవలయు. ప్రద్యు మ్నునిఁగూర్చి ప్రభావతికిఁ జెప్పెడుపట్టున, నామె నూరించి యూరించి చెప్పుటకును, ప్రశ్న వేయుటయేతడవుగఁ బ్రద్యు మ్నునికడ కథయంతయును నేకరువుపెట్టుటకును, కారణమును తెలిసికొనవలయును. స్త్రీలకు స్వభావముచేతఁ జాపల్యము హెచ్చు. చాపల్యమువలనఁ గలిగినయేభావముగాని స్థిరముగ నిల్చియుండదు. అందువలన మనస్సును గట్టిగఁ బట్టిచూచిననే గాని, అది యెంతవఱకు స్థైర్యముగనుండునో యెఱుకపడదు. ఎవనికిఁగాని, విశ్వప్రయత్నముమీఁద లభ్యమైన పదార్థమునం దున్నంతప్రీతి, అప్రయత్నలబ్ధపదార్థముమీఁద నుండదు. ఏ పదార్థముగాని మనకుదూరమునందున్నది యని యనుకొనినంత వఱకు దానియందు మన కభిరుచి హెచ్చుగానుండును. మన నము హెచ్చియి దానియందె, తదేకధ్యానము కలిగినచో అయ్యది హృదయస్థమయి యుండఁబెఱుకవలయునన్నను నూడి రానంతటిమనోనిశ్చలత యేర్పడును. అట్టిపరీక్ష చపలచిత్తలగు స్త్రీలయం దెక్కుడుగ నావశ్యకము.

ఇది మోహపరీక్షకే యుద్దేశింపఁబడినట్లు కవియే యీ క్రిందిపద్యముల వ్రాసినాఁడు:—

చ. అది తలపోసి కుందఁదగు నా యదునందనునందు నున్న నా
మది తెలియంగఁ జగజ్జనని మాటలు జెప్పఁగ వించు శంకచే
సెదు పురుషాంతరానుమతి చేకుఱునో యని నీకు నింక నా
హృదయముఁ బోలఁదుఁ గానఁబడదే సెఱఁగింతుఁ బ్రతిజ్ఞ యొండిఁకన్.

చ. మదితమిఁజూడఁ గొన్ని వెడమాటలు పల్కితి......

ప్రద్యుమ్నుఁడు రాజకుమారుఁడు పురుషుఁడు వ్యవహార జ్ఞుఁడు. అట్టియాతఁడు చప్పున తనమనస్సు బైటఁబెట్టువాఁడు కాఁడు. కార్యమనుసంధానము గావలయు. తాను వార్తాహరణ కృత్యము పూనియున్నది. ఆకృత్యము నెఱవేఱుట 'కెప్పటి కెయ్యది ప్రస్తుతమో అప్పటికామాట' లాడవలయు. శుచిముఖి కడనున్న కార్యసంధానవిధానతత్పరతయు, నెదుటి హృదయ మర్మము లెఱుంగునేర్పును, మఱియొకరికడ లేవు. అందువలన శుచి ముఖి తనకార్యము నిర్వహించుకొనుటకై తానే అప్రస్తుత ప్రసంగము గాకుండఁ జక్కఁగ సమయము గనిపెట్టి ఆమె రూప లావణ్యాదులనభివర్ణించి యాతనిమనస్సున కెక్కించినది. ఆతని మనంబు బయటఁబెట్టుకొనకుండుటకుఁ గారణములు రెండు. మొదటిది శుచిముఖి పేరఁ బనిచినయుత్తరంబున నిట్లు సూచింపఁ బడియున్నది.

సీ. ప్రప్రభాభావతిఁ బలుదెఱంగులనీవు, వచియింప నపుడు నిర్వచనవృత్తి
నేనున్కి కల్గఁగుట్టింతియెకాని.........

రెండవది యాతనిస్వగతవాక్యంబున నిట్లు జెప్పుకొని వలపోసి నాఁడు.

చ. ఇది పదిలంబుగా నడుగ కే నపు డక్కట! కోర్కిఁదాఁచి వ
ట్టిదొరతనంపునీటు ప్రకటించితిఁ బాపపులజ్జ నన్ను నో
రదిమె ననాదరంబు తెఱగై యది హంసికిఁ దోఁచెనేమొ ని
ల్వద మఱి యించుకైన గఱువ ల్చవిగానికథ ల్వచింతురే.

ప్రద్యుమ్నునకు ఆతనిమాయానటనలమూలముసఁగాని వజ్రనగరప్రవేశముఁ గలుగదు. ఆతఁడు వృత్తిచేత వేషధారి గాఁడు. పుట్టుకచే రాజకుమారుఁడు. అట్టియాతఁడు లోటు

పాటు లేవియు లేకుండఁ బ్రేక్షకులకుఁ దన యాంతర్యోద్దేశము లేవియును నెఱుకపడనీయకుండ, కేవల మదియే వృత్తిగాఁగల నటుఁడు ప్రవర్తించినటుల ప్రవర్తించి విజయము నందినాఁడు. ఇయ్యది కేవలమును గథాకార్యనిర్వహణమునకే కల్పింపఁబడియెనో సూరనార్యుని ప్రద్యుమ్నుఁడే ఇట్టివాఁడో మన మాపసి చూడవలయు. ప్రద్యుమ్నపాత్రప్రవేశము మన కెట్లు జరిగినది ? అశ్వమునెక్కి కందుకక్రీడ సేయుతఱి ఆతఁడు మనకు రంగమునఁ బ్రప్రథమమున నగపడినాఁడు. ఆక్రీడావిశేషసమయమునఁ గవి యాతని వర్ణించినవర్ణననుబట్టి యాతని కెట్టి శరీరలాఘవ మున్నదో ఆయావిద్యలయం దతని కెంతనేర్పుగలదో యెఱుకపడుట లేదా ? ఆతనియుత్తరప్రవర్తన కీపూర్వరంగప్రవర్తన మెంతయును సమంజసముగ లేదా ? అదియునుంగాక శ్రీకృష్ణుఁడు ప్రద్యుమ్నుని వర్ణించుపట్టున

చ. "బలవిభవాభిశోభితుఁ డభంగురశౌర్యధురంధరుండు కా
   వలసిన మాయలు న్దివిజవైరులకంటెఁ గరంబు నేర్చు........."

అని చెప్పియున్నాఁడు. ముందు తనపాత్రమున కెట్టిప్రవర్తన మలవరింప నెంచెనో యందునకుఁ దగిన యుపపత్తి ముందుగనే గల్పించి మొదటినుండి చివరవఱకు నాతనిప్రవర్తన మంతయును సరసముగ నిలిపికొని వచ్చినాఁడు.

మొదట శుచిముఖి యాతని సందర్శించినతఱి నెంతయో గుట్టుగనుండి తనమనం బేమియు నెఱుకపడనీయక అందును గూర్చి యొక్క మాటయయిన నాడుటగాని యేదయిన నడుమ నొకప్రశ్నసేయుటగాని లేకుండనుండి యెంతయో బెట్టుగనున్న యాతఁడు, రెండవసారి శుచిముఖి యాతని సందర్శించినపట్టున

మొదటిధృతియంతయును నడలవిడిచినాఁడు. ముఖవైఖరినిఁ బట్టియు మాటలధోరణినిఁబట్టియు మనుజుల హృదయమును గనిపెట్టఁగలిగినశుచిముఖి యాతనియాంతర్యమును గ్రహించి యింక ముందటివ్యాపారమున మునుపటివలె నాతనికి అనుపానులఁ జెప్పక యావిషయమున ముభావముగ నుండెను. అంతఁ బ్రద్యుమ్నుఁడు వజ్రపురప్రవేశమునకు మార్గ మరయఁ దొట్రువడుచు అది నీవేచెప్పి పుణ్యముఁ గట్టుకొనుమని శుచిముఖిని బ్రతిమాలుకొనియెను. ఈరెండుపట్టులను వినియోగపడిన కవియొక్క మేధావిశేషమును గాంచితిమేని, ఆతఁడు పాత్రములస్వభావగుణపోషణమునం దెంత సమర్థుఁడో యెఱుకపడక మానదు. ఆంతరంగికమర్మముల వర్ణించుపట్టున తనకున్న నేర్పనుపమానము. ఈతఁ డెంతసేపువర్ణించినను హృదయభావములును అందు నిమిషనిమిషమునకును గలుగుచుండు మార్పులును తత్సంకీర్ణభావములును దారతమ్యభేదములతో నీషత్తైనను వెలిపోకుండ నిలుపుకొనివచ్చుచు నం దత్యంతకుతూహలుండై మెలంగు.

ప్రద్యుమ్నుఁడు శుచిముఖికి వ్రాసిన యుత్తరములోని యీక్రిందిభాగమునుబట్టి అతఁడు ప్రభావతీరూపము నెట్లు మనంబున నిలుపఁగలిగెనో అయ్యది యేగతి నాతని మనంబున కెక్కెనో తెలియఁగలదు.

"ఆయింతియంగము లెవ్వి యెట్లుచెప్పి, తవియెల్ల నట్లు నాయాత్మఁ దద్దయుఁబడి యచ్చున నద్దిన ట్లమర నంటి, మలిచినగతిని మిక్కిలి దృఢత్వముఁ జెంది స్వగుణసంపద్గౌరవమున నేమొ, యూఁది బడలించుచున్నవి యో-మరాళి."

అను నీపై వాక్యమును నీక్రింది పద్యములను

శా. ప్రద్యుమ్నుండు ప్రభావతీరుచిరరూపబ్రహ్మముఁ హంసయో
షిద్యాథార్థ్యధురీణవాగుపనిషత్సిద్ధాంతమార్గానుసా
రోద్యత్ప్రజ్ఞను బల్కులన్ మననసంయుక్తంబు గావించుచున్
హృద్యంబై యది యంతకంత కలరన్ నిల్పెం గడుం జిత్తమున్.

* * * *

ఉ. ఉద్యదపేశపక్షిసతితోక్తుల వెంబడిఁ జంచరీకచం
ద్రాద్యుపమానశోభకు సహస్రగుణంబుగ హెచ్చఁ గేశప
క్ష్మాద్యఖిలాంగలక్ష్మి మది కందినయంతయు నున్ నయించి యా
హృద్యతరాంగిమూర్తిసొబగెల్ల నొకింతగఁ జూచు నాత్మలోన్.

చ. మదిగొనినంత మేరయును మానక తం డుపమానకోటియొ
ప్పిద మఖిలంబు నిట్లు గడుఁ బెక్కుమడుంగులుగాఁ దలంచి త
త్తదవయవత్వసుస్థితికిఁ దార్పఁగ నమ్మదిరాక్షిరూప మె
య్యది యదియే కనంబడియె నచ్చపుబుద్ధికి లేవగమ్యముల్.

తత్పూర్వగాథయును సమన్వయించి చూచితిమేని మన మెన్నఁడును కని యెఱుంగనివస్తువు నెట్లు శ్రవణమూలమున మనస్సునకుఁ దెచ్చుకొని తద్రూపమును జూడ సమర్థుల మగుదుమో అయ్యది దృష్టాంతపూర్వకముగ నీకథపట్టున మనకుఁ జూపినాఁడు. ఇందు శ్రవణ మనన నిదిధ్యాస ధ్యాన ధారణ సమాధుల నన్నిటిని వివరించియున్నాఁడు.

ఈకవి ప్రపంచమునందలి మనఃప్రకృతులను అందలి వ్యత్యాసములను ఎంతచక్కఁగాఁ గనిపెట్టెనో యిందీతఁడు వర్ణించినప్రభావతీరాగవల్లరులహృదయవర్ణనమును బట్టియును, హంసశుకములప్రవర్తననుబట్టియును గనందగు.

రాగవల్లరి మంచిప్రౌఢ. ప్రభావతిమనంబు తనరహస్యం
బులను దాచఁగలిగినదిగాదు. శుచిముఖితోడ ప్రథమప్రసంగ
మున వారిరువురును ముచ్చటించిన ముచ్చటలనుబట్టి వారిరు
వురి ప్రౌఢతాప్రౌఢత లెట్టివో తెలిసికొనవచ్చును. వారి కదిగొ
ప్రథమపరిచయము. శుచిముఖికిఁ జెప్పినదెల్ల వారిద్దఱకును గల్గి
గిన వివాదాంశమునుగూర్చి యొక్కింతయూఁగడ. ఆయూఁగడ
చెప్పినంతమాత్రమున నుబ్బిపోయి—

శా. ఏమేమీ యిఁక నొక్కమాటుచెపుమా యీ వున్నరూపి ట్లహో
యేమైనం గలదో విభేద మిటర మ్మోత్ఖంపు మింకన్ వచ
స్సామర్థ్యం బరయన్ మహాత్మ్యనని యస్మద్బుద్ధికిం దోఁచె దా
హా మాభావముఁ గానలేవె మదిలో హంసీ భయం బేటికిన్.

అని దాని యానుపాను లరయకుండఁ దనహృదయమును జాఱ
విడచెను. శుచిముఖినటనలఁజూచి యామెను మహాత్మగాఁ దలఁ
చెను. రాగవల్లరి రాజపుత్రిక బేలపడుచున్నదియని కనిపెట్టి
యది మఱుఁగువడఁజేయఁ బ్రసంగమునకు దింపి, అయ్యది పన్ని
దంబునకై యడిగిన ప్రశ్నమని మాటువఱుపఁ బ్రయత్నించెను.

వనవిహారముసేయుచు సహజముగ మృదుమధురంబు
లుగఁ బలుకుకోయిలపలుకులు తనప్రాణసఖికి విరహవేదనఁ గలి
గించు చున్నవని యెంచి, కేవలనిర్దాక్షిణ్యచిత్తంబున నుపలొడ్డి
పక్షులబాధింపఁ జూచిన రాగవల్లరిహృదయమునకును, జిలుక
యాయురులలోఁ జిక్కుటయె తడవుగ సంభ్రమంబున దిగ్గున
లేచి దయాకులంబగు మనోవృత్తిని ఆపిట్టకేమియు నపాయము
రాకుండ నదల్చిన ప్రభావతీహృదయమునకును, దయాళుత్వ
మున నెంతయంతరమున్నదో వ్యక్తమగుచునె యున్నది; కాని,

యయ్యది వారివారియంతరభేదముల కనురూపం బగుచునే యున్నది. ప్రభావతినాయిక. కరుణార్ద్రహృదయ. చెలుల కృత్యము తమప్రభుకుమారికల మనస్సునకు వచ్చునటుల భక్తి పూర్వకంబుగఁ బరిచర్యచేయుటయె. అదియె వారివిధ్యుక్త ధర్మము. ఏలినవారు నియోగించినపనులు వారి కుపకారకము లుగఁ జేయుటయెగాని అంచలిమంచిచెడ్డలను విచారించుటకు భృత్యుల కవకాశములేదు.

చిలుక మొదటినుండియును జంద్రవతీగుణవతుల యొద్ద నుండు వినోదపు నెచ్చెలి. వారిమన్మథవేదనఁ జూచి సహింప లేక ద్వారకాపట్టణమునకు వారిప్రియుల నరసి రాయబారము నడపుటకై బయలుదేఱినది. దారినేపోయి దారినేవచ్చు స్వభా వముగలది. కంటిలోనుండి ముక్కులోనికిని, ముక్కులో నుండి కంటిలోనికిని వచ్చెడుత్రాణ దానియొద్దలేదు. కారుణ్య పరవశత్వమున వజ్రనాభుని వార్తాహరణకార్యంబుఁ గైకొని యెన్నియోపాట్లకు లోనయి తుదకుఁ బ్రాణాపాయంబు రా నేలినవారి రహస్యములన్నియును వెలిపఱుప వలసిన దయ్యెను. దైవనియుక్తిచే శుచిముఖి వారి కనుకూలించు దూతికయైనది కాని లేకున్న వారిపని యథోగతి పాలు కావలసినదియే గదా! చేతకానివారలు తమయాయమునకు మించిన పనులను జేకొనిన నిట్లేయుండును. శుచిముఖికిని దీనికినిఁ గల వ్యత్యాస మిందున జూడందగు. ఈచిలుక తనసామర్థ్యం బింతమాత్రంబ యని తాను పూర్ణముగ నెఱుంగు. ఆనుపాను లరయవలయు నను కుతూహలముగాని శక్తిగాని దానియొద్దలేదు. దీని దయార్ద్ర హృదయము ప్రద్యుమ్నుని ప్రార్థనావచనంబునకు లోనయి

వార్తాహరణకార్యంబున కాతనిపని యెఱుంగకుండనె గడంగు టెలో విదితమగు.

గీ. "నవనిధానములను దవిలి యిచ్చిననైన
మెడలమీఁదఁ గత్తి యిడిననైన
జాల రనఘచరితు లేలినవారిర
హస్యభంగమునకు ననుమతింప."

అను నీవాక్యమునందు దానిస్వామిభక్తి వెల్లడి యగుచున్నది.

ఇంక నీకథాపాత్రముల కన్నిటికిని నాయకమణి యైన శుచిముఖిపాత్ర మెంతచక్కగవర్ణింపఁబడియెనో దానినొక్కింత చవిఁ జూతము. సందర్భానుసారముగ నీపాత్రమునుగూర్చి యచ్చటచ్చట నొకింత ముచ్చటింపఁబడియెను. ఈ పాత్రము యొక్కగుణాగుణములను విమర్శించితిమేని కవియొక్క అపార శాస్త్రసాంగత్యము, పాండితీవిలసనము, రాజకీయకార్యధౌరంధర్యము, సమయోచితసంభాషణావిశేషము, కార్యసంధాన విధానతత్పరత, స్వామిభక్తి, వినయవిధేయత మున్నగుసల్లక్షణములెల్ల వెల్లడియగును. ఇంద్రోపేంద్రులకడ శత్రువిజయమునకు వ్యూహతంత్రనిర్మాణము, ప్రభావతీరాగవల్లరులకడ విస్రంభసంభాషణము, వజ్రనాభునిచెంగట శాస్త్రప్రశంస, ప్రద్యుమ్నునికడ ఆత్మకార్యసంధానసదుపాయము, చిలుకను బట్టి తెచ్చుసమయమున దేశమున నెక్కడ నేమూల నేది జరుగుచున్నదియో వానియానుపానుల నెఱుఁగవలె ననునిచ్ఛ, ఎల్లపట్టుల ఎక్కడ నెంతయెంత యుచితమో యంతమాత్రమె దానిని బయలుపుచ్చుచుండుట, సర్వము నాకళించి యుండుట,

విదితం బగుచుండు. ఈపాత్రమునందు సంస్తుతిపాత్ర మైనవిషయములు కవి యీక్రిందిపద్యమున నొప్పించియున్నవాఁడు.

చ. శుచిముఖి యంద్రు దానిని వచోనిపుణత్వమునందు సత్కథా
రచనలయందు నీతివిధురత్వమునందు బహుశ్రవావలో
కచణతయందు నెందు సరిగానము దానికి వేయు నేల దా
నిచతురతావిశేషములు నీవె కన న్వలయు న్మహాత్మకా.

ఇందలి ప్రతివిషయమునకును గ్రంథమునుండి పెక్కు దృష్టాంతములం జూపవచ్చు. ఇంత "కతరాజు" మఱియెక్కడను గనుపడఁబోఁడు. మంత్రికుండవలసిన లక్షణములన్నియు నీశుచిముఖికడ నున్నవి. ఈపేరు నుడివిననోట మహామంత్రుల మనువారినామము నైన నుచ్చరింప ననువుగాదు. బృహస్పతి వంటివానికి స్ఫురింపనివిజయోపాయములు దీనికి స్ఫురించినవి. ఇంద్రోపేంద్రులు విజయసాధనమున కీమార్గ ముపచరించునని మాటమాత్రము చెప్పిరిగాని అవి జరుగునుపాయములన్నియును మనశుచిముఖి తనమేధావిశేషమున నూహించి కార్యము
మనశుచిముఖి తనమేధావిశేషమున నూహించి కార్యము నిర్వహించినది. దీనికిఁ గల సమయస్ఫురణకు మితిలేదు. కొన్నిచోట్ల వచనవక్రత. కొన్నియెడల మర్మరహిత మగుసంభాషణము. కొన్నిపట్టుల గంభీరభావములు. కొన్నిచోట్ల సూచ్యార్థసూచనలు. కొన్నిస్థలముల విరళీకృతవర్ణనావిశేషములు. కొన్ని సందర్భముల మూకీభావము. ఇన్ని చతురతావిశేషములుఁ గల్గి యెక్కడ నెట్లు నటింపవలెనో అట్లు నటించి సకలకార్యములను సాధించి దిట్టతనంబున మెలంగినది. సరసత్వమున ప్రౌఢ "సకలకళలసడిసన్నలచదురులప్రోదిబెఱిఁగినది." ఎంతటి వారినైన

నిమిషములో వశము చేసికొన నేర్పుఁగలది. మాటలలో శుచి
ముఖిని గెలువ నెట్టివారికిని నశక్యము. "చెప్పి వేఁడికొనక
నేపనికిని నియ్యకొనునది కాదు" ఎవరెంత తనతోడ మనసిచ్చి
మాటాడుదురో తాను వారితో నంతమాత్రమే ప్రతి
భాషణమాడు ప్రౌఢ. దీని కెఱుంగరానిసఖీధర్మంబు లేదు. అఖిల
విద్యలు దీనికిఁ గరతలామలకములు. దీనిమనస్సున కేకార్య
మును అసాధ్యమని తట్టనైనఁ దట్టదు. చిలుకనుబట్టితేఁగలవా
యని ప్రభావతి యడిగిన "అయ్యది చిక్కువడ కెంతదవ్వు
పాఱెడు కూడఁజని పట్టితెత్తు" నని ప్రతివచనం బిచ్చి నోటనున్న
మాట నోటనుండఁగనే దాని వెన్నంటి చనియెను. సమర్థులగు
వారి కసాధ్యమగు కార్యములుండవు. వీరాధివీరులన నట్టివారలె
కదా? ఐరోపాఖండమునంతను గడగడలాడించి రావణా
సురునివలె దేశమెల్ల నొకకడకుఁ దెచ్చిన "నెపోలియన్ బోన
పార్టు" నిఘంటువునుండి అసాధ్య మనుశబ్దమును దీసివేయుమన
లేదా? మనవేదాంతశాస్త్రజ్ఞులును దీనినే యుద్ఘాటించెదరు.
"భావనయె ప్రధానం బెట్టిపట్లనరయ" నని దానినే యీకవియు
ననువదించియున్నాఁడు.

శుచిముఖి యెదుటివారి రహస్యములన్నియుఁ జేతఁబట్టి
తనకార్యముసాధించుకొని తనమర్మముమాత్ర మెదుటివారికిఁ
దెలియకుండఁ గాపాడి కడుసౌమ్యభావమునఁ బ్రవర్తించినదిట్ట.
రాజ్యతంత్రజ్ఞులు తమ కెవ్వరితోడ నేమిపని యెంతవఱకున్నదో
దానినిమించి మఱియొక్కమాటైన మాటాడఁజాలరు. శుచి
ముఖి తనదౌత్యవిషయికమగు రహస్యకృత్యమును ప్రభావతి
కెన్నఁడును తెలిపియెఱుంగదు. ఎవ్వరితోడ నెప్పు డేవిధమున

సంభాషింపవలెనో అయ్యది యీహంస యెఱెంగినట్లు మఱి యెవ్వరు నెఱుంగరు. ప్రద్యుమ్నునికడ వినయవిధేయతాపూర్వకముగ, ప్రభావతీ రాగవల్లరులతో వక్రభాషణముల, చిలుకను బట్టి రహస్యములఁ జెప్పించునపుడు బెదరింపుమాటల, వజ్రనాభునితో సరసగోష్ఠిసలుపునెడ "నిట్టటు గ్రుక్కక పనిలేనిపునఁగి పదము లిడక" శాస్త్రప్రసంగంబున మృదుమధురఫణితిని, ఇంద్రుని యొద్ద సంభాషించునపుడు భృత్యధర్మంబున కనురూపంబుగ మఱియు బహుప్రకారంబుల సమయోచితంబుగఁ బ్రవర్తించె. ఈపాత్రము నెంతతఱచిచూచిన నంత యెక్కువ విశేషములు బయటఁ బడుచుండును. పైకిఁ గానఁబడువిశేషము లొకటి రెండుమాత్ర మిందు విశదముగ వ్రాసితిని.

ఈ గ్రంథప్రాశస్త్యము తఱచినకొలఁది బుద్ధిచాకచక్యమునుబట్టి 'నీటికొలఁది తామరసుమ్మీ' అను నాతని వాక్యాను సారముగ బోధపడుచుండును. ఇందలిరసభావములు పూర్ణముగఁ గ్రోల నిచ్చఁగలవారి కీవిమర్శన మొక్కింతసహకారి కాఁగలదనునమ్మికతో నాతీఱెమికొలఁది నొక్కింత వ్రాసివిడిచితి. రసజ్ఞు లభిప్రాయభేదములఁ బాటింపక యిందు గలగుణమునే గ్రహింతురుగాక.

చ. కవిత యనంగ నెవ్వనికి గాదిలిపట్టియొ యేనిపోషణన్
 బ్రవిమలరూపసంపదలు భాసిలఁగల్గెనొ మేన నామెకున్
 సువచనగుంభనల్ నడల సొంపులు భావరసప్రవృత్తులే
 నివలనఁ గల్గె వానిని గణించెదఁ బింగళిసూరనార్యునిన్.

2-8-1911
కృష్ణామండలము. తణుకు.

తల్లాప్రగడ సూర్యనారాయణరావు

శ్రీ ర స్తు.

ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము

పీఠిక.

శ్రీమదుమామహేశు లతి
చిత్రవిలాసులు దారు మున్ వియో
గామితచింత నొందొరుల
కై సగమాటలు నిచ్చుఁ దెల్పుకాం
క్షామహిమంబుచేఁ జెలువ
గంబుగ నొక్కయొడ ల్ధరించున
త్ప్రేమపుదంపతు ల్కృతిప
తిం దనరింతురు గాతఁ గీర్తులన్. 1

ఉ. *అంగజహేతుకంబు లరయ న్మిథునంబులప్రేమ లిట్టిచో
నంగజుతల్లిదండ్రు లగునట్టియనన్యసమానహార్దసం

---

* అంగజహేతుకంబులు=మన్మథుఁడు హేతువుగాఁగలవి, అనఁగా దంపతుల ప్రేమమునకుఁ గారకుఁ డగుమన్మథునకుఁ దలిదండ్రులయి యనన్య సామాన్య మైనప్రేమముతోఁ జెలువారు ననాదిదంపతు లనుట లోకమున దంపతులప్రేమమునకు హేతుభూతుఁ డగుమన్మథునిఁ గన్నవారగుటచే వారి ప్రేమ స్వతోరూఢమైన దనియు నా దాంపత్య మాది యెఱుఁగరాని దనియుఁ భావము.

సంగు లనాదిదంపతులు సత్కృప నిత్తురుగాక సౌఖ్యముల్
పింగళిసూరధీరవరుబిడ్డకు మాయమరేశమంత్రికిన్. 2

చ. అమలనవీనహైమనిజయానగరుద్ద్యుతిఁ బ్రోచుసద్వపు,ర్విమల
రుచిన్స్వభక్తులకు వెండియుఁ బైఁడియుఁగీర్తియున్నుఁ తేజము
నెపుడప్పుడేయొసఁగుసర్గనిధానముఁదాల్చియున్నయ, ట్లమ
రెడువాగ్విధాత లమరార్యున కిత్తురు నిత్యసౌఖ్యముల్. 3

వ. అని సకలభువన ప్రవర్తన హేతువులైనపురాతన మిథునం
బులం గొనియాడి. 4

తే. ఆదికవులఁ బ్రాచేతసవ్యాసమునులఁ
దలఁపులోన భజించి యత్యంతసరస
మగుప్రభావతీప్రద్యుమ్న మనుప్రబంధ
మాచరింపుచు నొక్కనాఁ డాత్మలోన. 5

మ. జనము ల్మెచ్చఁగ మున్ రచించితి నుదంచద్వైఖరిం గావ్యజం
బును శ్రీరాఘవపాండవీయముఁ గళాపూర్ణోదయంబు న్మఱి
న్దెలుఁగుంగబ్బము లెన్నియేనియును మత్పిత్రాదివంశాభివ
ర్ణన లేమిం బరితుష్టి నా కవి యొనర్పంజాల వత్యంతమున్.

క. తండ్రియు సుతులకు దైవం
బండ్రు గదా వేదవాదు లది వినియును నే
పీండ్రును వాండ్రును బలె మా
తండ్రిఁ బరమపూజ్యుఁ గాఁగఁ దలఁపమి తగునే. 7

మ. గయలోఁ గాశిఁ బ్రయాగ శ్రీగిరిని గంగాద్వార నీలాచలో
జ్జయనీ ద్వారకలం దయోధ్యమధురల్ సంస్తుత్యపుణ్యస్థలా
శ్రియత న్వెండియుమించునైమిశకురుక్షేత్రాదులం దర్పణ
క్రియచేనాపినతమ్ముఁ డెట్టినయొనర్చెందండ్రి కాహ్లాదమున్. 8

క. ఏనుం బితృపూజన నా
చే నైన శ్రద్ధయైనఁ జేయఁగ వలయున్
గానఁ గృతి యిచ్చి మేదిని
పై నిలుపుదు నతనికీర్తిఁ బరమేశుకృపన్. 9

వ. అని నిశ్చయించి ప్రభావతీప్రద్యుమ్నంబు మద్గురుం డైన యమరామాత్యునిపేర నంకితంబుగ రచియింపం గడంగి తత్కావ్యలక్ష్మీముఖంబునకుం దిలకాయమానంబుగ నా వంశావతారం బభివర్ణించెద. 10

ఆ. గంగఁ దనదుపేర గౌతమీనామవి
ఖ్యాతిఁ బరఁగఁ దెచ్చె భూతలమున
కేమహానుభావుఁ డామునిసింహుఁడు
గౌతముఁడు తపోధికతఁ దలిర్చు. 11

ఉ. వాదున గెల్వ లేక పురవైరి లలాటముకన్నుఁ జూపఁ దా
బాదమునందుఁగన్ను ప్రతిపక్షతఁజూపెనుశాస్త్రమున్ బ్రమా
ణాదిపదార్థతత్వకథనాత్మకమున్ రచియించె నాత్మసం
వేదముకై మును ల్కులపవిత్రుని గౌతముఁ బోల నేర్తురే.

క. ఆగౌతమగోత్రంబున
నాగమనిధి పుట్టె గోకనామాత్యుఁడు స
ద్భోగక్షేత్రస్వామ్యస
మాగతిఁ బింగలిపురాంకుఁడై యతఁ డొప్పెన్. 13

ఉ. పేర్వెలయంగ నాఘనుఁడు పింగలిగోకబుధోత్తముండు గం
ధర్వి నొకర్తుఁ జేకి యనుదానిని దాసిఁగ నేలె యోగితా
గుర్వనుభావుఁడై నెరపె గోపకుమారునిఖడ్గవర్ణనం
బర్వపునిండువెన్నెలలపై నెఱిఁ జూపెడుకీర్తిసంపదన్. 14

ఉ. సంతతి లేక మున్న తనిజాయ సభక్తిని సూర్యసేవ య

శ్రాంతముఁ జేయఁగా నతఁడు సద్ద్విజుఁడై కల వచ్చి దొండచె
ట్టింతికి నిచ్చి బాల ఫలియించును నీకిది ప్రోది చేసికొ
మ్మెంతయు నంచుఁ బల్కె నఁటయింతియు నాకలఁ గాంచి ధన్యయై.

తే. సకలదిశలకు శాఖోపశాఖ లిడుచుఁ
బొదలి ఫలియించు దొండయుఁ బోలి ప్రబలి
యాత్మసంతతి పుత్త్రపౌత్త్రాదిబహుప
రంపరల నొప్పు వెలసె భర్తయును దాను. 16

మ. తరములెన్నఁగుయి దెందు నెందునఁగుఁద త్తద్గ్రామనామంబులన్
బరఁగున్ వంశము లెల్లఁ బూర్వపునిజప్రఖ్యాతిమాయంగ నే
మనుదో పింగళినామమందుఁ జిరకాలావాసులై యున్న సు
స్థిరతన్గోకనమంత్రివంశజులకున్ జెన్నొందుమిన్నందుచున్. 17

ఉ. రంగుగ గౌతమీపరిసరంబులఁ గృష్ణకెలంకులన్ ఘనుల్
పింగళిరామయాదులు లలిం బలనాటను బాకనాటనుం
బింగళిగాదయాదు లిటఁ బెంపు వహించినయస్మదాదులౌ
పింగళిగోకమంత్రియిలు పేరనె చాలఁ బ్రసిద్ధు లెల్లచోన్. 18

వ. అది యట్లుండె నమ్మహావంశంబునందు నస్మజ్జనకజనిజీవంతి
కాత్యంత కమనీయంబైన శాఖావిశేషం బెట్టిదనిన. 19

క. గంగయ నా వెలయుచు శుచి
తం గడు శోభిల్లె నొకఁడు తద్వంశములో
గంగ యనా వెలయుచు శుచి
తం గడు శోభిలెఁ దదూర్జితయశశ్శ్రీయున్. 20

క. మాంగల్యశోభి యగునా
గంగయకును ముగురు వంశకరులైరి సుతుల్
రంగత్కీర్తులు మహి నె
న్నంగ న్నారనయుఁ గుప్పనయు రామనయున్. 21

క. కనియెఁ గుప్పన సూరన
యనుపుత్త్రుని నతనిపుత్త్రు లగు బాపయ భ
ద్రన కుప్పార్యుల కాత్మజు
లనేకు లెల్లయ్య పాపయాదులు ప్రాజ్ఞుల్. 22

క. జనియించెను రామనకుం
దనయుఁడు గంగన్న గంగనకు గాదన గా
దనకుం బెద్దయ మొదలుగ
ననేకు లీగతిఁ దదన్వయము శోభిల్లున్. 23

తే. ఇట్లు పుత్త్రపౌత్త్రాదుల నెసఁగునట్టి
సోదరులు దన్ను మిక్కిలి నాదరింప
నలఘుసాద్గుణ్యసౌభాగ్యకలితుఁ డగుచు
గంగనామాత్యసూరయ కరము వెలసె. 24

ఉ. పింగలిగంగమంత్రివరుబిడ్డకు సూరనకుం బదాబ్జరే
ఖం గలకాంతికే వలచి కైవస మయ్యెను రాజ్యలక్ష్మి దా
బంగరుకామకుంచెలును బల్లకియు న్మొదలైనయాత్మస
ర్వాంగసమృద్ధితోడ సిరి కంబుజరేఖలప్రేమ వింతయే. 25

తే. సూరనిభుఁ డైనపింగలిసూరవిభుని
దొరయఁ బోఁ డొరుఁ డలవేల్పుదొరయ కాని
యతనిదానము సిరికి నియతనిదాన
మర్థు లప్పుడు దానసమర్థు లైరి. 26

క. సూరయమంత్రికిఁ గలిగెను
సూరయమంత్రియ యనంగ సుతరత్నము కం
ఠీరవమున కెందును గం
ఠీరవము జనించునట్టినియమము దోఁపన్. 27

ఉ. సూరయసూరమంత్రి కతిశుద్ధిఁ దలిర్చినయక్కమాంబయం
దారసు లుద్భవించిరి మహాత్ములు నల్వురు సజ్జనస్తుతో
దారగుణాభిరాములయియన్నయభవ్యుఁడు సూరసూరియు
న్ధీరుఁడువల్లశౌరియును నీతయశస్కుఁడు లింగనాఖ్యుఁడున్. 29

వ. వారిలోన.

క. వల్లయమంత్రికిఁ బుత్త్రుఁడు
పుల్లయమంత్రి యనఁ బుట్టె భువి లింగన కు
త్ఫుల్లయశుఁడు సూరయయును
సల్లాలితనీతి యక్కసచివుఁడు దనయుల్. 30

క. వారలకు నగ్రజుం డగు
సూరయసూరప్రభుండు సుకవిత్వసదా
చారశివభక్తివినయో
దారత్వాదులఁ బ్రసిద్ధతముఁడై మించెన్. 31

క. వేడుక నాయన పెండిలి
యాడె వెలగలేటియమరనామాత్యసుతన్
వ్రీడావతులందును గొని
యాడం దగినయమలాంబ నఖిలగుణాఢ్యన్. 32

క. అమలమహాగుణనిధి యా
యమలమ హారిప్రకారయశమునఁ దనరెన్
గమలాలయాసరస్వ
త్యుమ లాలలితాంగిఁ బోల్ప నొనరెడుగరితల్. 33

ఉ. ఆయమలమ్మయందును గృహస్థశిరోమణి సూరశౌరి య
త్యాయతశీలురం గనియె నాత్మజుల న్సుగుణన్ సుధీజన
ధ్యేయగుణప్రశంసు నమరేశ్వరమంత్రిని ధర్మనిర్మలో
పాయుని మల్లనార్యు నతిభవ్యత మించినయక్కధీరునిన్. 34

వ. అందు. 35

క. ఇమ్ముగ నుదయించిరి జన
సమ్మతుఁ డగుమల్లనకును జగ్గన యనఁగాఁ
దమ్మయ సూరయ చిన్నయ
తిమ్మయ లనఁ బరఁగుసుతులు ధృతిబలసహితుల్. 36

క. ఆమల్లనకును జన్నను
చే మంత్రుల కెల్ల గుణవిశేషంబులచే
భూమిని జ్యేష్ఠుఁ డనంగ మ
హామహిమౌదార్యుఁ డమరనార్యుఁడు వెలసెన్. 37

సీ. *చిఱువన దేచి రాజెఱుకమించినబుధో
త్తముఁ డేవధూమణితాతతండ్రి
యనవరత మునికి నాయూరిపేరఁ దా
వెలయు కేసయ్య యేవెలఁదితాత
యన్నయ బాపయ్య లగ్రజానుజులుగాఁ
బరఁగుభావయ్య యేగరితతండ్రి
జయనయోన్నతులు కొండయరాఘవార్యు లే
సతి కన్నదమ్ములై నుతులు గనిరి

ఆ. పృథివి నేపురంధ్రి పెదతండ్రికొడుకు స
త్కీర్తిశోభితుండు కేసవిభుఁడు
తనరు నేగుణాఢ్యపినతండ్రిసుతుఁడు గం
గయ్య బహుసహోదరాంచితుండు. 38

తే. రమ్యగుణనిధి యన్నమ్మ రాచపూడి
గణపతిసుపుత్త్రి యేసాధ్వికన్నతల్లి

---

* వ్రాఁతప్రతులందుఁ బైయట్లు కలదు. ముద్రితప్రతిలో "చిఱుమనఁ దెచ్చి రాచఱికె మిచ్చిన" అని కలదు.

యట్టియంబమ్మఁ బింగలియమరమంత్రి
పెంపు నింపును మెఱయంగఁ బెండ్లియాడె. 39

తే. అనఘసౌభాగ్యవర్తనార్ధాంగలక్ష్మి
పింగళియమరామాత్యునర్ధాంగలక్ష్మి
యంబమాంబిక భోగభాగ్యముల మరుని
యంబకును నంబికకు సాటి యనఁగ వెలసె. 40

క. ఆజంపతులకుఁ బుత్త్రుల
మై జనియించితిమి సూరనాఖ్యుఁడ నేనుం
భ్రాజితమతి యమలార్యుఁడు
రాజితబోధార్థనాభిరతుఁ డెఱ్ఱనయున్. 41

క. స్తోత్రముల కయ్యె సమ్య
క్పాత్రము శ్రీరాచపూడిగంగనయును దౌ
హిత్త్రులు గలుగఁగ వంశప
విత్రం బామిథున ముభయవిధసంతతులన్. 42

క. అక్షయగుణవిభవై తా
దృక్షకులోత్తంసునకు సదృక్షవిదూర
ప్రేక్షాసిలలితధర్మసు
రక్షాంసునకు నురురుచిధురాహాంసునకున్. 43

క. గౌతమగోత్త్రునకును బ్ర
ఖ్యాతాపస్తంబసూత్రయాజుషశాఖా
ఖ్యాతిపవిత్త్రునకును లో
కాతిగవశితాజితాంతరామిత్త్రునకున్. 44

క. పృథులాకాశీసేతు
ప్రథ నిడుమామూరికృష్ణరాయసముద్ర

ప్రథితాగ్రహారభోగా
తిథేయనిజసంతతిప్రతీతాత్మునకున్. 45

క. గంగాశుచివృత్తికి నభి
షంగానాఘ్రాతనీతిసంపత్తికి స
న్మంగళగుణపాత్రునకును
బింగళిసూరప్రథానుప్రియపుత్త్రునకున్. 46

క. శ్రీమద్రాజేంద్రగురు
స్వామిస్థిరవంశకలశజలనిధిసోమ
త్సోమారాధ్యకృపాల
బ్ధామలశివభక్తిశోభితాచారునకున్. 47

క. అమలాంబానందనునకుఁ
గమలాంబాగురుసమానఘనధైర్యునకున్
గమనీయమనీషివ్యాప
గమనీయున కంబమాంబికారమణునకున్. 48

క. మజ్జనకున కర్చితధీ
మజ్జనకునకు నభినుతిసమార్జితమాయో
న్మజ్జనకున కమలచిదవ
మజ్జనకున కమృతరసనిమజ్జనకునకున్. 49

క. అమరామాత్యున కురుమ
త్యమరామాత్యున కజోపయమనకృతార్థో
ద్యమరామాత్యుపమేయా
యమరామాత్యురుగుణోదయయశశ్శ్రీకిన్. 50

వ. అక్షయకీర్తివైభవాభివృద్ధి యగునట్లుగా నేను సమ-
ర్పించిన ప్రభావతీప్రద్యుమ్నంబునకుఁ గథాక్రమం

శ్రీ ర స్తు.

ప్ర భా వ తీ ప్ర ద్యు మ్న ము

ప్ర థ మా శ్వా స ము.

శ్రీరమణీరమణీయమ
హోరస్థస్థలుఁడచ్యుతుఁడు సముజ్జ్వలమహిమన్
ద్వారక నుండఁగ నొకనాఁ
డారూఢాదరత నింద్రుఁ డవ్విభుకడకున్. 52

వ. లోకహితకార్యపర్యాలోచనంబునకై చనుదెంచువాఁడు నాకంబు వెడలి యాకసంబున నడతెంచుచున్న సమయంబున. 53

సీ. ధాత్రీమహాదేవి దాల్చినమున్నీటి
మొలనూలిరత్నంపు మొగపనంగ
జలధి పేరిటిపాఁపతలచుట్టు గలధరి
త్రీమూర్తిశివుచిత్రతిలక మనఁగ
నపరదిక్పతి కట్టినట్టిసాగర మను
పుట్టంబుతుదిఁ ద్రాఁతమొగడ యనఁగ
వరుణగోపురబద్ధవార్ధితోరణమధ్య
గుంభితనవపుష్పగుచ్ఛ మనఁగ
తే. వివిధమణిమయగృహదీప్తివిసరవిసర
ణోపశోభిత మగుద్వారకాపురంబు

దవులఁ గాన్పించెఁ దనుఁజూడ దైవవిభుఁడు
వేయికన్నులుఁ జాలక వెఱఁగుపడఁగ. 54

వ. ఇట్లు గనుపట్టునాపట్టణంపుసొంపునకు శిరఃకంపంబు సేయు
నిలింపవల్లభునింపు పెంపు పరికించి కించిదుల్లసితవిలోచనం
బుల నాసహస్రవిలోచను విలోకించి తదీయరథసూతుం
డగుమాతలి యిట్లనియె. 55

క. ఏమీ యిది దేవరకను
దామరలకు నింతవెఱఁగు దలకొలిపెడు నే
మే మనఁగ నహాహా నాక
స్వామికి నబ్రమగుప్రోలు వసుమతిఁ గలిగెన్. 56

క. జడనిధి యను తెరమఱుఁ గటు
వెడలి నిలిచినట్టియాటవెలఁదియపోలెం
గడు నింపులు గులుకుచుఁ దన
రెడు నీపురలక్ష్మి యవధరించితె యధిపా. 57

క. పడమట నంభోరాశియుఁ
గడమదిశల వనచయంబుఁ గప్పారఁగఁ దా
నడుమఁ బురలక్ష్మి గనుప
ట్టెడు హరియురమున సుఖించుశ్రీవి దలిర్పన్. 58

ఉ. దోహదధూపధూమములతోఁ గనుపట్టెడుతత్పురీవన
వ్యూహమునోసమస్తవిబుధోత్తమ చూచితె యంబుపానకౌ
తూహలలంబమాననవతోయదరాజివిరాజితాబ్ధిసం
దేహనితాంతకందళనదీపితనైపుణి నేపుఁ జూపెడున్. 59

ఉ. భోగపుఁజాట్లు కోటలుగ భూరికిరీటసముజ్జ్వలత్ఫణా, పూ
గము సౌధబృందముగ భోగికులేంద్రుఁడు పేంద్రుఁ బాయలే

కీగతిఁ దాను వచ్చి భజియించెనొకో యవతార మంచుఁ జే
తోగతి నాకు నెంతయును దోఁచుచునున్నది నిర్జరేశ్వరా.

మ. అవమూడోపలదీప్తిచిత్రితములై హర్మ్యాగ్రవిన్యస్తకే
తువులందేర్పడకొప్పెనప్పురముపై త్రోవ ల్మొగుల్లేఁగియిం
ద్రవిలోకించితె యెంతనేల చని యేర్పాటయ్యె వాఁనమ్మరా
దవికాలాగరుధూపధూమతతులో యభ్రంబులో యిప్పుడున్.

చ. హరిహయ చూడుమా తెలియుటభ్రము డగ్గఱి చూచికాని
యాం, గిరసుని కైన నల్లయది కెంపులమేడలతోడివిస్ఫుర
న్మరకతకుట్టిమస్థలియొ మవ్వపులేఁజిగురాకుకెంపు ముమ్మర
మునఁ దేజరిల్లు నెఱమామిడిమ్రాఁకులతోడితోఁటయో. 62

సీ. కలధౌతకేళినగంబు గాఁబోలును
దనరుచున్నది శంభుతనువులీల
ఘనపుష్పచాంపేయవనరాజి గాఁబోలు
నేలుచున్నది పులితోలుసిరుల
హరినీలసోపానసరణి గాఁబోలును
బగటుచున్నది నల్లపాఁపపేరుఁ
బవడంపుటలువసౌభాగ్యంబు గాఁబోలుఁ
జాటుచున్నది జటాజూటరుచిని
తే. సరసి గాఁబోలుఁ గ్రాలెడు సురనదిగతి
నోడ గాఁబోలుఁ బోలెడి నుడుపతికళ
ననిమిషాధిప చూచితే యల్లపసిఁడి
కోటనడిమిశృంగారపుఁదోఁటలోన. 63

సీ. ఆలోలశైవాలజాలలాలిత్యంబు
జంగమోద్యానవేషము వహింప

రంగదుత్తుంగతరంగసంఘాతంబు
నడగోటల తెలంగు నడుపుచుండ
డిండీరమండలాఖండసౌభాగ్యంబు
చరసౌధచయవిలాసము భజింప
శ్రీకరశీకరాస్తోకప్రవర్షంబు
కానుకముత్యాలకరణిఁ బరఁగ
తే. నగడితలు తత్తదాశోపయాతవాత
వశతచేత నేతత్పురపర్యపర్య
పాసనాశాపనానీతపరపురీప
రంపరాలీల నెఱపెడు నింపుమీఱి. 64

క. పడమటియది సాగర మని
యెడు తజ్జులమాటఁ దక్క నేతత్పురి న
ల్గడలందుఁ బరిఖ లెవ్వియొ
జడనిధి యెయ్యదియొ తెలియ శక్యమె ప్రజకున్. 65

చ. తను ధరణీతటిద్విహ్యాతిధన్యవనావళి యింత మీఱుటల్
కనియును మేఘ మిచ్చటి కలజ్జతఁ జేరెదుఁగాక, చేర కేఁ
గినను గొఱంత యేమి పురికిం బువుఁదేనియసోనకాలువల్
జనములపై రుపంటలకుఁ జాలవె యెన్నటికైన నెన్నఁగన్. 66

వ. అని యివ్విధంబున రథికసారథులు తత్తద్వస్తుసందర్శనసమయ
సముచితవచోరచనల వినోదించుచుం గొంతదవ్వున నయ్యు
ర్వీకి డిగ్గి యన్నగరంబు చేరం జనునంత నతనిరాక విని
వనజోదరుండు ప్రియసహోదరుం డగుసాత్యకిం బిలిపించి
యద్దివిజవల్లభు నెదుర్కొని తోడితెచ్చుటకు నియోగించిన
నతండు సముచితపరివారసమన్వితుండై యెదుర్కొని

తోడ్కొని చన వేడ్క లిగురొత్తుచిత్తంబున నద్దేవోత్త ముండు నూత్న గారుత్మత స్తంభసంభృత ఖేదావలంబిరంభాతరు విభూషిత గోపురపార్శ్వభాగం బగుతత్పురంబు ప్రవేశించి యుభయపార్శ్వసౌధవీథికాధిరూఢ ప్రౌఢవిలాసినీకటాక్షనివ హాబహుగుణీకృతమార్గతోరణుం డగుచు వారిజనాభుమం దిర ద్వారంబు చేర నరిగె నతండును నుగ్రసేనవసుదేవ సంకర్షణ గదాక్రూర ప్రముఖులతోఁ గక్ష్యాంతరంబులు గడచి యెదురు వచ్చి తత్ప్రవేశవిధానంబు యథోచితంబుగా నడపి పరస్పరార్హసంభావనంబు ల స్తంభసంభ్రమసంభృతంబు లై జరగునంతఁ గుశలప్రశ్నంబుఁ గావించిన నద్ద్విజనాయకుండు జనార్దనున కిట్లనియె. 67

తే. ఇపుడు నీదర్శనం బనియెడుకుశలము
కలిమి ప్రత్యక్షమే చెప్ప వలదు కృష్ణ
యటమటముగాక యట మునుపటికుశలము
నఖిలవిదుఁడ వీ వెఱుఁగనియదియుఁ గలదె. 68

క. వినను నాచేతను వినఁ
గా నభిమత మయ్యెనేని కమలోదర నీ
కే నెఱిఁగించెద విను మవ
ధానముతో మన్మనోవ్యథాభర మెల్లన్. 69

చ. తపమున వజ్రనాభుఁడనుదైత్యుఁడు బ్రహ్మఁ బ్రసన్నుఁ జేసివ
జ్రపురి యనంగ నొక్కనగరంబును మేరువుపొంత మారుతా
తపములకు న్నిజానుమతిఁ దక్కఁ బ్రవేశ మొనర్పరానియ
ట్టిపసఁదనర్చుదానిని ఘటించి యతండొసఁగెఁ బ్రదీప్తుఁడై. 70

వ. యథేష్టవైభవోపభోగంబులం బ్రవర్తించుచు. 71

ఉ. ఆతఁడు మున్ను నున్నతమదాంధత దాడిగ నేఁగుదెంచి యా
ఘోతర మేమి చెప్ప ననుఁ బూరికిఁ గైకొన కప్సరోవధూ
వ్రాతనిశాతపాణిరుహవారిసలాలసనవ్యపల్లవం
బై తనరారునందనమహావనిలో విడియించె నేనలన్. 72

సీ. దనుజాధిరోహతాడనభంజనాదుల
కోర్చునే కల్పవృక్షోత్తమములు
శోష్యపర్యుషితమనుష్యమాంసంబులు
పూనునట్టివియె సంతానకములు
దానవద్విపఘటాలానతాదురవస్థ
సైరించునే హరిచందనములు
మనుజఖాదిస్వేదమలినవస్త్రాదులు
దాల్పఁ బాలివియె మందారతరులు

తే. నందనమ్మునకును వజ్రనాభదైత్యుఁ
డపుడు చేసినకష్టపాటబ్జనాభ
యిపుడుఁ దలఁపునఁ బాఱిన హృదయమునకు
నధికతర మైనపరితాప మావహిల్లు. 73

తే. వాని కెదిరించి ఘోర దేవతలలోన
నెవ్వరును జాల రిది బ్రహ్మ యిచ్చినట్టి
వరములోపలియదియ పంకరుహనాభ
మది కలఁకఁ జేసి మును చెప్ప మఱచినాఁడ. 74

వ. కావున వానిచేత లన్నియు నప్రతిహతంబు లయి సాగు
చుండె నంత నేనును బృహస్పతియును విచారించుకొని
యద్దురాత్మునకు. 75

తే. అక్కచెలియం ద్రసంతాన మైనయట్టి
మనకు మనలోన నింతదుర్మత్సరంబు
వలదు మాపల్కు నీవు నీపలుకు మేముఁ
జేసి బ్రదుకుట మేలంచుఁ జెప్పఁ బనిచి. 76

వ. కొంత శాంతసంరంభంబుగా మఱియు నప్పటితీఱమికొలంది యెంచుకొని చుట్టఱికంబు నెరపుచుం బట్టణంబులోనికి రప్పించి వానికి వానిసేనలకు ననూనంబుగా విడుదులు పాలు పెట్టించితి మట్టిసమయంబున. 77

సీ. తన కులుపా చాల దని మిట్టిపడఁగ న
        నామధేయపుదైత్యునకు నడంగి
తనవిడిదికి రంభ ననుపవై తని తిట్టు
        కిగ్గాడి యసురకుఁ గేలు మొగిచి
తనకుఁ బెద్దఱికంబు మును సేయ వని దూఱు
        నధమరాక్షసునకు నర్చ లొసఁగి
తన కమృతముఁ బోసి యనుప వంచు నదల్పఁ
        బినుగురక్కసునకుఁ బ్రియము చెప్పి
తే. పంకరుహనాభ యేఁబడ్డపాటు లరయ
నెందు నెవ్వరుఁ బడరు నీ కేమి చెప్ప
నెంతపాపంబు చేసినజంతువాక్కొ
యింద్రుఁ డగు నని యపు డాత్మ నెన్నుకొంటి. 78

ఉ. వారిజనేత్ర యే నిపుడు వచ్చుచు నుండి యలౌకికాద్భుత
శ్రీరుచిరత్వదీయనగరీగరిమాతిశయావలోకలీ
లారసదూరధూతసకలవ్యథచిత్తుఁడ నై యథాపురా
కారత నీకుఁ దోఁచెదనొ కాని తనుద్యుతిఁ బాసితింజుమీ.

వ. అది యట్లుండె నవ్విధంబున వివిధోపచారంబుల సంఘటింపఁ
బెంపునం బ్రవర్తిల్లుచుండు యాచండదానవుం డొకానొక
నాఁడు సకలసైనికసన్నాహసంపదం బొదలుచుం గదలి
యేతెంచి మదీయమందిరద్వారంబునఁ దనబలంబుల నించి
నిలిచి మాటలాడఁ బని గలిగి వచ్చితి నని లోనికిం జెప్పి
యనుపుటయు నేనును దత్ప్రవేశంబు నడుపం దగువారి
నియమించితి నప్పుడు. 80

చ. మెఱయలవంటిరక్కసులు మిక్కిలి లెక్కకు మీఱి క్రొవ్వునే
త్తెఱయుఁ దలిర్పఁగా వడివడిం దనవెంటనె ద్వారపాలురన్
నెఱి చెడమట్టికొంచుఁ జోర నిర్భరగర్వమునుబ్బుబింకమున్
మెఱయఁగ వచ్చి యాయసురమించె మదగ్రమహాసనస్థితిన్.

చ. బలిమిఁ దదీయు లప్పుడు సభామునిముఖ్యుల రెట్టఁబట్టియా
తలఁ బడవైచుచుం దమకుఁ దామె యవారణఁ దత్తదాస
నంబులు గొని కూరుచుండిరి తపోధనులున్ సురలు న్వై
డంగుపా, టొలయంగ గ్రుక్కుమిక్కుమన కుండి రొదుం
గుచు నక్కడక్కడన్. 82

ఉ. యాందవసింహ నాతలఁపు నప్పుడు వారలపా టొకింత యాఁ
గా దనుదాఁక లేదు గలఁకం బడఁ జొచ్చె ఖలుండు వీఁడు
వెం, పేదఁగఁ జుట్టుముట్టి మము నిద్దఱఁ బట్టిన నేది దిక్కు
ప్రా,మాదిక మైన మోస మిది మన్మతి కంచు జనించుశం
కతోన్. 83

వ. ఏ నప్పు డుప్పతిల్లెడుమదికలంక యొలుకపడకుండ గాంభీ
ర్యంబుఁ దెచ్చుకొని తనకు వస్త్రాభరణాదిసంభావన లొనర్చు
టకు వారి వీరిం బిలిచి నియోగించుచు సంభ్రమించుటఁ

గనుంగొని యన్నియు వచ్చెం జాలు నిలు మని వారింపుచు
నిలింపద్వేషి యిట్లనియె. 84

ఆ. వలసినట్లు దివ్యవస్తువు లెల్ల నా
యిచ్చ ననుభవించి వెచ్చపెట్టి
ప్రభుత నెఱప కకట పరుఁ డిచ్చునందాఁక
నెదురు చూచుదైన్య మేల నాకు. 85

క. నీమంచితనపునటనల
నే మొగమోడుచు నెఱుంగ కిట్లుండితిఁ గా
నేమిటికి నాకు నీదువ్య
థామాధురి యొండు వినుము తగవరి వైనన్. 86

మత్తకోకిల ఎంతకాలము నీవు నాకము నేలి తిచ్చట నుండి నా
కంతకాలము నేలఁ బాడి బిడౌజ కశ్యపమౌనిరా
ట్సంతతిత్వము మాకు దానవజాతికి న్సరి గాదె నీ
వింతయుం గని రాజ్యహీనత నేఁగు మెచ్చుటి కేనియున్. 87

ఆ. ఇట్లు సేయవేని యింద్ర మీరెల్ల నా
చేతిలోనివార చెప్పనేల
యిపుడ పట్టి నిగ్రహించెద నావుడు
నేను నగుచు యాతుధానుతోడ. 88

ఆ. నిగ్రహముల కేమి నీవును మేము న
న్యోన్యమైత్రిఁ బొదలునట్టితెఱఁగు
నడపవలయుఁ గాక యెడసి పోనాడుకోఁ
దడవె వేగిరింపఁ దగునె యనఘ. 89

వ. దానవేంద్రా! నీపలికినట్ల మన మిరువెగలవారముం గశ్యపు
సంతానంబగుటంజేసి మనయెల్లవివాదంబులు నతండ తీర్ప

నర్హుండు గావున నమ్మహామునీంద్రు కడకు నరిగి యతని యొఱుకమీఁద నీకు నాకాధిపత్యంబు నొసంగవలసిన నొసం గెదఁ దొలుత మదీయవచనంబులు విని యిట్టిసైరణ వహించి తది తుదముట్టు నడపక విడిచిపెట్టుట నీయట్టిగట్టిదొరకు నుచితంబె తియ్యనినోరం జేదు మేయుట నాయంబుగా దని మఱియు ననేకప్రకారంబుల నొడంబఱిచి యతని యతివ్యగ్రతకుం బ్రతివిధానంబు గానక యేనపుడ యప్పటికి దొరకినబృహస్పతి ప్రముఖులు సహాయులుగా నమ్మహా దైత్యువెంటం గశ్యపుపాలి కేఁగితి నప్పు డప్పరమతపోధ నుండు యజ్ఞదీక్షితుండై యున్నవాఁడు. గావున మావివా దంబులు నిజయజనావసానంబునందు విని తీర్చుటకు నియ మంబు చేసి యాసురవిరోధిని యథార్థసాంత్వనాలాపం బుల శాంతుం జేసి యిప్పుడు నీవు నీవజ్రపురంబునకు జను మని యాజ్ఞాపించిన. 90

ఉ. ఇం బడరంగ నియ్యకొనియెఁ రజనీచరుఁ డేమిభాగ్య మో యంబుజనాభ యప్పటికి నమ్మునిసత్కృప నేము నేమి చె ప్పం బులినోరికండ విడి పడ్డగతిం దలపట్టి చూచుకొం చుం బెనుచేటు దప్పె ననుచుం దివి కేఁగితి మొయ్య నొ య్యనన్. 91

చ. అడరి మదోద్ధతత్వమున నద్దనుజుం డెపు డేమఱించి పైఁ బడునొ యెఱుంగరాదు సురపట్టణరాజ్యసుఖాశ యేర్పడ న్విడిచితి నింక నీవు తల నిండఁగ నర్థము వోసితేని నే నడు గటు పెట్టఁగా వెఱతు నచ్యుత నిన్ను నె కొల్చియుం డెదన్. 92

వ. అనుటయుఁ గర్ణంబులు మూసికొని వాసుదేవుండు. 93

ఉ. పాడిఁ దొఱంగఁ జన్నె యొకపట్టునఁ గొల్చెద నంచు నెంత
మాటాడితి సర్వదైవతకులాధిప యోడలు బండ్ల వచ్చు బం
డ్లోడల వచ్చు నొండొరుల కొక్కొకచో నను వైనతావు
లం, గూడుట యిష్టబంధులకుఁ గ్రొత్తయె యిత్తటి నింత
యేటికిన్. 94

ఉ. ఎన్నఁగఁ దొల్లి యీకొలఁది యేబలురక్కసులెంద ఱెందఱు
త్యున్నతిఁ గ్రొవ్వి తుళ్లిరు బిడౌజ తుదిం జెడిపోరె వాండ్రు
వీఁడు న్నిజనాశకాలము కడు న్నికటం బగుడు న్నలంగఁజే
సె న్నిను నింత సత్పురుషచిత్తము నొచ్చిన రిత్త వోవునే. 95

మ. వసుదేవుం డిపు డధ్వరం బొకటి నిర్వర్తింప నుద్యుక్తమా
నసుఁ డైనాఁ డదియుఁ దద్వదర్థమకదా నాకేశ యాకార్యమె
ప్డుసమాప్తం బగునంతనుండియువరప్రోల్లాసినాదుష్టరాక్షసు
సాధించుటకుం బ్రయత్నముఁ దగంగావింత మేకాగ్రతన్. 96

క. నీవు నుపాయాన్వేషముఁ
గావింపుచు నుండు మల్పకార్యం బదిగా
దేవెరవునఁ దత్పురి చొరఁ
గా వలయునొ యెవ్వ రోర్వఁ గలరో వానిన్. 97

వ. అని యింద్రు వీడ్కొలిపి వేడ్క భాసిల్ల వాసుదేవుండు
వసుదేవయజ్ఞనిర్వహణధూర్వహుం డయ్యె నంత. 98

సీ. నిఖిలదేశాయాతనృపతిభూషాకర్ష
రేణుసంపోషితక్షోణికంబు
మహితావభృథలాభమహిమధన్యత్వభా
గ్జలదర్శితాపూర్వసౌష్ఠవంబు

వరమంత్రతంత్రహవ్యద్రవ్యషాడ్గుణ్య
సంభృతానలనవోజ్జ్వల్యకంబు
సన్నుతసాన్నాయ్యసౌరభ్యసంపదా
ధ్యంభవిష్ణుప్రపూతానిలంబు
తే. హోమధూమానురంజితద్యోతలంబు
నగుచు వసుదేవునధ్వర మతిశయిల్లె
భవ్యలీలామహాభూతపంచకమున
కొక్కొకవిశేష మొసఁగుచు నొప్పుమీఱి. 99

శా. అక్షయ్యం బగుపెంపుఁదాల్చును దపోయజ్ఞక్రియాదుల్ తదీ,
యక్షేమంకరనామసంస్మరణాపుణ్యావాప్తి నాపుండరీ,
కాక్షుం డచ్యుతుఁ డాదిపూరుషుఁడు ప్రత్యక్షాకృతిం దానె
సం, రక్షింపం బెనుపొందుయజ్ఞమునకుఙ్ బ్రాశస్త్య మింకే
మనన్. 100

వ. అది యట్లుండె నతండు యాగసమాప్తిసమయంబున సమస్త
దేశాయాతు లైనబంధుమిత్రాదులం దత్తదర్హసంభావనల
చేతం బ్రీతులం జేయుచున్నయత్తఱి భద్రుం డనునటుం
డచ్చటికి వచ్చి యత్యద్భుతం బగునర్తనప్రవర్తనంబునం
బరితోషంబు నొందించి సభాసదు లయిన మునులచేత
వివిధంబు లైనవరంబులు నితరులచేతం బారితోషికంబు
లైన యంబరాభరణముఖ్యంబులుఁ గైకొనుచు వారిని
వేఱువేఱ యనేకప్రకారంబులం బొగడుచుం బ్రవర్తిల్లు
చున్నంత. 101

చ. కలికిపిసాళినవ్వు లెసఁగ న్విటుధూర్తులు గొంద ఱొండొరుం
దలకొన నెచ్చరించి తమదండపుఁగోలల నున్నమాఱుగో

చులు వెసఁబుచ్చివైచికడుసొంపులుగాఁబొగడించుకోఁజుమీ
తలఁపఁగ నిప్పు డింత తెగుదారుల మైతిమి భద్ర నావుడున్.

క. ఎలన వ్వాలయఁగ నాతఁడు
కలయఁగ నవి చుట్టి పట్టి గంభీరపుఁబే
రెలుఁ గొప్ప నొహోహో యని
పలుమఱు నెగురంగ వైచి పట్టుచు వేడ్కన్. 103

సీ. వేదసౌరభములు వెదచల్లఁ గలశుచి
బ్రాహ్మణజాతికోరకములార
పరిశుద్ధి పెంపొందు బ్రహ్మవర్చసపావ
కస్ఫూర్జితస్ఫులింగంబులార
యరయ నట్టిక సీలలంత లయ్యును బింక
మున బ్రహ్మశిఖ ముట్టుప్రోడలార
దంటమాటలకు ధౌర్త్యమునకు నానతి
పడిపట్టినట్టిసత్పాత్రజ్ఞులార
ఆ. చిన్నవడుగులార వెన్నునివామన
త్వంబు నభినయించుతంద్రులార
మీప్రసాద మిది సమృద్ధికారణము మా
కఖిలకార్యముల మహాత్ములార. 104

వ. అని పొగడిన నవ్వి యవ్వటువులు దుండగంబున. 105

ఆ. ఓరిమాటకాఁడ యీరీతియటుపులా
పొగడు టనఁగ మెచ్చు పుట్టె డిందు
మగుడఁ బుచ్చుకొనఁగఁ దగదు నీవంటిన
గోఁచు లిపుడు పుచ్చుకొనక చనము. 106

వ. అనుచుఁ దలంగి పోక యిట్టు నట్టుం జుట్టు మెట్టాడుచిట్టివడు
గుల నానట్టు నగవునుం గోపంబుఁ గదుర నదలించుచుం
దనమేళగాండ్ర నాలోకించి యిబ్బాలకులు మనవాలకపు
సొమ్ములందు నేమేనియు నపహరించుటకు నట్టాడుచున్న
వారు మీర లీమ్రుచ్చుల నెచ్చరికం గనిపట్టుకొని యుండుఁ
డనుటయు నుదరిపడుచు నప్పుడుచులు గడుసుఁదనంబునఁ
నతని నధిక్షేపించి. 107

సీ. ఏము మ్రుచ్చుల మె యూహింప మ్రుచ్చుఁదనాల
పుట్టినయిండ్లు మీబోంట్లె కాక
యాటవాండ్రని నమ్మి యనుమతింపఁగ నెట్టి
పుర మైన నశ్రమంబునను జొచ్చి
పగలెల్ల నాటల బ్రమయించుచును సందు
గొందులెల్ల నెఱింగికొనుచు రేలు
కన్నగాండ్రగుచు నగళ్ళ ప్రవేశించి
యందు నెంతటివార లడ్డ మైనఁ

ఆ. జక్కడఁచుచుఁ జేను గ్రుక్కినపాటిగా
నిష్ట మైనయర్థ మెల్లఁ బడసి
బ్రతుకు చునికి మీస్వభావమింతయును ద
ప్పదు యథార్థమనుచుఁ బలుకుటయును. 108

మ. వనజాక్షుం డపు డింద్రకార్యము దెస న్వర్తిల్లుచిత్తంబుతో
ననికి న్వజ్రపురంబుఁజొచ్చుట కుపాయాన్వేషియైయున్కిఁజే
సి నిజాపేక్షకు నుత్తరంబుగ గ్రహించె న్విప్రవాక్యం జనా
ర్దనయన్మాటయథార్థమైపరఁగఁదద్వాక్యక్రమంబంతయున్.

వ. ఇవ్విధంబున విశ్వంభరుండు వటువచనంబు లుపశ్రుతిగం
జేకొని తదనుసారంబున వజ్రపురప్రవేశంబును వజ్రనాభ
వినాశంబును నతిసుకరంబులుగా మనంబున నిశ్చయించుకొని
తత్ప్రయోజనంబునకు నరుగ నర్హుం డెవ్వఁడొకో యను
విచారంబునం బ్రవర్తిల్లె నటమున్న యమరనాయకుండు
దనుజాపాయంబునకు నుపాయంబు భావించి దేవశైవలినీ
విహారమహారసతరంగితాంతరంబు లగుచక్రాంగంబుల రా
వించి సగౌరవంబుగా నిట్లనియె 110

తే. హంసవరులార మా కొక్కయవసరంబు
గలిగి పిలిపించితిమి మీరు గలుగుటకును
ఫలము మీచేత నైనయీపని కొదవుట
గావున వినుండు వివరింతుఁ గార్యసరణి. 111

క. మము వజ్రనాభుఁ డనియెడు
నమరరిపుఁడు పఱచినట్టియాపాట్లు సమ
స్తము మీ రెఱుఁగుదురే కద
క్రమమున నవి చెప్పనేల ఖగవరులారా. 112

ఆ. మాకు నిపుడు వాని మర్దించుయత్నంబు
గలిగి యున్నయది ప్రకాశ మైన
నెగ్గు పుట్టుఁగాన నీరహస్యంబు మీ
మనసునందె పెట్టుకొనఁగ వలయు. 113

క. మాకంటె వాఁడు మునుపుగ
నేకార్యము సేయఁ గలఁడొ యెఱుఁగము మీరల్
జోకగఁ దత్పురి మెలఁగుచు
నా కేదొకపనికి వేగ నడపఁగ వలయున్. 114

చ. ప్రతిదివసంబు వానినగరంబునఁ బుట్టువిశేషము ల్భవ
న్మతిపసనన్ని యుం దెలిసి మాకెఱిఁగించుట మీప్రయోజనం
బితరులచేతఁ గాదిది తదిష్టము లేక చొరంగ రాదు మా
రుతమునకైనఁ దత్పురముఖంబుల్వారఁజాలమి చెప్ప నేటికిన్.

క. మీరాకపోక లింపుసు
రారాతికిఁ గేళిదీర్ఘికాదులకు నలం
కారములు మీవిహారము
లారయ నేరికి నతిప్రియంబులు కావే. 116

వ. అనుటయు నాపులోమజావల్లభునకు శుచిముఖీవల్లభుండను
మరాళతల్లజుం డుల్లసితవదనుం డగుచు నెదుర నిలిచి
దేవా యీవేళ కావజ్రనాభుండు ప్రాభవాభిమానంబునఁ
గన్నుఁగానమిఁ దన్నుఁ దా నెఱుంగకున్నవాఁడు నాకుఁ
జూడ నిప్పటికి కా దెప్పటికి నప్పరమతామసుం డింక నీవం
కకుం గదలిరా నెఱుంగఁడని తోఁచుచున్నయది యైనను
మానసంబున దేవర దేవకార్యం బేమియు నేమఱకుండు
నది యిదియంతయు నింతకుమున్ను వజ్రపురినుండి యేము
గొందఱము వచ్చితిమి గానఁ గానంబడిన యర్థంబు విన్న
వించితి నెంచి చూడం గించిదూనంబుగా వానిరాజ్య
సంపదయుఁ దుదకువచ్చినది యిది మదీయజాయవలన వినం
బడియెఁ దద్విశేషంబును దానిచేత విన్నపంబు చేయించెదనని
తనచెలువం బిలిపించి బలరిపుం గనిపించి నీవు నాకు వినిపించిన
వజ్రనాభు రాజ్యావసానసామీప్యంబు స్వామికి నేమియుం
గొఱంతపెట్టక విన్నవింపు మనుటయు నాశుచిముఖి శత
మఖున కభిముఖియై యిట్లనియె. 117

చ తడవులఁ బట్టి యేము సతతంబును బోదుము వానివీటికిం
గడు మతి చాలమిం గడుపుఁగక్కుఱితిన్సురలోకనాథ మా
యెడఁగలయట్టితప్పిది సహింపుము పక్షులమాట నొక్కవెం
బడి నిది చెల్లెఁగాక రిపుప్రాంతము చేరెడువార లాప్తులే.

వ. ఏమునుం బోక మానెద మని తలంతు మేని. 119

సీ. గగనప్రవంతిలోఁ గలసువర్ణాబ్జంబు
లందు మేలేర్చి తా నపహరించి
మానసంబు శతాత్మమానసంబును బోలె
నిస్సారసత్వంబు నెరయఁ జేసి
బిందుసరంబులోఁ గుందనపుందమ్మి
పేరు లేకుండంగఁ బెల్లగించి
సౌగంధికాఖ్యకాసారంబు జలమాత్ర
శేషమై దీనతఁ జెందఁ జేసి

తే. మఱియుఁ గలదివ్యసరసులు నెఱయఁ జెఱిచి
తనదు కేళిదీర్ఘికలందుఁ గనకనలిన
జాతు లెల్ల నాటించినాఁ డాతఁ డింద్ర
యటు చనక మేఁత నడుచునే హంసములకు. 120

వ. అది యట్లుండె నట్లు వజ్రపురంబునం గలకొలంకులం దటాకంబులం గేళాకూళుల బొడ్డనబావుల నడ్డపెట్టులేక విహరించుటకు వజ్రనాభుముదల యడిగి తజ్జలాశయంబు లన్నింటికి నస్మదీయ సంక్రీడనంబుకలిమి యలంకారంబగుట యెంచి యతం డంగీకరింప యథేష్టవిహారణంబుల నహరహంబునుం బ్రవర్తిల్లుచున్న యేము నిన్నఁ గన్యకాంతఃపురంబున నొక్క సరోవరంబునం బరఁగుతఱి

సామ్రాజ్యలక్ష్మీసాక్షాత్కారానుకారిణియైన యొక్కకన్య
కామణి తనచెలికత్తియతోడం దత్తటంబునం గ్రొత్తవిరిగుత్తి
మొత్తంబుల నత్యంతంబు చెలువొందుగురివిందపొదరింట
నొంటినుండి యవ్వాలుఁగంటితోడ. 121

చ. కమలదళాక్షిరో వినవుగా కల యొక్కటి గంటి వేఁకువన్
సమధికమైనయద్భుత మొనర్చుచు నున్నది యెన్నుకొన్న
లోకమునను గన్నవిన్నయది గాదది కొంతనిజంబు కొంత
స్వప్నమునని పల్కి సిగ్గుకతనన్ మఱి చెప్పక దాఁచె
దాఁచినన్. 122

క. ఒట్టిడుకొంటివి గద నీ
కెట్టిరహస్యంబు దాఁప నే నని మనలో
నిట్టివి గలవా యని చెలి
యట్టే తప్పు దన విరచితాంగీకృతి యై. 123

వ. ఆకలకంఠి తనకల సకలంబు నకలంకసౌహార్దంబున నిట్లని
వినిపించె. 124

చ. హిమగిరిరాజకన్య పరమేశ్వరి నాకల సుప్రసన్న యై
విమలదరస్మితామృతము వెల్లువ చెక్కులఁ బిక్కటిల్ల నన్
మమతను జేరఁగాఁ బిలిచి మక్కువచే నను నొక్కకేల మే
నిమురుచు నీకు నొక్కమగనిన్ ఘటియించితినంచుఁ బల్కు
చున్. 125

సీ. సంకల్పమాత్రతత్క్షణసన్నిధాపితం
బగుచిత్రఫలకంబునందు నొక్క
పురుషు నత్యాశ్చర్యతరరూపలావణ్య
గాంభీర్యశౌర్యాదిశుంభదఖిల

గుణములఁ గొమరొందుకొమరుఁ బ్రాయపువాని
వ్రాసి యితండ నీవల్లభుండు
ప్రద్యుమ్నుఁ డనియెడు ప్రభుకుమారుఁడు మీకు
నిద్దఱకును జనియించినట్టి

తే. పుత్త్రుఁ డీపురి యేలు నోపాలఁతి యనుచుఁ
బలికె నఁట నేను నచటి పెద్దలు గఱపఁగ
మ్రొక్కి యనిపితి నఁట యిందు నిక్క మగుచుఁ
బడఁతి యున్నది తచ్చిత్రఫలక మిపుడు. 126

మ. అనుచు న్నెచ్చెలితోడ నచ్చెలువ య ట్లత్యద్భుతస్వప్న
ము౯, వినిపింప న్నికటంబున న్మెలఁగుచు౯ వింటి న్సురా
ధీశ దాఁనన యే నెన్నిక నిర్ణయించితి మదిం దథ్యంబుగా
వజ్రనాభునకుం గాలము చేరువౌట యిది నీబుద్ధి న్వివేకిం
పుమా. 127

సీ. ఆయింతిఁ బ్రద్యుమ్ను జాయగాఁ బలికిన
గౌరిమాటకు బొంకు గలుగ దనుము
దనుజవిరోధిపుత్త్రునకు నాదుష్టదై
త్యుఁడు తనంతఁ దనూజ నొసఁగఁ డనుము
ప్రద్యుమ్నుఁ డట్లు ప్రభావతీపతి యైన
దానవునకుఁ బోరు తప్ప దనుము
వజ్రపురము ప్రభావతికొడు కేలుట
యసురకు జయ మైనఁ బొసఁగ దనుము

తే. చిత్రఫలకంబు ప్రత్యక్షసిద్ధ మగుటఁ
జేసి యాకల యధికవిశ్వాసయోగఁ

మఱియు వేకువఁ గావున నచిరభావి
ఫలము దేవేంద్ర నీ వెంచి తెలిసికొనుము. 128

వ. ఆకన్నియపేరు ప్రభావతి యగుటయు నది వజ్రనాభుని కూఁతు రగుటయుఁ దదీయస్వప్నకథనానంతరప్రవృత్తంబు లయిన యమ్మత్తకాశినుల యుత్తరప్రత్యుత్తరంబుల వెంబడి నెఱుంగంబడియె నవియుం గొన్ని వివరించెద భవదీయ కార్యోపకారి యైనయంశంబు గలిగిన గ్రహించునది యని యాయంచగరిత యకించిదంచిత సహజమాధురీధురీణవాణీ రామణీయకంబు కార్యకామనీయకంబున నినుమడించి బిడౌజునిబిడౌజుం జేయుచుండ నిట్లనియె. 129

క. విను మట్లు తనదుకల చె
ప్పినయాయమఁ జూచి దానిప్రియసఖి యనయం
బును వెఱఁగందుచు మెచ్చుచు
వనితా నీ వెంతభాగ్యవతివే యనుచున్. 130

వ. శిరఃకంపం బొనర్చి 131

తే. మునుపు గౌరివరంబుచేతనె జనించి
తబల నీవె నిన్నన్న మీయమ్మ నేమ
మట్టి దిట్టిది నాఁ జన్నె యగజ నీవు
నింత మెప్పించుకొంటి నీ కెవ్వరీడు. 132

చ. వలిమలయాఁడుబిడ్డ కల వచ్చి యనుగ్రహ మెంతయేనియుం
గలుగక యిట్లు చిత్రఫలకంబున నీకు లిఖించి యిచ్చునే
చెలువునినింతదృష్టముగఁజెప్పెదనొం[illegible]తుటీఁగకుఁ
బొలయఁగ రానిచోట నిది పుట్టుట నెగ్గు నీదుతంత్రిచేన్.

ఆ. చిచ్చు లేక చిముడుమచ్చరిఁ డీసుద్ది
వజ్రనాభుఁ డోర్చువాఁడె యకట
యగజవేరు పెట్టి యతివ యెవ్వతో యింత
చేసె ననుచు మమ్ముఁ జెండుఁ దొలుత. 134

క. ఆచిత్రఫలక మెవ్వరు
చూచిన వెలివిసరి యపుడు సుబ్బెడు నది నీ
వే చూచు టేను జూచుట
యోచంచలనయన యింతయు నెఱుంగుదు వే. 135

చ. ఇతరులు రాకమున్న యది యెక్కడఁ బెట్టినదానవో సుశీ
ఘ్రతఁగొని తెమ్ము తల్లి ఖితుఁ గన్నులఁజూచినదాఁక నామనం
బతిముదితంబు గా దగజ యాపసి యెవ్వని వ్రాసెనో సురూ
పతపస నీకు జోడయినభవ్యుఁడు దుర్లభుఁ డెల్లసృష్టిలోన్.

వ. అనవుడు నక్కాంత యిక్కడ నొక్కచిగురుంబొదరుటీఱమి
నిడినదాన నని యాక్షణంబ తెచ్చి నెచ్చెలియుం దాను
నప్పలకకప్పుఁబొవడ యెడలించి. 137

చ. కలకల నవ్వినట్లు తెలికన్నుల నిక్కమ చూచినట్లు తోఁ
బలుకఁ గడంగినట్లు కడుభావగభీరత లబ్బినట్లు పెం, పొల
యఁ దనర్చి జీవకళ యుట్టిపడన్ శివ వ్రాసినట్టియా, చెలువు
న కాభిముఖ్యము భజింపఁ దలంకెను దాను బోటియున్.

ఉ. చిత్తరు వన్న నిశ్చయముచే నెదురుండి మొగంబు చూడ
మో, మెత్తును సత్యపుంభ్రమసమృద్ధిని గ్రమ్మఱుఃదత్క్ష
ణంబ లో,నొత్తుచుఁద త్తఱంబుఁద్రపయుక్తమగుడంగ నిరీక్ష

జేచ్చఁబో, మొత్తును భర్తచూపు దనుమోచుట దోఁచిన
నోసరిల్లుచున్. 139

తే. వెఱయుఁ ద్రపయు లోనుగఁ గలవిఘ్నసమితిఁ
గడుఁ గలఁగి పోక యుండఁ దా నడుమ నడఁచు
నేచి చిత్రతానిశ్చయ మెచ్చరింప
నింతి క్రమమునఁ బ్రియునిరూపెల్లఁ జూచు. 140

వ. అత్తలోదరిచెలికత్తెయు నత్యంతవిస్మయాయత్తచిత్త యై
యొక్కింతతడవు చూచి యిట్లనియె. 141

ఉ. ఇంతచెడంగు లోకమున కెవ్వరి కున్నది యంబ తా నిజా
త్యంతికనైపుణీమహిమ మంచన వ్రాసెనొ యేమొ కాక
యా, చింతయుఁ గూడ దీతని సృజించిరొ జోడుగఁ గోరి
సుమ్ము దా, నెంతయు నేర్పుమీఱ నజుఁ డిట్లు సృజించె
నినుం బ్రభావతీ. 142

వ. అనుటయు నక్కాంతాతిలకంబు. 143

ఉ. ఇచ్చక మాడుమాట లివి యెల్ల నటుండఁగ నిచ్చి నీకు నీ
నెచ్చెలితోడు సుమ్ము సఖి నిక్కముచెప్పుము వ్రాఁతనేర్పుగా
కిచ్చెలువంబు గల్గుఘనుఁ డెక్కడ నే నొకఁ డుండె నేని నేఁ
దచ్చరణద్వయంబునకు దాస్య మొనర్పఁగ నైన నర్హనే.144

వ. అని మఱియుఁ బెక్కుచందంబులం గందర్పరాగంబు తేట
పఱుచుమాటలం దనబోటితోడం దడవు సంభాషించుచుండె
నవిడుఁ బదిలంబుగాఁ దెలిసిన నమ్ముద్దియ ప్రద్యుమ్ను
శీఘ్రానయనంబునకు నుద్యోగంబు తద్దయుం జేయుట
సంభావితంబు గావున దేవకార్యంబునకు నుపకారంబు వోలెఁ

దోఁచుచున్నది యని చెప్పుటయు నవహితమానసుండై యాకర్ణించి. 145

శా. ధారుణ్యాభరణాయమానబుధతాధారుండు భూమోల్లస
త్కారుణ్యామృత శైత్యనిత్యదృగలంకారుండు నేత్రాంత
గ్వాహారుణ్యాంకురకల్పితారిమదసంహారుండు కీర్త్యంగనా
తారుణ్యాంగళనాపథాభిజనవిస్తారుండు శౌరుం డనిన్.146

క. సారతరవైదికసమా
చారుఁడు బహునృపకృతోపచారుఁడు నిరహం
కారుఁడు సాంగానంగా
కారుఁడు సన్నుతవచఃప్రకారుఁడు సభలన్. 147

కవిరాజవిరాజితము.

జలధిగభీరుఁడు శాంతవికారుఁడు శాస్త్రవిహారుఁడు సౌమ్య
నసా, చలవరధీరుఁడు శశ్వదుదారుఁడు సంహృతవైరుఁడు
శంభుపదా, చలితవిచారుఁడు సాదిమసారుఁడు సత్పరివా
రుఁడు సద్వినుతో,జ్జ్వలగుణవారుఁడు సంవిదగారుఁడు సం
శయదూరుఁడు సద్విధులన్. 148

గద్యము. ఇది నిఖిలసూరిలోకాంగీకారతరంగితకవిత్వవైభవ పింగళియమరనార్యతనూభవ సౌజన్యజేయ సూరయనామధేయ ప్రణీతంబైన ప్రభావతీప్రద్యుమ్నం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీచణగౌతమగోత్ర
ప్రాచీనామాత్య కీర్తి భామావిష్వ
ద్రీచీనగమనశిక్షై
కాచార్యుఁడు సూరమంత్రియమరార్యుఁడిలన్. 1

వ. ఆసహస్రాక్షుం డపేక్షితప్రయోజనానుకూల్యంబుకంటె నా
వెంటిరాయంచయంచిత వచనరచనావిచక్షణత్వంబు చిత్తం
బునకుం గ్రొత్తయింపుసొంపు సంపాదింపుచుం బెంపు మీఱి
నింపులగు మెచ్చు నచ్చెరువు నిచ్చలంబులై తనర ని
ట్లనియె. 2

సీ. శబ్దసంస్కార మెచ్చటను జాఱఁగనీక
పదమైత్రి యర్థసంపదలఁ బొదలఁ
దలఁపెల్ల నక్లిష్టతను బ్రదీపితముగాఁ
బునరుక్తిదోషంబు పొంతఁబోక
యాకాంక్షితస్ఫూర్తి యాచరించుచును శా
ఖాచంక్రమక్రియఁ గడవఁ జనక
ప్రకృతార్థభావంబు పాదుకో నడుకుచు
నుపపత్తి యొందు నత్యూర్జితముగ

తే. నొకటఁ బూర్వోత్తరవిరోధ మొందకుండఁ
దత్తదవయవవాక్యతాత్పర్యభేద
ములు మహాకావ్యతాత్పర్యమునకు నొనరఁ
బలుక నేర్చుట బహుతపఃఫలము గాదె. 3

క. నీ వెవ్వరికొలఁదియుఁ గా
వోవరటామణి విహంగయోషవె భాషా
ప్రావీణ్యము చూడఁగ వా
గ్దేవతవో కాక యాకె దిద్దినకవివో. 4

క. అనుటయు రెండవపక్షం
బనిమిషవర తప్పు దెట్టియర్థమును దగు
లొక్కనఁ దివియక వెలివో ని
చ్చునె బుధుఁ డూహించి చేయుసుకవిత్వంబుల్. 5

ఆ. విను సురేంద్ర పద్మజునితేరు దివుచు సా
రంధరాఖ్యుఁ డగుమరాళవిభుని
బిడ్డ నేను వాణి వెనుపంగఁ బెరిఁగి త
ద్విమలశిక్షఁ గంటి విద్య లెల్ల. 6

వ. అని రాజహంసి తనపూర్వం బెఱింగించిన దేవేంద్రుండు దానంజేసి కాదే నీవింత సామర్థ్యంబునం బొలుపు మీఱు చున్నదానవు మీఁదికార్యంబునకుం బర్యాకులిత భావంబునం జేసి త్రోవఁ గానక దీనతనున్న మాకు మాపాలి భాగ్యదేవత యీవిధంబున నిన్ను నన్నిటికి నాధారంబుగా ననుగ్రహించెం గావున దేవకార్యంబు కడముట్ట నిర్వ హించుటకు నీవతక్క నొరులు నేర రిది యంతయు నెఱింగి యెంతయుం బ్రార్థించెద నంచబలఁగంబుతో నెప్పటియట్ల

నగ్రపురంబున కరిగి కేలిదీర్ఘికల విహరించుచుఁ బ్రభావతి తోడి చెలిమి కలిమికి నుపాయంబొనర్చి యమ్ముద్దియకుం బ్రద్యుమ్నునం దనురాగంబు బలియునట్లుగా వలయు తెఱం గున నతనిగుణంబు లభివర్ణించి యాయిద్దఱకును శీఘ్రసంగమం బెవ్విధంబున నగు నది నీవ యెఱింగి సంఘటింపుము. 7

క. ఏ ననిపితి నని ద్వారవ
తీనగరికిఁ బోయి వాసుదేవునితో నీ
పూనిక సకలము చెప్పి న
పీనాదృతి నతనిబుద్ధి విని చనవలయున్. 8

క. అని హంసంబుల నన్నిటిఁ
గనుఁగొని మీరెల్ల దీనికార్యవిధికి న
త్యనుకూలత మై నేత
ద్వినియోగము నడపవలయు దేవహితముగన్. 9

ఆ. అని యనుప మరాళి యమరాళికార్యం బొ
నర్పఁ జనియె సురలు నమ్మి పొగడఁ
బరిగణింప విశదపక్షపాతులప్రవ
ర్తనము లెట్లు నమ్మఁ దగక యున్నె. 10

వ. అది యట్లుండె నట్లు గదలి చని. 11

తే. అష్టమహిషీసమేతుఁ డై యాలయోప
వనసరస్తీరమంటపవర్తి యైన
కృష్ణు దవుదవ్వులన విలోకించి తెలిసి
యితని నెఱఁగించుకొన వేళ యిదియ యనుచు. 12

క. తనయంచబలంగముఁ బా
నును శుచిముఖి నభము డిగ్గి నూత్నవిలాసం

బొనరించె సరోలక్ష్మికిఁ
గనకాంచితపక్షచకచకద్ద్యుతిచేతన్. 13

వ. తదనంతరంబ తా నొక్కతియ రక్కసులగొంగచెంగటికి నల్ల నల్ల నడచి. 14

సీ. తొడలు తలాడగా నిడి రుక్మిణి భజింపఁ
బదము లొత్తుచు సత్యభామ కొలువ
సురటి చేకొని భద్ర శుశ్రూష గావింప
విరిచామరము మిత్రవింద యిడఁగఁ
గాళింది వేడ్కతోఁ గాళంజిఁ దాల్ప జాం
బవతి తములపాకు మడిచి యొసఁగ
గొడుగు పావలు కేలఁ గొని నాగ్నజితి యుండ
జలములగిండి లక్షణ వహింపఁ

తే. గ్రొమ్మెఱుంగులతోడికార్మొగులు వోలె
నొప్పుకృష్ణునిచేరువ నొప్పె హంసి
నిండు నెలరీతిఁ దారకాన్వితనభంబు
పొలుపుఁ దెలిపెడినెత్తమ్మికొలనికెలన. 15

తే. బెదరు లే కిట్లు మిక్కిలి గదియ వచ్చి
యున్న తనదిట్టతనమున కువిద లెల్ల
నరుదుపడఁ గృష్ణుఁ జూచి న న్నమరవిభుఁడు
పనిచె నీ కొక్కమాట చెప్పంగ ననియె. 16

వ. అని తదనంతరంబ. 17

క. తనతనయుఁడు రాక్షసుపైఁ
జనియెడు నని రుక్మిణికి నసమ్మత మగునో

యనుశంకఁజేసి హంసాం
గన యేకాంతంపుమాట గల దని పల్కెన్. 18

క. పలికినఁ గమలావిభుఁ డా
పులుఁగుపడఁతిమాటనేర్పు బుద్ధికళాకౌ
శలమును మెచ్చుచు నెంతయు
మొలకనగవు చెక్కుటద్దములఁ దళుకొత్తన్. 19

చ. చెలువుగ భోజకన్యతోడఁ జేర్చినమూర్ధము సత్యభామయూ
రులపయి నున్నపాదములుఁ బ్రోక్షితలీలఁ దరల్చి లేచి యు
జ్జ్వలనిజపాణిపద్మమున జాంబవతీకరనాగవల్లికా, దళములు
పుచ్చుకొన్నఁ బ్రమదల్పనిరందఱుఁ గొంతదవ్వగన్. 20

తే. ఇట్లు గోవిందుఁ డేకాంత మిచ్చి వినఁగ
హంసి తము వజ్రి పిలిపించు టాదిగాఁగ
నచటి కనుచుట తుదగాఁగ నతనితమవ
చనప్రసంగంబు నిరవశేషముగఁ జెప్పె. 21

వ. ఇట్లు చెప్పిన. 22

చ. వడుగులప ల్కుపశ్రుతిగ వారక మున్ను సునిశ్చితత్వముగా
బడసినకార్యపద్ధతికిఁ బక్షివధూవచనక్రమంబుచేఁ
గడమ సమర్పితం బగుడుఁ గంజదళాక్షుఁడు సంతసిల్లెనే
ర్పడియెనువజ్రనాభవధభారవహుండిపుడంచునాత్మలోన్. 23

వ. ఇట్లు సంతసిల్లి శుచిముఖి కిట్లనియె. 24

చ. బలవిభవాభిశోభితుఁ డభంగురశౌర్యధురంధరుండు కా
వలసినమాయలు న్దివిజవైరులకంఠెఁ గరంబు నేర్చు నీ
పలుకులచంద మారయఁ బ్రభావతికిం బతిగాఁ గలాఁడు ని
చ్చలముగ రుక్మిణీసుతుఁడు చంపు నవశ్యము వజ్రనాభునిన్.

క. ఆరాక్షసుపట్టణ మె
వ్వారికిఁ దదనుజ్ఞ లేక వైరమునఁ జొరం
గా రాదఁట ప్రద్యుమ్నుఁ డ
వారణఁ దత్పురముఁ జొచ్చువైపు విను మింకన్. 26

సీ. భద్రాఖ్యుఁ డగు నటప్రముఖుఁ డొక్కరుఁడు ము
న్నరుదెంచి మజ్జనకాధ్వరమున
ననయంబుఁ గూడినమునిసభం దన నాట్య
గరిమచే మెప్పించి వరము గాఁగఁ
దన కవధ్యతయు సప్తద్వీపగమనంబు
నాకాశగతియు నాట్యములయందు
నెవ్వరిరూపు వహించె వారలయట్లు
తాను భేదములేక తనరుటయును
తే. బడసి యేడుదీవుల నాటపస నెరపుచుఁ
దిరుగుచున్నాఁడు వానిపై దితిసుతునకు
వేడ్కఁ బుట్టంగఁ జెప్పి యవ్వీడు చొరఁగ
మొదలఁగొను మాతఁడై వచ్చు మదనుఁ డంత. 27

వ. ఇది నీకుఁ బరమప్రయోజనంబు దీన నుపయోగింపఁ దగిన యవాంతరకృత్యంబులుఁ దత్తదుపాయంబులు నీవ యెఱుం గుదు పొమ్ము సురకార్యంబు నిర్వహింపు మని వీడుకొలి పినం దనమరాళజాలంబుతో జాలపాదవనిత గగనంబున కెగసి వజ్రపురంబున కభిముఖంబుగాఁ బ్రయాణంబు సలుపు నప్పుడు ద్వారకానగరబాహ్యప్రదేశంబున వాహ్యాళివిహార పారస్యంబునం దగిలి యున్నప్రద్యుమ్నుండు. 28

చ. తనహృదయంబు వెంబడిన తప్పక ఘోటక మంతనంత నే
పనుపడ నిల్చి ముందఱకుఁ బాఱి కెలంకులకుం దొలంగి దా
వెనుకకు నేఁగు దెంచి కడు వేడ్క యొనర్పఁగ బంతియాడ నె
మ్మిని గనకంపుఁగోల నడిమింట నె త్రిమ్మరఁ దారికొట్టుచున్. 29

వ. మఱియును. 30

చ. ఎగురఁగ వైచి కొట్టు టది యెంతభరం బని బంతియగ్రగా
మిగ వడిఁ బాఱవైచి పుడమిం బడనీకయె దాని మీఱి చి
త్రగతిహయంబుఁదోలుచును గ్రమ్మఱ మీఁదికిఁ గొట్టియాడె విం
తగఁ దనచేతిరత్నమయదండము కాంతులు గాడిపాఱఁగన్. 31

వ. వెండియు నతండు మండలగతుల నతులంబుగాఁ దురంగంబుఁ
దోలి యాడె నప్పుడు. 32

సీ. తొలుదొల్త నయ్యేకతురగంబు మండల
గతిచారి యగుచు నిక్కంబు తోఁచె
నావెనుకను సరూపాశ్వాలి చెదరక
చక్రాకృతిని బరువ్వసరణి తోఁచె
నంతట ననతిస్ఫుటావయవంబుగా
నెనసి యేకాంగ వేష్టనత తోఁచెఁ
దుదఁ దద్విభూషణద్యుతిరాజిమాత్రంబు
కొఱవి త్రిప్పినరీతి మెఱసి తోఁచె
తే. నంతకంతకు గతివేగ మగ్గలింప
రాఁగ వాగె యెచ్చరిక పరాకు జియ్య
యనుజనులు ఱెచ్చవడి తమపని మఱవఁగఁ
బరఁగునష్మేటి నెఱరాతు ప్రౌఢికతన. 33

చ. ఉరుజవశాలి యత్తురగ ముల్కుకచక్రనయావలంబి యై
తిరుగు రయంబుచేత నెడత్రెవ్వక కుమ్మరిసారెచాడ్పునన్
బరఁగెఁగడున్ ధృతాభినవభాండతకుండగనున్కిపట్టు దాఁ
దవలక పైని దద్భ్రమణదండగతిన్ హరిపుత్త్రుఁడొప్పఁగన్. 34

వ. అతఁ డంత. 35

క. వల్గితముఖగతిపంచక
వల్గువిహారముల సైంధవము నలయించెన్
వల్గావిభాగకుశలత
వల్గత్కుండలమరీచివల్లరు లెసఁగన్. 36

శా. నానావీథిగతిప్రభేదవిహృతిన్ సంతృప్తుఁడై కంతుఁ డిం
పూనన్ వాగె గుదించినన్ బురుషకప్రోన్నమ్రపూర్వాంగమై
కానంగాఁ బడియెన్ మరుజ్జవన మాగంధర్వ మర్కాశ్వసం
తానస్పర్ధను మిన్ను ప్రాఁకెడుక్రియన్ దా నెంతయుం
జూడ్కికిన్. 37

సీ. సముపలాలనయుతస్కంధాంతికాస్ఫాల
దమితతేజోమహోద్ధత్యకంబు
దంతాళికానియంత్రణసమున్నామితా
కుంచితగ్రీవాసమంచితంబు
దందన్యమానశబ్దాయమానఖలీన
ఖషణఝర్ఝరితసృక్వద్వయంబు
ఘనఘుర్మడిండీరఖండపాండురితప
ల్యయనవర్ధ్రోభయప్రాంతకంబు

తే. నగుహయము డిగ్గెఁ బ్రద్యుమ్నుఁ డంకవన్నె
యొకటి సాహిణియవ్వాల నూఁదిపట్టఁ

దనయునుఁగు చెలికాఁడు కైదండ నొసఁగఁ
బ్రజ సురాళించి మణులు వస్త్రములు వైవ. 38

ఆ. అపుడు గగనసరణి నరిగెడుశుచిముఖి
యతనిఁ జూచి యల్లయతఁ డితండ
కావలయు నవశ్య మీవరపురుషుతో
మాట లాడి చనుట మనకు మేలు. 39

క. అని యాప్రద్యుమ్నునకుఁ
వినఁబడునట్లుగ మరాళవితతులతోఁ బ
ల్కి నిజోక్తి కతఁడు వెఱఁగం
ద నయంబున నవియుఁ దాను ధరణికి డిగ్గెన్. 40

సీ. మరునశ్వగతి మెచ్చి సురలు వైచిన పైఁడి
వ్రాఁత క్రొమ్ముఖుఁగుదువ్వలువ లనఁగఁ
దర్పకు నెఱరౌతుతనము పేర్మికిఁ గ్రమ్ము
కొనుస తేజగకీర్తిఘనము లనఁగ
హయ ఫేనధావళ్యయాచ్ఛార్థమై వ్రాలు
తటిదనుగతసితాబ్దంబు లనఁగ
వాజివిభ్రమజితావర్తత దోలఁకుది
వ్యలయేటిసాబ్జరేణూర్మ్ము లనఁగఁ

తే. గనకరేఖలతోఁడితెక్కల బెడంగు
చూపఱకుఁ గనుపండువై సొంపు మీఱ
జలదపథముననుండి భూస్థలికి డిగ్గు
హంసములు వర్ణనాసీమ నతకరించె. 41

సీ. ఇట్లు గన్పట్టుచు నేతెంచి యంచలు
వసుధ చేరువ నేటవాలుగాఁగ

నతినిశ్చలప్రసారితపత్త్రంబులై
డిగుచుఁ గామునిముందటికిని గొంత
సరి గడవఁగఁ బాఱి మరలి బోరలు దెట్టి
గిల నొక్కకడ వంచి మలపు దిరిగి
యొఱక లంతట రెండు నెఱయఁ జక్కఁగఁ జాఁచి
యవనిఁ గా ల్మోపి తెక్కార్చి ముడిచి
తే. మొగము లోకవింతయొయ్యారముగ మలంచి
యీఁకను విదిర్చికొనుచు నొక్కింతతడవు
హైమరేఖావిచిత్రనిజాంగరుహావి
నిర్మలతఁ జూడ్కులకు నింపు నింపు చుండె. 42

వ. అంతఁ బ్రద్యుమ్నుఁ డుదోర్యతమానకౌతుకంబున వాని నుప లక్షించి పక్షివరులారా తొలుత నితనితో మాటలాడనలయు నను కొంటి రిచ్చట నెవ్వనితో నేమి మాటలాడనలయు నతనిం బిలిచి సంభాషింపఁ డెట్టిప్రయోజనంబున నెందుఁ బోవుచున్నవారలో మీర లన్యోపరోధంబునం గార్యవిరోధంబు సైరించి యుండనగదా యనుశంకచేత సంకోచంబు లేక వేగిరించి యీగతిఁ బలుకవలసెఁగాని భవదీయసన్నిధానసౌభాగ్యంబునం దనిసి కాదు మీరూపచేష్టావచోవిశేషంబు లరయ దివ్యజాతిపక్షులరు గాని ప్రకృతిహంసంబులు గా రనుటయును నంత శుచిముఖి యఖిలజన మనోహారంబైన మధురస్వరంబున ని ట్లనియె. 43

ఉ ఇచ్చట మేము వేఱ మఱి యెవ్వరితోడను మాటలాడఁగా
వచ్చెద మచ్యుతాత్మజ దివస్పతిపంపునఁ గృష్ణపాలికిఁ

వచ్చియతండువీడొకాలుపవారలయిద్దఱయాజ్ఞలుఁగడుఁ
హెచ్చరికఁ ధరించియిపుడేఁగెడులాగిది యొక్క చోటికిన్. 44

ఉ. ఇప్పుడు నిన్నుఁ జూచి కొలు వింమక చేయ కతిక్రమించిపో
నొప్పదటంచు వచ్చితిమి యోగ్యసమర్హణమాను లెంతయు
న్దప్పగదయ్య యాదవవతంస నినుం గని నీయనుగ్రహం
బొప్పుగఁగాంచి పోవుట ప్రయోజనసిద్ధికిమూలమారయన్.

క. నీపలికినట్ల యేము సు
రాపగఁ గ్రీడించుదివ్యహంసములము నీ
చూపునకుఁ దప్పు గలదే
యేపట్టున నైనఁ బంకజేక్షణతనయా. 46

వ. ఏము కాశ్యపులము మమ్ము నింద్రుండును మాతండ్రియు పేం
ద్రుండును నిజపరివారంబులోనివారిఁగా విచారించి యీ
రీతిఁ బని పంచి నడుపుకొనుచున్నవారు వారిజాక్షునకు
దక్షిణభుజాదండంబునుం బోలె నఖిలకార్యంబులందు నత్యంత
ధురంధరత్వంబు వహించి యున్నవాఁడవు గావున మా
విధంబు నీకు విన్నవించుకొంటి మెల్లపట్టునం దృష్టిఁ బెట్టు
కొని యుండునది యేము పోయి వచ్చెద మనినఁ బ్రద్యు
మ్నుం డి ట్లనియె. 47

తే. మీరు పోయెడికార్య మెవ్వారలకును
జెప్ప రాదేమొ పోనిమ్ము చెప్పు మొకటి
యల్ల యతఁ డితఁ డనుకొంటి రాది నెచట
నాప్రసంగంబు రాఁ గారణంబు గలిగె. 48

క. అదియును జెప్పఁగ వచ్చిన
యది యైన నొకింతవడి ప్రయాణత్వరయుఁ

గుదియింప వచ్చునేనిఁ
బదరక నిమిషంబు నిలిచి భాషింపఁదగున్. 49

చ. అనుడు రహస్యమైనదియె యైనను భవత్పరిపృష్టమెంతయుఁ
జనక నిమేషముం దడయ సంగతి గాదును మాకు నైన నీ
వనఁగ జనార్దనుం డనఁగ నారయ భేదము లేదు కావునన్
వినువినిపింతుమాపనియు నీదుప్రసంగముమున్న కల్మియున్.

వ. అని శుచిముఖి యిట్లట్లు పలుకఁ గొంకి నలువంకలుఁ బాఱఁ
జూచుటయు నాచూపు వెంటనె శంబరాంతకుచూపు
దీపితైకాంతకాంక్షం బగుచుం బరఁగినఁ బరిజనసమా
నంబుగా మాననీయులు నాయన యున్నచోటికిఁ గడు నెడ
గలుగఁ దొలంగి చని రంత నంతఁ గంతు నభివీక్షించి
యంచచెలువ చెలువంపుఁజెలువు గులుకుకలికిపలుకులకల
కలంబు వీనుల కపూర్వపర్వం బగుచుఁ బర్వుచుండ ని
ట్లనియె. 51

క. వినవయ్య వజ్రనాభుం
డనియెడునొకదైత్యుఁ జంప యత్నము సతతం
బును నడచుచున్నయది బహు
దినములనుండియును హరికి దేవేంద్రునకున్. 52

క. తమకంటె మున్ను వాఁడే
తమమీఁదట నేమి కీడు దలఁచునొ యనుచున్
మము వారు వేగు పంపఁగ
సమరాహితువీటి కిప్పు డరిగెద మనఘా. 53

వ. అనిన విని యతండు. 54

క. కటకట మనవా రిది దు
ర్ఘటముగఁ గొని యెంతచింత గావించెద రె
ప్పటి కింక నేము మే మెం
తటిపగయును దీర్ప లేమె తమయాజ్ఞ పసన్. 55

క. ఆకట తమమహిమ తా రెఱుఁ
గక యో మఱి యేలొ తెగరు గాక మరుత్కాం
టకుఁ బీఁచ మడంపనె న
న్నొకనినె పంపినను దమని యోగముబలిమిన్. 56

వ. అనుడు శుచిముఖి మెచ్చు నచ్చెరువు నిరవుకొన నతనిం
జూచి యి ట్లనియె. 57

చ. భిదురధరుండుఁ జక్రియును బెట్టుగ దీర్ఘవిచార మింత చే
యుదురఁట దైత్యుఁ డెంతబలియుండొకదాయనికోఁచవాఱికి
ట్లుదుటునవానిఁ ద్రుంతు ననునొక్కనిఁ బంపిననంటి చాలదే
యిది నెరవైనబంటుతన మిట్టిది నీక తగుం గుమారకా. 58

ఉ. కయ్యపువేడ్కఁ రేఁచుకొని క్రమ్మెడు తమ్మెదిరించి యేమియుఁ జే
డయ్యక కొంతసేపు పెనుఢాకను జేతుల కాఁటి నిల్చువాఁ
డెయ్యెడఁ బోటుబంటునకు నెంతయుఁ గౌతుకకారిగాఁడె నీ
వయ్యసురేంద్రుతోడి యనికాసయొనర్చుటయుక్త మెన్నఁగన్.

ఆ. తమకుఁ దామె ప్రల్లదంబునఁ బనిలేని
కయ్యమునకుఁ జనరు గాని తగిన
దురము లైనఁ దిపురుదురు తమయంతన
పిఱికికండ లేనిబిరుదుమగలు. 60

వ. అది యిట్లుండె నింక నీప్రసంగంబు మున్ను వచ్చినతెఱం
గును విన్నవించెద వినుము. 61

ఉ. ఇంతకుమున్ను వజ్రపురి కేఁగుచు నుండుదు మేముగావునన్
గాంతతరాంగి నద్దనుజకన్యక నే నొకనాఁడు గంటి శు
ద్ధాంతరసప్రకాండసముదంచితకేళిఁ జరించుచుండి త
త్ప్రాంతలతాగృహంబున వయస్యయుఁ దానును ముచ్చ
టాడఁగన్. 62

క. తిర్యగ్యోనితను నన్ను న
మర్యాదానందమగ్నమతిఁ జేసె మహా
శ్చర్యముగఁ దద్వధూసౌం
దర్యం బపు డేమి చెప్ప నలినాక్షసుతా. 63

సీ. నెత్తమ్ము లనుచుఁ గ్రొన్నెల లంచు వటఫల
శ్రీ లంచు తాఁబేటిచిప్ప లనుచు
నమ్ములపొదు లంచు ననఁటికంబము లంచుఁ
బులిన మంచును సుడిచెలువ మనుచు
హరిమధ్యమం బంచు హైమకుంభము లంచు
నవమృణాళము లంచుఁ జివురు లంచు
మదనుశంఖ మటంచు మణిదర్పణము లంచుఁ
బగడ మంచును దిలప్రసవ మనుచు
తే. శఫరు లనుచు సింగిణు లంచుఁ జంద్రఖండ
మనుచు శ్రీకారము లటంచు నళు లటంచు
నిట్టివి గదయ్య చెప్పఁబోయిన నుపమలు
వీనిఁ దడవ సిగ్గొదవు నవ్వోలఁది నెంచి. 64

తే. చామరంబులు వెనుకకుఁ జనుట నీల
రత్నములు పూరిఁ గఱచుట భ్రమరక మని

తేఁటిబిడ్డ వేరిడుటయా తెలివకురుల
కధికనీలిమ నోడి సూ హారితనూజ. 65

క. అకలుషనీలిమ నాక
న్యకకచమున నోడి పాఱినవి యై తేఁటుల్
మకరందార్థము తఱచుగ
* వికచములగుపుష్పములకె వెదకుచు నుండున్. 66

తే. చంద్రభీతఘనధ్వాంతసంచయమున
కభయ మొసఁగి వేణీభరం బను నెపమునఁ
దన వెనుక వేసికొన్నది తరుణి మొగము
చంద్రుఁ డైకొనమి కిదియ సాక్షి గాదె. 67

క. కాంతతరఫాలసంజ్ఞిత
కంతువిజయలేఖపట్టికావిన్యస్తా
ద్యంతశ్రీకారము లన
నెంతయు సాయింతివీను లిం పెసలారున్. 68

చ. తిలకము సంహితోర్ధ్వముఖతీక్ష్ణశరాగ్రముగాఁగ నాసికాం
చలవిలసత్ప్రకోష్ఠసుమసాయకముష్టిగృహీతమధ్యశా
ర్ఙలత యనఁ బొమల్ దనరఁగా నిరుగొమ్ములవ్రేలు వెల్లజ

---

* వికచములు=కచములులేనివి, వికసించినవి. లోకమున నోటమిఁ జెందినవా రభిమానవంతు లగుదురేని దమప్రత్యర్థులను మరల సంపూర్ణపరాభవ మందింప గాఢప్రయత్నము కావించుటయు, నంతటిశక్తి సంపాదించుకొనువఱకు వారలఁ గదియఁ బోకుండుటయుఁ గలదు గావున నైల్యము నెడఁ జేండ్లు కచముల నోడిపోయి వానిజయించుతలంపున ముందు వికచము లగు పుష్పములయందలిమకరందమును గూడఁబెట్టుచున్నవని భావము. (తేనె తాఁకినవెండ్రుకలు తెల్లనగునని లోకప్రతీతి.)

ల్లులగతినవ్వాడాలు పాదులఁ గమదిరాక్షి మెఱుంగుఁ జెక్కు
లన్. 69

ఉ. అంబురుహాక్షినాసిక నిజాన్వయశత్రువుఁ జంపకప్రసూ
నంబుఁ గరంబు గెల్చుట మనంబునఁ బెట్టి తదీయపార్శ్వయు
గ్మంబున నిత్యసేవకతఁ గ్రాలెడునీక్షణతారకాఖ్యరో
లంబకదంపతుల్ పెనువళావళి నెంతయు సంభ్రమించుచున్. 70

ఉ. బింబఫలోష్ఠికన్ను లను బేడిసమీలిరుదిక్కులన్ సమా
నంబుగఁ బర్వుచున్న శ్రుతినామసరోయుగశోభ లిట్టు న
ట్టుం బిరువీఁకుసేయఁగఁగడున్ దమి నెందుకుఁగాక రెంటిమ
ధ్యంబునఁ బాఱెడిం బరువు లారయఁ జాపల మట్టిదేకదా. 71

తే. కలయ నాపాదమస్తకాంగములయందు
మించి పటలీలఁ దరళతోఁ దంచిత మగు
యువతిలావణ్యమును గన్నుఁగవయునతను
దంటమీలఁ జెక్కియ మనఁ దనరుఁ జూడ. 72

ఉ. ఎప్పుడు భక్తిభావమున నింపలరన్ ద్విజరాజుపాదముల్
దప్పక సేవ చేయుసుకృతంబునఁ గాంచె జకోరయుగ్మ మీ
యొప్పున నొప్పుఁగన్ను లవి యోలిని గ్రోలిన తేటవెన్నెలల్
చిప్పిలినట్లు మించు సతి లేనగవున్ దెలినిగ్గుఁజూపులున్. 73

ఉ. సౌవరమాధురీస్ఫ్రుహ పసం బికమో శుకమో తదీయజి
హ్వావిలసత్సరస్వతి నుపాసన చేయుచు నగ్రభూమి నిం
పావహిలంగ నేర్చి యుపహారముగా నిడినట్టిపల్లవం
బో విమలంపుబింబఫలమో యనవాతెఱ యొప్పునింతికిన్. 74

క. మగువయధరంబు పగడముఁ
జిగురును బింబమును బంధుజీవకమును గ

ట్టిగ గెల్చి కన్నసత్కీ-
ర్తిగతి న్నాసాగ్రమణిమరీచి వెలుంగున్. 75

తే. మృదులపవనాహతి నొకింత గదలి యాడు
పల్లవముమాటునను దోఁచు మొల్లమొగ్గ
చాలుగతిఁ బల్కుబడి మోవిచాటునఁ గనఁ
బడుచు నింతిపల్వరుస కన్పట్టు పలుచు. 76

క. చెలువపలు కమృతరసములు
గులుకుట వీనులకె కాదు కోమలదంతా
వళిపచియును శీకరపుం
దెలినిగ్గునఁ గన్నులకును దెల్లమ చూడన్. 77

తే. కనకకర్ణికాథారాళి కాంతు లదికి
బాహులతికలు బిరుదుసంపంగిదండ
లిరుగడల వ్రేలవైచినకరణిఁ బరఁగఁ
గంబువిజయము పచరించుఁ గాంతగళము. 78

క. ఖరకరకరభిన్నము లై
కర మెలమి వహించునరుణకమలంబులతోఁ
బురుడింపఁ దగునె గొజ్జఁగి
విరితేకులబంతిగములు వెలఁదికరంబుల్. 79

ఆ. జిలుఁగుఁబయ్యెద యనువలలోన నాచెల్వ
గుబ్బచనుఁగవ యనుకోకయుగళి
యొగయఁ బెనఁగురీతి నెసఁగుఁ గ్రేవలఁ జల
త్పృషలీల మెఱుఁగుఁదరఁగ లడర. 80

తే. చారుతరనాభి యనెడుగంభీరసరసిఁ
గడఁగి క్రీడించుమరునిశృంగారరసపుఁ

జిమ్మనపుఁగ్రొవిధార నాఁ జెన్నుమీఱుఁ
బడఁతినూఁగారు కన్నులపండు వగుచు. 81

చ. తనుతరరోమవల్లరికిఁ దా నిరువంకలఁ గల్గు లేదు నా
ననయము సూక్ష్మసూక్ష్మముగ తజ్జలజాసనకొను మించి లో
చనముల కిం పొనర్పఁ గడుసన్నపుఁగారు మెఱుంగుఁదీఁగెచ
క్కనినిడుబీటవాఱె కనఁగాఁబడున ట్లలియత్నదృశ్యమై. 82

క. చనుఁగవ ప్రేఁగున గిటగిట
మను నెన్నడు మేమి యగునొ యనియెడిశంకన్
గనకపుఁగ ట్టిడినాఁడో
వనజాసనుఁ డనఁగ వనితవళు లిం పెసఁగున్. 83

తే. నెన్నడిమి పేరిమింట నన్నెలఁతబొడ్డు
పొన్నవిరి నిక్కముగఁ జూచి చిన్నఁబోదు
రభ్రకుసుమసౌరభసాధనార్థహేతు
వాశ్రయాసిద్ధ మనియెడియయ్యలెల్ల. 84

చ. సుకవులు క్రిందుమీఁదరసిచూడకయాడనియాడుకొన్న హా
టకకదళీవిలాస మకటా విపరీతము గాక సాటియే
యకలుషరామణీయకసమంచితకోమలతద్వధూరుల
క్ష్మికి సరిగావ యెంత తలక్రిందయినన్ గరిరాజహస్తముల్. 85

తే. రమణిజంఘలు శాలిగర్భములు హీర
దీప్తిజలపూర్తి నొప్పునందియలు మళ్లు
వానిలోపలఁ జలువకై వచ్చియున్న
కచ్ఛపంబులఁ బోలి మీఁగాళ్లు దనరు. 86

క. కెందామరలఁ జిగుళ్లను
సౌందర్యశ్రీలఁ దమకు సరి గా వని యా

యిందుముఖిపాదములు నగుఁ
గందళదుజ్జ్వలనఖాంశుకైతవయుక్తిన్. 87

శా. శృంగగ్రాహికఁ జెప్ప వేఱె తెరువుల్ సిద్ధింపమింజేసి చి
త్రాంగశ్రీనిధి నవ్వధూమణిని స్థూలారుంధతీన్యాయమా
ర్గాంగీకారమునన్ వచించితిని జంద్రాద్యోపమ ల్వ్యాచనా
భంగుల్గానియథస్వహ ప్రగుణసౌభాగ్యంబులాయజ్ఞముల్. 88

ఉ. వెన్నెలతేటనిగ్గు నరవిందపుతేకుమృదుత్వముం బదా
ర్వన్నియజాళువాపసిఁడిరంగుమెఱుంగులధాళధళ్యముల్
గన్నియరూపుగాఁ గరువుగట్టిమనోజుఁడుపోఁతఁబోయఁబో
లు న్నెఱనేర్పుతో ననుటలోకులపల్కిదిచాల చేమియున్.

ఉ. ఎమ్మెయిఁ బ్రజ్ఞ మీఱ వచియించెద నన్నవచింపలేన య
క్కొమ్మబెడంగులోననొకకోటితమాంశమునైన నంతమా
త్రమ్మ మదుక్తిశక్తి యనరాదతివాఙ్మహిమాఢ్య నేనుమా
యమ్మ సరస్వతీసతి తనంతటిదానిఁగ నన్ను దిద్దుటన్. 90

వ. అని తాను బ్రహ్మదేవుని రథవాహనం బైనసారంధరుం డను
హంసవంశోత్తంసుకూఁతు రగుటయుఁ దదీయసంబంధ వశం
బున నంబుజాసనురాణివాసంబునందు వాణిపెంపఁ బెరుఁగు
టయుఁ దదనుగ్రహంబునం దనకు నఖిలవిద్యలుం గరతలా
మలకం బగుటయుం జెప్పి మన్ముఖంబు శబ్దసంస్కారపూతం
బనుబుద్ధి నద్దేవియ నాకు శుచిముఖి యను పే రిడియె నని
యి ట్లనియె. 91

చ. నలినజురాణివాస మొకనాఁడు ననుం దనచేతిప్రోదిరా
చిలుకను వాదుకుంగవిత చెప్పఁగఁ దానియమించియందునా

పలుకులఁగొంతవాసిగనిభావమునంగడు మెచ్చుచున్న ఖాం
చలమువనాడు తెక్కనులిచక్కఁగదువ్వుచుగారవించుచున్.92

చ. ప్రబలము లైనకౌతుకకృపారసపత్సలతాదరంబులన్
శబలితచిత్త యై యపుడు నాకుపమాతిశయోక్తి కామధే
నుబిరుద మిచ్చి తల్లి ఖచితనూపురము న్భువనైకమాత య
య్యబలమదంఘ్రిఁ దాఁ దొడిగె నా బిరుదం బిది చూడు
మేర్పడన్. 93

క. అని నిజనూపురగతవ
ర్ణనికాయముఁ ద్రిప్పి చూపి నారాయణనం
దన యిట్టినాదుపలుకుల
కు నగమ్యము దనుజకన్యకోమ రూహింపన్. 94

వ. ఆజగన్మోహనాంగిం జిత్రఫలకంబున వ్రాసి యైనం జూపెద
నంచేని. 95

క. ఏయంగకమును భావన
చేయక వ్రాయంగ రాదు చేసిన నానం
దాయత్తత మది చొక్కుఁ బ
రాయత్తపుబుద్ధిఁ జెలువ నలవియె వ్రాయన్. 96

వ. అదియునుం గాక. 97

క. ఆత్తరుణీమణిరూపముఁ
జిత్తరువున వ్రాయునేర్పు చేకుఱునేనిన్
దత్తుల్యవనిత నెందే
నత్తొలువేలుపు సృజింపఁడా తనసృష్టిన్. 98

ఆ. అజుఁడె యొకప్రసంగమై చెప్ప వింటి న
క్కాంత యతనిసృష్టి గా కునికియు

నాదిశక్తి శివుమహాదేవి తనదైన
చిత్రమహిమచే సృజించుటయును. 99

క. విను మిపు డది సంస్కృతిపద
విని జెందెను మాటమాటవెంబడి నెందే
ననుభవభవసంస్కారం
బున కుదో్బ్ధము ప్రసంగమున నగును గదా. 100

మ. దనుజేంద్రాంగనకంబికావరమహత్త్వస్ఫూర్తినాలోకమో
హాన జన్మించుట వింటి వెండియుఁ దదంగాలౌకికశ్రీప్రవ
ర్తనమూహించిననట్లరెంటికిఁగదుర్గదార్కాణమయ్యెన్మనం
బునకిట్లిప్పుడుసంస్కృతంబయిన యంభోజాతజాతోక్తియున్.

క. వినుము ప్రభావతి యన న
వ్వనితామణినామ మర్థవంత మ్మగుచున్
దనరారుచుండు ననయం
బును యదుకులకలశజలధిపూర్ణశశాంకా. 102

తే. ఆప్రభావతి తనకల నగజ వచ్చి
వ్రాసి దయ నిచ్చె నని యొక్కరమ్యపురుషుఁ
జిత్రఫలకాభిలిఖితు నెచ్చెలియుఁ దాను
గరము వేడుకఁ జూడ నేఁ గంటి ననఘ. 103

క. ఆకన్నప్రతిమసుద్దులు
మాకు మునుపు కలిమిఁజేసి మహనీయతదీ
యాకృతిపోలు పంతయు భవ
దాకృతి గని యతఁ డితండ యనుకొంటి మొగిన్. 104

వ అని పలికి మాకు నిక్కడ మిక్కిలిం దడయుట యుచితంబు
గాదు పోయివచ్చెద మనుప నవధరించితే యనుచుఁ దోడి
యంచలుం దానునప్పులుఁగుచెలువ యుప్పురవీధి కెగసెనప్పు

దమ్మరాళంబు లరాళంబులుగాక యాకాశభాగంబున గమన
వేగంబున దీఁగసాఁగినబాగు మెఱయునిజగరుత్కనకరేఖా
మయూఖంబు లాఖండలారిదిక్కునకు నక్కజంపు టెలమిం
గొనలువాఱి యుద్దీపించుప్రద్యుమ్నప్రతాపవైభవంబునుం
బోలెం జాల నాలోకనీయంబు లగు చుండఁ దత్పురస్సరత
దీయకీర్తిమూర్తివిశేషంబులో యన సోయగంబున మీఱి
గగన మంతయుం గబళించుటకు నొక్కకడకు నొత్తుకొని
పోవ బారలు చాఁచినచందంబున నిస్పందప్రసారితంబు
లైన తనూరుహంబులతోడం జూడ నొప్పారుచు నప్పు
టప్పటికి నవిరళధవళిమస్పర్ధ నుభయపార్శ్వభాగపాండురబ
లాహకంబుల నహంకృతి పెక్కువ నొక్కపెట్ట కలహించు
టకుం బిలుచుభంగి సంఘటిల్ల నుల్లసిల్లుపక్షయుగళవిక్షేప
వ్యాపారంబులచేత నుద్యోగించుచు నొక్కొక్కయెడఁ
ప్రడీనోడ్డీనసండీనయానభేదవినోదంబు లాచరించి రోదోం
తరం బంతయు నెంతయుం గలయ మలయుతమయమలంపుఁ
దెలిదళుకుఁ జిలికి యది మలయజంపుఁగలయంపి చెలువు
నలవరింప నందుఁ గుందనంపురంగవల్లి కామతల్లికలయుల్లా
సంబు వెల్లిగొలుపు గురుదంతకాంతివల్లరులచేత నతిశ
యిల్లుచు నొక్కొక్కచోట నొండొంటిసందున సందర్శ
నీయంబు లగునభోవిభాగంబులవలన నస్థానభానుసంభ
వాసంభేదసంభృత సబలతావిలాసభాసుర సురాపగా
ప్రవాహ సందేహకందళనంబులకు ననుగుణం బయిన
పరపున నిడుపోఁజులు గట్టి యిట్టట్టు చెదరక చెదల
నడచుచు వజ్రపురంబు చేరి తొంటియట్ల సకలజలా

శయంబుల విహరించు చుండె నందు శుచిముఖి కన్యాంతఃపురసరోవిహారసమయంబుల. 105

సీ. జలఖేలదంగనాకలకలంబులకు మి
క్కిలి దవ్వు వాఱక నిలిచి నిలిచి
పడఁతు లొక్కొరొకళ్లపైఁ జల్లుజలబిందు
లొడలు సోఁకినఁ బోక యోర్చి యోర్చి
యోలలాటలతమి నొండొరుఁ దఱుముచె
ల్వలఢాక కులుకక మెలఁగి మెలఁగి
లీలావతీహస్తలీలాబ్జకేసరం
బులకును బసి గొంచు మలసి మలసి

ఆ. క్రమముతోడ దనుజకన్యకాంతఃపుర
కాంతలకును బెదర కింత నంతఁ
జేరికలఁ జరించు టారూఢిఁగా నల
వాటు చేసికొనియెఁ బాటవమున. 106

శా. ప్రద్యుమ్నుండు ప్రభావతీరుచిరరూపబ్రహ్మముఱ్హంసయో
షిద్వ్యాఖ్యార్థధురీణవాగుపనిషత్సిద్ధాంతమార్గానుసా
రోద్యత్ప్రజ్ఞను బల్మఱుఱ్ మననసంయుక్తంబు గావించుచుఱ్
హృద్యంబై యదియంతకంతకలరఱ్ నిల్పెంగడుంజిత్తమున్. 107

సీ. కనఁ డొద్ద నున్న వానిన వీరు వా రని
కనినఁ దదర్హావర్తనలు మఱచు
వినఁడు చెప్పినపల్కె వేమఱుఁ జెప్పక
వినిన నే మే మంటి రనుచు నడుగుఁ
జనఁ డెత్తి లిడక మజ్జనముఖ్యవిధులకుఁ
జనినఁ దబ్బిబ్బుగాఁ జలుపుఁ గ్రియలు

కొనఁడు నానాసేవకులసేవ లెవ్వియుఁ
గొనిన వీడ్వాటుగాఁ బనులు పనుచు
తే. శుచిముఖీవాక్యదర్పణస్ఫురితనిరుప
మానదనుజేంద్రకన్యకామణిమనోజ్ఞ
రూపరేఖావిలాససంరూఢ మైన
యాత్మ మరలింపనేరక హరిసుతుండు. 108

ఉ. ఉద్యదవేక్ష పక్షినరితోక్తులవెంబడిఁ జంచరీక చం
ద్రాద్యుపమానశోభకు సహస్రగుణంబుగ హెచ్చఁ గేశవ
క్త్రాద్యఖిలాంగలక్ష్మి మదికందిన యంతయునుఱ్ఱనయించియా
హ్లాద్యతరాంగిమూర్తిసొబగెల్ల నొకింతగఁ జూచునాత్మలోన్.

చ. మది గొనినంతమేరయును మాన కతం డుపమానకోటియొ
ప్పిద మఖిలంబు నిట్లు గడుఁ బెక్కుమడుంగులుగాఁ దలంచి
తత్తదవయవత్వసుస్థితికిఁ దార్పఁగ నమ్మదిరాక్షిరూప మె
య్యది యదియే కనంబడియె నచ్చపుబుద్ధికి లేవగమ్యముల్.

సీ. ఆరూపు మదిఁ జాల హత్తించు హత్తించి
యతివ యట్టిది గాక యనుచు మెచ్చు
మెచ్చి కన్గొను కోర్కి హెచ్చించు హెచ్చించి
యంతమే లెట్లబ్బు ననుచు వగచు
వగచి నిట్టూర్పులు నిగిడించు నిగిడించి
తదవలోకము లేనిబ్రదుకు రోయు
రోసి దాని కుపాయ మాసించు నాసించి
కలఁక నేమియు దొరకమికిఁ గుందుఁ
తే. గుంది తలపోఁతలకు మదిఁ గొల్లవిడుచు
విడిచి దరిదాపు లేమిఁ బెన్వేతల మునుఁగు

మునిఁగి యెవ్వరు పిలిచినఁ గినియు మిగుల
హారిసుతుండు ప్రభావతీవిరహావశత. 111

శా. ధీమంతుండు పటుప్రతాపనయమైత్రీనిత్యనమ్రాభవ
త్సామంతుండు సుకీర్తిమౌక్తికమణిస్రగ్భూషితాశావధూ
సీమంతుండు విపక్షమంత్రిముఖరాజీవప్రభోచ్చాటనా
హేమంతుండునిజస్తవానుకలనాహ్రీమంతుఁడత్యంతమున్.

క. అబ్జాంబావరుఁ డఖిలక
కుబ్జాంధవరమ్యకీర్తికుఁడు సలిసిప
త్రాబ్జిందుసమప్రకృతి
క్షుబ్ధోధమయాత్మతత్త్వకోవిదుఁడు మహిన్. 113

తరల. కుముదబంధునిభుండు పింగళిగోకమంత్రి యశోగకథా
సమదనల్పసభుండు వైదికశాస్త్రసింధునిరంతర
ప్రమథనాత్తశుభుండు సంతతభక్తియుక్తి సమర్చిత
ప్రమథలోకవిభుండు విత్తనిరంకుశప్రతిభుం డిలన్. 114

గద్యము. ఇది నిఖిలసూరిలోకాంగీకారతరంగితకవిత్వవైభవ
పింగళియమరనార్యతనూభవ సౌజన్యధేయ సూరయనామ
ధేయ ప్రణీతంబైన ప్రభావతీప్రద్యుమ్నం బనుమహాప్రబం
ధంబునందుఁ ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము

తృతీయాశ్వాసము.

క. శ్రీమద్భక్తివిశేష
స్థేమావిశ్రాంతవిహితశివతత్త్వకథా
మీమాంసుఁడు పింగళియమ
రామాత్యవతంసుఁ డపరహంసుఁడు దీప్తిన్. 1

వ. హరికుమారుం డొక్కనాఁ డేకాంతవర్తియు హస్తవిన్యస్త
గండస్థలుండును నగుచు నిట్లని తలపోయం దొడంగె. 2

చ. కలుగునొకో కనుంగవకుఁ గాంతఁ గనుంగొను భాగ్య మెక్క
డన్, గలిగెడుఁ దత్పురంబు చొరఁ గల్మియ దొడ్డఁట చొచ్చి
చూడఁగాఁ, గలిగిన నవ్విలాసవతిఁ గౌఁగిటఁ జేర్పక యోర్చు
టెట్లు నా, తలఁపుబడిం దదాత్మయును దార్కొన కెట్లది
సంఘటిల్లెడున్. 3

చ. శుచిముఖిమాట యొండరసిచూడఁగ నెంతయునాసపాటొన
ర్చుచుమదిఁద్రిప్పుచున్న యది చూడ్కికినన్ను నెపోలువానినా
రుచిరతరాంగిచిత్తరువురూపొకటిన్ రహిఁజూడఁ జెప్పెఁ ద
ద్వచనముచొప్పునేమినియతంబుసమాకృతులెందుఁగల్లవే 4

చ. ఇది పదిలంబుగా నడుగ కే నపు డక్కట కోర్కి దాఁచి వ
ట్టిదొరతనంపునీటు ప్రకటించితిఁ బాపపులజ్జ నన్ను నో

రదిమె ననాదరంబు తెలఁగ్రైయది హంసికిఁ దోఁచెనేమొ ని
ల్వద మఱియించుకైన గరువల్చవిగానికథ ల్వచింతురే.

తే. ఏ నొకయించుకంత మనసిచ్చినమాటలు పల్కకుండఁగాఁ
గాని మరాళి యద్దనుజకన్యకకైనను నొత్తి చూచి యే
మైన ననంగఁ బూను నని యాత్మకుఁ దోఁచుచునున్నదివ్వుకా
దేని ప్రసంగముందిగిచియేల నుతించుఁ దదీయరూపమున్. 6

మ. అటుగా కద్భుతరామణీయకగుణాఢ్యం బైనసద్వస్తువుల్
బటువాచారసికుల్ప్రసంగమయినన్ బారంబుముట్టన్ రసో
త్కటతం జెప్పక మానఁజాల రనుపక్షంబొండుభావించినన్
ఘటియిల్లు న్వనితాంగవర్ణనకు నిక్కం బన్యథాసిద్ధియున్. 7

చ. హరియును వాసవుండుఁదమునంపినకార్యముహంసితానయై
ధరణికి డిగ్గి చెప్ప మదుదగ్రమనస్థితిఁ గాంచు టెన్న నా
సురరిపుఁ జంప నన్ను నుపుసుద్దులుపుట్టఁగఁ బోలు నెల్లెడన్
సరసిజనేత్రు దక్షిణభుజంబవు నీ వని పల్కునందునన్. 8

ఉ. అన్నియు నేకవాక్యముగ నారయ నాసలు పెంచుపక్షమే
యున్నది కొంత మించియిది యోజన సేయఁగ నాదురూపె యా
కన్నియ చేతిచిత్రఫలకంబున నున్నది యెవ్వ రట్టిచో
నన్ను నెఱింగి వ్రాయనని న్ శివ వ్రాయుటవింటిఁజొప్పడన్. 9

సీ. శివ నన్నె వ్రాసియిచ్చినపక్షమునను లే
ఖననిమిత్తము వేఱ కలుగు నొక్కొ
కలుగ దంతగపురకన్య కిట్టిది భర్త
పరతఁ దక్క ఘటిల్లు టరుదు గాన
నది యట్లనైనను దదభీష్టయువపరీ
క్షామాత్రఫలకమై జాలు నొక్కొ

జాతి దీశ్వరి యిచ్చె సత్కృప నని బాల
వేడ్కఁ జూచుటఁ జెప్ప వింటిఁ గాన
తే. నిట్టిగతిఁ జెల్వ కుమ వెడ్డు పెట్టు నొక్కొ
పెట్ట దది దా సృజించినబిడ్డ గాన
బొం కగుచు నంత కిదియ ట్రోపువడు నొక్కొ
పడ దజుఁడు చెప్పె నని వినఁబడియెఁ గాన. 10
చ. మును తనసృష్టికామి నలుమోముల వేలుపు చెప్పవింటి నే
ననుచు మరాళి పల్కనపు డక్కట యే నడుగంగ లేన యే
మని ననుఁ దిట్టుకొందు నజుఁ డట్టిప్రసంగపువేళ సవ్వరా
ననకు విభుం డితం డతఁ డనన్ వినఁబడ్డది యేమి గల్గెనో. 11
ఉ. వావిరి నవ్విలాసవతివార్తలపట్టున నెన్ని యెన్ని ప్ర
శ్నావసరంబు లైన నొకయర్థము నే నడుగంగ లేమి ని
చ్ఛావిముఖుం డితం డని ప్రసంగము వచ్చినమూరకుండు నే
మో వరటాలలామ యిఁకముద్దియసన్నిధి నేమి సేయుదున్. 12
ఉ. పోవు నొకోసరోజముఖిపొంతకు నిం కొకమాటు హంసి దా
నావలనం దదిష్టవచనం బొకటేన్ గొనిపోవఁ గానమిన్
బోవుట నిష్ఫలం బనుచుఁ బోకయెమానునొకాకపోవునో
దైవతకార్యభారమును దద్వశ మైనది కొంత గల్గినన్. 13
క. తరుణికడ కంచ యేగతి
నరిగిన నాస గల దది మహామతి నాయం
తరగతిఁ గనదే వినదే
ధర నప్రతిషిద్ధ మనుమతం భవతి యనన్. 14
క. ఏపనియు లేక యుండిన
నాపడఁతుకఁ జూడఁ జనక హంసి నిలువ నె

ట్లోపెడును దానిఁ జూచిన
జూపఱకును వళిమె తిరుగఁ జూడక యుండన్. 15

క. అని భావనాబలంబున
మనమున ఘటిత మగుమగువ మధురాకృతి య
క్కునఁ జేర్పఁ గడఁగి తత్తఱ
మునఁ గానక వెగడుపడుచుఁ బొదలు విరాళిన్. 16

వ. ప్రొద్దు గడపుట తద్దయు భరం బగుడు నుద్యానంబునకుం జనియె నప్పుడు. 17

సీ. నిబిడంపుజిగితోడ నిండుపూగుత్తులు
బిగువుపాలిండ్లయొప్పిదము నెరప
నునుఁగెంపు గ్రక్కునూతనపల్లవంబులు
కరతలంబులసోయగంబుఁ దెలుప
నెలమిఁ బర్వెడునట్టియెలదీఁగియలసొంపు
సుకుమారబాహువిస్ఫురణ జరుపఁ
గడుఁ జేరెములువాఱుగండుఁదుమ్మెదచాలు
కడకంటిచూపులబెడఁగు నడప
తే. విరుల తెలిడాలు చిఱునవ్వుసిరులఁ జిలుక
మధురసపునిగ్గు లావణ్యమహిమ గులుక
నతనిచూడ్కికిఁ జూడ నుద్యానభాగ
మంతయుఁ బ్రభావతీమయం బగుచుఁ దోఁచె. 18

ఆ. యువతిపై విరాళి యొక్కింత మఱతునో
యనుచు నాస నేఁగి యచట నతఁడు
మఱచెఁ దదితరంబు నెఱయంగ నిది సుమీ
యొకటి కోర వేఱె యొకటి యగుట. 19

వ. అతం డివ్విధంబునం బ్రభావతీవిభ్రమభ్రమవశంబున లత లతఁ దప్పకుండఁ గదియం జనుచు. 20

సీ. తరుణికెంగే లంచుఁ దమిఁ బట్టి కటకటా
చిగురాకె యిది యంచుఁ జిన్నవోయి
వెలఁదిపాలిం డ్లంచు వెస నంటి చెల్లఁబో
పూగుత్తులే యంచుఁ బొలుపు దఱిగి
చెలువపయ్యెద యంచుఁ జేసాఁచి యయ్యో ప
రాగోదయమె యంచు రహిఁ దొఱంగి
రమణి వేనలి యంచు రతికాంక్ష నొడిసి హా
తేఁటిమొత్తమె యంచుఁ దెల్లఁ బాఱి

తే. యకట యనిమిత్తకృపఁ దాన యరుగుదెంచి
హితవు నెరపెడిహంసితో హృదయ మిచ్చి
పలుకనికృతఘ్నునకు నాకుఁ బ్రాప్త మగునె
యట్టియువతిషాం దనుచుఁ దా నాత్మఁ గుందు. 21

వ. అంత నంతర్గతంబున. 22

తే. ఉవిద నాకుఁ బ్రాపించు టటుండ నిమ్ము
హంసి యిఁక నొకమఱి చూడ నబ్బునేని
నాదుకన్నులు కన్ను లెన్నంగ నేన
యగ్రగణ్యుండ ధన్యాత్ములందు నెల్ల. 23

ఆ. వచ్చునొకొ సురారివార్త చెప్పఁగఁ దాను
వచ్చి కడలఁ బోక యిచ్చుటకిని
దెచ్చునొకొ ప్రభావతీక్షేమవృత్తాంత
మాత్ర మయిన నంచ మగువ నాకు. 24

చ. వినుకలిచేతనే విరహవేదన నామది నింత వర్ధిలెఁ
గనుకలి నిట్లు చిత్రఫలకంబునఁ గాంచినయింతి నెమ్మనం
బునఁ గడు నింతకెంత పరిపూర్తివహించునొ యెంతనొచ్చునో
ఘనమనివింటిఁజిత్తరువుఁ గన్గొనుప్రేమయు నేమిసేయుదున్ 25

ఆ. అందుమీఁద హంసి యరిగి నాతోడఁ దా
మాటలాడుటయును మద్విధంబుఁ
దెలుప నాస లేమి దలపోసి యె ట్లొనొ
చెలువ యకట యేమి సేయువాఁడ. 26

మత్త. అంచతొయ్యలి దేవతాపతియానచొ ప్పొనరించి యే
తెంచు టెన్నఁడు దానిచేత మదీయహృద్గతిఁ జెప్పి యేఁ
బంచు టెన్నఁడు గావున న్వెసఁ బత్త్రికఁ లిఖియించి యా
యంచ కిప్పుడు పంచెద న్సతి కంత దెల్పెడు నట్లుగాన్. 27

వ. అని తలంచి యాక్షణంబ శుచిముఖపేర లేఖ వ్రాసి యిది
గొంపోవువా రెవ్వ రని నివ్వటిల్లెడుచింత నంతరంగంబు
గలంగ నుద్యానమధ్యంబునకుం గ్రమ్మఱ నరుగుదెంచి
యత్తఱి నుత్తరంబు చనువాని నెల్ల నుద్దేశించి తద్దయు
దుర్దమం బైనవిరహార్తికతన వార్తాహరణయోగ్యాయోగ్య
వివేకంబు లేక యి ట్లనియె. 28

సీ. కృప నెఱిఁగింపరే కీరోత్తములార
వజ్రపురికిఁ బోవువారె మీరు
సదనుగ్రహమునఁ దుమ్మెదలార చెప్పరే
వజ్రపురికిఁ బోవువారె మీరు
కరుణతో వినిపింపఁ గదరె కోయిలలార
వజ్రపురికిఁ బోవువారె మీరు

తెలుపరే దయఁ జూచి మలయవాయువులార
వజ్రపురికిఁ బోవువారె మీరు
తే. చలువ లొసఁగెడు మేఘరాజంబులార
యమలపక్షత నొప్పు రాయంచలార
నిలిచి నామాటలకు మాఱు పలుకరయ్య
వజ్రపురికిని బోయెడువారె మీరు. 29

క. అని పలుకుచున్న సమయం
బున నొకశుక మభ్రమార్గమున నేఁగుచు నా
తనిదీనాలాపంబులు
విని కారుణ్యమున నిలిచి విస్ఫుటఫణితిన్. 30

ఆ. ఏను వజ్రపురికి నేఁగెడుదాన నా
వలనఁ గార్య మేమి కలదు నీకుఁ
దెల్పు మొకటిరెండుపలుకుల ముగియఁగా
ననుచుఁ బలుకుటయును యాదవుండు. 31

సీ. ఓపక్షివర విను మాపురి శుచిముఖి
యనుపేరి యొకరాజహంసి యుండు
నది యున్నచోటు నీ వరసి యీపత్రిక
యందింపవలయు మత్ప్రార్థనమున
నన విని యాచిల్క యట్ల చేసెద సహా
యంబు పోయెద మాట లాడ నాకు
లే దవకాశంబు లేశ మాత్రంబును
నాదుపక్షంబులనడుమ లేక
ఆ. యొరుల కెఱుకపడక యుండునట్లుగఁ గట్టు
మతిరయంబుతోడ ననుచు నతని

దండ కరిగి నిలిచెఁ దడయ కాతఁడు నట్లు
చేసె నదియుఁ జనియె శీఘ్రగతిని. 32

వ. అంతకు మున్ను శుచిముఖియును నుచితప్రకారంబున నట్లు తనబలఁగంబునుం దానును దానవాంతగిపురకామినీసమీప సంచారపరిచయంబు సంపాదించుకొనుచుం గ్రమంబునం బ్రభావతితోడిచెలిమిగలిగించుకొనుటకుం దఱివేచియుండుఁ గావున నది గనిపట్టుకొని యుండ నొక్కనాఁ డక్కలకంఠి తోంటిసరసిపరిసరంబునం దమందకందర్పతాపశమనార్థంబుగ రాగవల్లరి యను నెచ్చెలియుం దానును వచ్చి వనవిహారంబు సలిపె నప్పుడు. 33

సీ. అతివమందస్మితద్యుతిప్రసాదంబున
విరులపాండిమ యభివృద్ధిఁ గాంచె
సతికటాక్షశ్రీలసాహాయ్యకమునఁ దు
మ్మెద పిండుచెలువ మభ్యుదయ మొందె
జలజాక్షికరతలచ్ఛవియనుగ్రహమునఁ
జివురుఁగెంజాయ పుష్టిని వహించెఁ
దరుణినిశ్వాసగంధముప్రోది మలయవా
యువుల నెత్తావివైభవము చెందె

తే. నవి లతాంగికిఁ దోడ్తోన యార్తిఁ బెనఁచెఁ
బాటిలదె రజోమాలిన్యపల్లవత్వ
చాపంబుల కాధార మైన పరఁగెడు
వారికిని మే లొనర్చినవారి కెగ్గు. 34

సీ. విరహిరక్తముతోడిమరునిబల్లెము లన
నెల్లెడ విలసిల్లుపల్లవములుఁ

బాంధ మేదస్స్నేహాభరితకామాస్త్రాళి
నా నొప్పుసరసప్రసూనములును
భావజుమిడివింటఁ బాలునీలపుగుండ్ల
భంగిఁ జరించుపుష్పంధయములుఁ
జేతోజబలసముద్ధూతధూళి యనంగ
రాజిల్లుసుమనఃపరాగములును

తే. నసమసాయకజయబిరుదావళీప్ర
పాఠకరవందిజనఘనార్భటి యనంగఁ
గడు విజృంభించుశుకపికకలకలమును
నెలఁతకును గుండెదిగులు జనింపఁ జేసె. 35

వ. ఇవ్విధంబున నయ్యింతి తంతన్యమానకంతుసంతాపయగుచు
రాగవల్లరిం జూచి యి ట్లనియె. 36

మ. అకటా యిట్టిది ప్రొద్దు పుచ్చుట కుపాయంబె విరోధంబ కా
క కడుం జాలు వనాంతఖేలన మిఁకం గన్నార మత్ప్రాణ
నాయకురూపంబును జూచు చుండుటయె మే లామీఁద
భావ్యర్థ మంబిక యొక్క_ర్తె యెఱుంగుఁ దత్ఫలకముం
బింబోష్ఠి తేవే వెసన్. 37

వ. అని తెప్పించి యప్పలకయందు నాత్మసంకల్పవాసనావిశేష
వశంబున ననేకవిధశృంగారభావచేష్టావిశిష్టతం గనుపట్టు నట్టి
లిఖితరూపయదుకులప్రదీపు నెదుర నుండియుం గ్రేడించియు
నిర్నిమేష యయ్యు నిమీలితాక్షి యయ్యుం గొంతతడ
వనేకభావంబు లావహిల్లం జూచి చూచి. 38

చ. అనయముఁ దృష్టిగావలయునంచు నజస్రము నెంత చూచి
నన్, గనుఁగవ కంతకంతకును గాటముగానొకవింతవింతయిం

ష్ఫ నెరపు చున్ననుం దరలి పోవఁగ నీ దిఁక నోర్వఁజాల నే
ననుచు రసోద్ధతిం గదియ నక్కనఁ జేర్చె నిజేశురూపమున్.

తే. చేర్చి యొక్కింతతడవు నిశ్చేష్ట యగుచుఁ
జొక్కి కనుఁగవ యరమోడ్చి శోభనాంగి
యంతఁ జిత్రరూపత మదియందుఁ దోఁపఁ
గమ్మఱఁగఁ బుచ్చి కనుఁగొంచుఁ గాంక్ష లడర. 40

ఉ. ఇట్టిమనోహరాంగుఁ డొకఁ డెందయినం గలఁడేని గల్గియుం
గట్టిగ నా కతండు బిగికౌఁగిటఁ జేర్పఁగ నబ్బునేని నే
నిట్టటు గొంచిన న్విడక యిష్టవిహారము లెల్లఁ గాంక్షఁ జే
పట్టి యొనర్పునేని రసభావము లెట్టివి యొక్కొ యత్తఱిన్.

క. అని యువ్విళ్లూరుచు మది
ననయముఁ దలపోయు నుస్సు రనుఁ గాంతాళిం
బునఁ బొరలు నిట్లు విరహం
బున కోర్వక యవ్వధూటి బోటిం బలికెన్. 42

క. ఉమసేవ యేను సలిపెడు
సమయంబునఁ గర్తృకర్మసాధనవైగు
ణ్యము లేమి గలిగెనో యి
ట్లమితవ్యథఁ దెచ్చి పెట్టె నాయమ నాకున్. 43

క. ఇటు గాక లోకముల నిం
తటిచెలువుఁడు గలఁడె గలిగినను సుబ్బదె యి
చ్చటు నచ్చటఁ గలఁడని య
క్కట నన్నిట్లేచు టంబకరుణ తెఱంగే. 44

సీ. అని పల్కుపలుకు లాయవసరంబునఁ దత్స
మీపంబునం దనురూపగతిని

శుచిముఖి సంచరించుచు విని యిత్తన్వి
చిత్తంబు వడసి యేఁ జెలిమికలిమి
హత్తించుకొనుటకు ననుగుణం బగువేళ
యిదియ యటంచు నూహించి మదిని
దగునుపాయంబు వితర్కించి యపుడు య
దృచ్ఛనపోలె నా తెఱవయెదుట
తే. నడ్డముగ నల్లనల్లన యరుగుచు సవి
మర్శదృష్టినిఁ బలుమఱు మరలి మరలి
చిత్రఫలకంబువంక వీక్షించెఁ గొంత
సరిగడచుదాఁక నొకవింతసరణి మీఱ. 45

క. అపు డమ్మరాళిచందం
బుపలక్షించుచుఁ గపోలయుగ్మము దరహా
సపుఁగాంతిఁ దనరఁగా నా
చపలేక్షణ తనదుప్రాణసఖి కి ట్లనియెన్. 46

క. కలదులపులుఁ గిది తా నే
మెఱుఁగునొకో తిరిగితిరిగి యీఫలకముపైఁ
బఱపెడుఁ జూడ్కుల నా నా
మెఱుఁగుంబోఁడికి మరాళి మృదుమధురోక్తిన్. 47

వ. ఇ ట్లనియె నోపడంతీ నీ పలికినట్లు మాయట్టితిర్యగ్జంతువు లేమియు నెఱుంగమి యథార్థంబ యైనను నేను నీచేతి చిత్రఫలకం బబ్బ్రపడి చూచుటకుం గారణంబు వినుము మున్నొక్కచోట నొక్కపురుషుం జూచి తత్సమానరూపుని మఱి యెందునుం గానక యిప్పుడిందు నతనికై వడి దోఁచిన నిది తదీయరూపం బెఱింగి వ్రాసినతెఱంగో యటు గాక యట్టి

వాఁడె వేఱొక్కఁ డెక్కడ నైనం గలిగెనో యని యించుక విమర్శించి వీక్షించితి నన విని ప్రభావతి యద్భుతప్రమోద సందేహంబులు డెందంబునం గ్రందుకొనుచుఁ గందళింప నప్పాలుగుం దప్పక చూచి యి ట్లనియె. 48

శా. ఏమేమీ యిఁకనొక్కమాటు చెపుమా యీపున్నరూపిట్లు యో,యే మైనం గలదో విభేద మిట ర మ్మీక్షింపు మిం కర్ వచ, స్సామర్థ్యం బరయ మహాత్మవని యస్మద్బుద్ధికిం దోఁచె దా,హా మాభావము గానలేవె మదిలో హంసీ భయం బేటికిన్. 49

వ. అనిన నది మదిరాక్షి నీక్షించి యి ట్లనియె. 50

క. నీ వనినయట్లు యేను భ
యావహులను గానివారి నాకృతిన కనం
గా వలఁతి నైనఁ బిలువక
యే వెట్టినె చేర నిరువు రేకత మాడన్. 51

వ. అనిన వెఱఁగంది యాయిందుముఖి సఖియునుం దానును నొండొరుల మొగంబులు చూచి నగుచుఁ జెవులకుం జవులు మివుల నలవరించు గులుకుఁబలుంగు గలకలికిపలుకుల కె వలచి మొలచుకుతుకంబున నతివశంవదహృదయ లై తమ కిద్దఱకుం దానిపెద్దబుద్ధులు సుద్దులు ముద్దు రప్పించుచుం దద్దయు నుద్దీపితరాగంబు లగుచుండ రాగవల్లరి యాగఱు వతనంబులాగు లేగరితలందును మున్ను కన్నవిన్నయవియె దీనికఱదు లెంతయరుదులు చూచితే యంచు నాయంచపై నాదరాహ్లాదమేదురనిరీక్షణంబుల నీక్షించి యోపక్షికుల భూషణంబ నీభాషణంబు నిక్కంబ మిక్కిలి నక్కఱ పడి

వేఁడక ప్రౌఢ లగుగఱువ లిరువు రేకాంతమాడుచోటి
కేటికిఁ బోయెద రిది యట్లు గాదు గదా యే మొక్కసంది
యంబు నివర్తించుకొనం గోరి యుత్తఱి నత్యంత ప్రార్థనంబు
గావించు చున్నవారము గావున నీకన్నయప్పూరుషుని
యొప్పు నిప్పలుకపై వ్రాసినరూపంబుచొప్పు నొక్కటి
యగునో కాదో యీదండకు వచ్చి నిచ్చలంబుగాఁ జూచి
నిశ్చయించి చెప్పు మిప్పుడుచు నేను నిట్టివాఁ డెందును లేఁడు
కలఁ డనువివాదంబునం బన్నిదంబు చఱచినవారము. 52

క. అనుటయుఁ బందెముకొఱకై
నను వేఱొకపనికినైన నా కది తెలియం
బని గలదె మీకు నాచే
వినవలసినయర్థ మరసి వినిపింతుఁ దగన్. 53

తే. అనుచు శుచిముఖి తనమాట కాపడంతు
లీక్షితాన్యోన్యవదన లై యెంతదూర
మరుగుచున్నది దీనివాక్యాశయ మని
మివుల వెఱఁగందఁ గొంతచేరువకుఁ బోయి. 54

క. సవిమర్శదృష్టి నాటిత
కవిధాన మొకింత నడపి కడుఁ బదిలముగా
వివరింప నతనిరూపము
యవు నౌ నది యిందు సందియము లే దనియెన్. 55

చ. అనుటయు రాగవల్లరి మహత్తరమోదవిశేషసంభ్రమం,బునఁ
బఱతెంచి యప్పలుఁగుముద్దియఁదద్దయు ముద్దుగారవం,బును
జిగురొత్త నెత్తుకొనిపోయి ప్రభావతిదండఁ బెట్టి యొ,య్య
నఁగొనగోళ్లఁ దత్తనురుహంబులు దువ్వుచుఁ గూర్మి నిట్లనున్.

ఉ. అంచవుగావు నీవు ననునారసి ప్రోవఁగ మూర్తిమత్త్వముం
గాంచినభాగ్యదేవతవు గాని మదుక్తి తెలుంగు నేఁడు గె
ల్పించితి వేజగంబునను లేఁ డిటువంటి మనోహరాంగకుం
డంచుఁ గలంచు నిజ్జలరుహానన మానక నాదుచిత్తమున్.

వ. అనిన విని ప్రభావతి నిజవయస్యం జూచి. 58

తే. రాగవల్లరి నీ వేల వేగిరించె
దింతమాత్రంబ చాలునే యీప్సితార్థ
సిద్ధి కతనిలక్షణము లీచిత్రమూర్తి
యందు నేమైనఁ గల వేమొ యడుగవలయు. 59

వ. అనిన విని యాహంసి యాచిత్రరూపంబు నిరూపించి ప్రభా
వతి నుద్దేశించి యి ట్లనియె. 60

ఉ. ఆరయ నింక నే మడిగె దల్లవె యాతఁడు శంబరుం డ్రిలో
కారిని ద్రుంచునప్పటిప్రహారకిణంబు లురంబునందు నా
హా రతికంకణాంకములు నల్లవిగో మెడయందు వీరశ్రృం
గారకళాఢ్యు ని ట్లతని గట్టిగ నెవ్వ రెఱింగి వ్రాసిరో. 61

వ. ఈలక్షణకథనంబుచేత నతనినామజాత్యాదు లత్యంతప్రసి
ద్ధంబులు మీరు మీయంతనె యెఱింగెదరు గావలయు
నంతగిపురవాసినులు గావున నెఱుంగరో యని యెఱింగిం
చెద నంటినేని. 62

చ. ఎనయఁగ నెవ్వ రెంతమన సిచ్చి వచించిరి తాను వారితోఁ
బనువడనంతమాత్ర ప్రతిభాషణమాడుటయుక్తమంద్రు మీ
కొనరఁగఁ బన్నిదంపుగెలుపోటలు దీర్పఁగ నిప్పుడేను జె
ప్పినదియ చాలు నింకఁ దలపెట్టుటచెల్లదయెక్కుడేమియున్.

తే. నీవ కద ప్రభావతి యన నిన్ను మున్ను
తరుణి నే వింటి రాగవల్లరియె బోటి
పేరు నీ విపు డన వింటి మీా రిరువురు
నీ యెఱుక మఱచెదరు సూ పోయి వత్తు. 64

ఉత్సాహ. అనుచు గగనభాగమునకు నంచ యెగయఁజూచినన్
దనుజకన్యకాలలామ తనదు రెండుచేతులన్
వినయ మొప్పఁ బొదుగఁ బట్టి వేనవేలుభంగులన్
దనరఁ బ్రియము జెప్పుచును ముదం బెలర్ప నిట్లనున్. 65

సీ. నిద్దంపుఁబండువెన్నెల గాయుతెక్కల
యొప్పు చూడఁగ నొక్కయుత్సవంబు
మెఱుఁగుఁదీఁగెల బాగు మించుపసొంతహా
టకరేఖ లరయ నొండొకప్రియంబుఁ
గమనీయ మగుమహాగమనగాంభీర్యాది
విలసనం బీక్షింప వేఱె యింపు
మాధుర్యధుర్యకోమలవచనామృతం
బనుభవింపఁగఁ గౌతుకాంతరంబుఁ
తే. గలుగఁ జేయుచు నువ్విళ్ళు గొలుపునీదు
సంగతి యొకింత గని యెట్లు జాఱవిడుతు
నింక రాగవల్లరి పేరు నీవు నిజము
ననఁగ నీతో నొనర్తు నెయ్యంపుఁజెలిమి. 66

ఆ. ప్రణయ మొప్ప మిగులఁ బ్రార్థించుచున్నట్టి
నన్ననుగ్రహించి నాదుచెలిమి
కొడఁబడంగవలయు నోహంసభామినీ
యనుచు వేఁడుకొనఁగ నంచ పలికె. 67

ఉ. ఇప్పుడు నీవు చెల్మికిని హేతువుగాఁగ గణించినట్టినా
యొప్పును గిప్పుఁ దా నెచట నుండురహస్యవిచారవిఘ్నమా
కెప్పుడు నీకుఁ దోఁచె నపు డింతయు రోసెదు దీనిచేత మీ
యిప్పటిమంతనంపుఁబనియేమఱ కంపుఁడు పోయి వచ్చెదన్.

వ. అనిన విని రాగవల్లరి హంసీమతల్లికం జూచి యిట్లనియె. 69

క. పోయెదఁ బోయెద నంచి
ట్లోయంచలతల్లి యేల యుద్ఘాడింపన్
మాయేకాంతపుఁబనికిని
నీయునికి విరోధి గాదు నిర్వాహకమున్. 70

వ. ఇదే నిమిత్తంబుగా సఖ్యంబు గావలయు నని ప్రార్థించెదము గాని కేవలంబైన తావకరామణీయకంబునన కాదు నీదు పలుకుందెరువులు పరికింప నిది నీవును దెలియుట విస్పష్టంబ యైనను శుద్ధాంతస్థితిదోషంబునం జేసి యే మయి యీ మాట మాటు పెట్టక గొబ్బునం జెప్ప నేర కున్నవారము చెప్పి వేఁడికొనక యేపనికిని నీవు చోరమి మొదలన పదిలంబుగాఁ దెలిపినదానవు గావున. 71

ఉ. వట్టిమఱుంగుఁ బెట్టి నుడువం బని లే దది యెల్ల భేరి జో
కొట్టుట కాక ని న్గెలువఁ గూడునె మాటల నీవు గంటి న
న్నట్టిశుభాంగుఁ డీరమణియాసల కొస్పద మిప్పు డాతని
న్గట్టిగ నన్వయాదికథనంబునఁ దెల్పి యనుగ్రహింపవే. 72

తే. ఇప్పు డిది చెప్ప కెడ సేయు టేలతాంగిఁ
బ్రాణసంకటపఱుచు టోపక్షీరమణి
కావునను గావవలయు శీఘ్రంబ చెప్పి
వెనుక నెఱిఁగింతు నీకు మావృత్త మెల్ల. 73

వ. అనిన శుచిముఖి వచనప్రక్రత చాలించి యిట్లనియె. 75

ఉ. అంతిపురంబుకన్యలఁట యాత్మ తెఱంగఖిభా ప్రయుక్తి నా
క్కింతయు నేర్పరింపరఁట యిట్లన నిట్లని నాకు నాకె య
ర్థాంతరము ల్గడించుకొని యంజకయెట్లు యువస్తుతు ల్ప్రపం
చింతునటంచు నుంటినిఁకఁ జెప్పెద మీరలు గుట్టుదెల్పుటన్.

వ. అని పలికి ప్రభావతిం జూచి నీకు మనోహారి గ్గునయాపురుష
రత్నంబు తెఱంగు విను మని యిట్లనియె. 76

క. భారతవర్షమునందుఁ
ద్వారక యనుపురము గలదు తద్వర్ణన వా
ణీరమణున కైనను దు
ష్పార మపారము సమస్తసౌభాగ్యములన్. 77

ఆ. ఏను దానిమహిమ నానేర్చినంత వ
ర్ణింతుఁ గొంత యని తలంతునేని
నీవు ప్రకృతయువకథావిలంబమునకు
నోర్వ వేమొ యది యటుండనిమ్ము. 78

క. నా విని నీకిది చెప్పం
గా వలయునె యెందు మిగులఁ గతరాజవు నీ
వోవరటారత్నమ యని
యావనితలు నవ్వ నవ్విహగి యిట్లనియెన్. 79

ఉ. ఆనగరంబునం యదుకులాభరణం బగుమర్త్యజన్మముం
బూనినసర్వభద్రపరిపూర్ణుఁడు కేశవుఁ డుండు నాథుఁడై
యానలినాక్షు షోడశసహస్రవధూప్రియు మిక్కిలి న్గుణ
శ్రీనలరించి యష్టమహిషీజను లెంతయు మింతు రన్నతిన్.

ఆ. అందు నగ్రగణ్య యై యొప్పు రుక్మిణీ
నామధేయ యొకతె యామగువకుఁ
బట్టి యొకఁడు గలఁడు ప్రద్యుమ్న నాముఁ డా
యనఘురూప మిది సుధాంశువదన. 81

ఉ. శౌర్యమయుం డతండు భుజసత్త్వనిధానము కాంతిరాశిగాం
భీర్యపుఁబ్రోక సత్కళల పెన్నని రూపము దాల్చినట్టి యౌ
దార్యము పెక్కులేటికి నుదాత్తగుణోదయ మాయ
పూర్వసౌందర్యత కెంత యెంత యుచితం బగు నంతయుఁ
గల్గి శోభిలున్. 82

వ. అని చెప్పిన. 83

శా. సంతోషం బపు డాత్మఁ బిక్కటిలుచుం జర్వాంకషంబై శరీ
రాంతర్భాగముఁ బట్టఁ జాలక నిలింపారాతి రాట్కన్య క
త్యంతంబు న్వికసిల్లఁ జేసె ముఖపద్మంబు న్దళ్పాశిఖఁ ద
త్కాంతారత్న మొనర్చునట్టియపహిత్థాయత్న మున్మీలుచున్.

మ. ప్రమదం బొప్పఁగ రాగవల్లరియు నాపద్మాననం జూచి చి
త్రము నీకిచ్చినదేవివాక్యమునకుం దార్కాణగా నామజ
న్మములున్వింటిగదమ్మ తద్వసతియుం సంసిద్ధియయ్యెంగదా
కమనీయం బగునీమరాళికృప నింకన్నాను మాందోళమున్.

వ. ఇమ్మరాళబాలిక యాలాపచాతుర్యంబు చూడఁ గడమకా
ర్యంబును సాధించిపెట్టునట్టి దిట్టతనంబు గానిపించుచున్నది
మొదలనుండియు సకలకళల సడిసన్నఁ జదువుల ప్రోదిఁ
బెరఁగినది గాఁబోలుఁ గాలిపెండెరంబు నొక్కటి గలిగి
యున్నది యని తదక్షరంబు లీక్షించి చదువుకొని యాబిరు
దంబునకు నచ్చుపడి యాహంసివలనం దజ్జన్మనామవిద్యా

భ్యాసాదులు విని మనంబునం గడు ముదం బందుచుం బ్రభావతిం జూచి యోచెలువ మనకోదవ లన్నియుం దీర్చుటకు శరణం బింక నిదియకాని వేఱొండు గాన మని పలికి యాపులుఁగుఁజెలువకుం దనచెలికత్తె కలతెఱంగు సకలంబునుం జెప్పి తదాదిగా నప్పటితుదకు ముదిత కొదవినమదనావస్థ లెల్ల సవిస్తరంబుగా వినిపించి యింతకుం దెల్లంబుగ నీపల్లవాధరయాకారంబు పరికించి చూడు మని యి ట్లనియె. 86

సీ. నెలఁతముక్కరయందు నీలంబు గాదు సూ
తెలిదళుకొత్తుముత్తియము గాని
యువిదసందిళ్లఁ బాహుపురులు గావు సూ
మితి చూడ నిడినయూర్మికలు గాని
సుదతిపాలిండ్లఁ గస్తురినల్లు గాదు సూ
కనుదోయికాటుకకప్పు గాని
రమణికర్ణికల వజ్రపుదీప్తి గాదు సూ
ప్రాఁగెంపుఁదునుకలరంగు గాని
తే. యూర్పువేఁడిమిఁ గృశత బాష్పోదయమున
గండపాండిమఁ దత్తప్రకారములను
గానఁబడియెడు నోవిహంగమపురంధ్రి
యింక నీచేత నున్న దీయింతిబ్రదుకు. 87

చ. అరయఁగఁ దల్లి కక్కచెలియండ్రకుఁ దక్కను గల్గినట్టిచు ట్టరికమువారికిన్నెరయ డాఁచు రహస్యము లీనిజాంతర స్మరవికృతిప్రవర్తనపుమాటలు వీని వినంగ నాప్తలై పరఁగెడునెచ్చెలుల్ చెలికిఁ బ్రాణములిచ్చిన నప్పు డీఱు నే

సీ. కావున నోహంసి నీ వెఱుంగనిసఖి
ధర్మంబు లేదు విద్వజ్జనంబు
సఖ్యంబు నెంచును సాప్తపదీనంబు
గాఁగ నట్లాట వేగంబ యరిగి
యదుకుమారకునకు హృదయంగమముగ నీ
యతివసౌందర్యాదు లభినుతించి
యేతన్మనోరథం బీడేర్పవలయు నీ
వని పల్కుటయును నాహంసరమణి
తే. యతనియొద్ద నీయంగనయంగకముల
చక్కఁదన మెల్ల నొక్కప్రసంగవశత
నేను మున్న వర్ణించినదానఁ దత్ప్ర
సంగ మెయ్యది యంటేని సకియ వినుము. 89

ఉ. ఏ నిట మున్ను నివ్వనరుహేక్షణఁ గన్గొని చన్నదాననై
యానరవర్యుఁ గాంచి యరుదైనతదాకృతిశోభ కెన్న జో
డైనది యావిలాసవతియాకృతిచెల్వము కావునం దలం
పైన వచింపఁగా వలసె నాతనియొద్దఁ బ్రసక్తివెంబడిన్. 90

క. వచియించిన నొఁ గా దను
వచనం బప్పు డేమియు నుడువకయుండె నతం
డచలస్థితి నాకును నది
య చాలు నప్పటికి నేతదర్థ మెఱుఁగమిన్. 91

క. అన విని మనసు చివుక్కురు
మనఁగఁ బ్రభావతి వివర్ణ మగువదనముతోఁ
గనుపట్టుడు నింతనె ముగి
సెనె కార్యం బేల యింత చింతిల ననుచున్. 92

వ. అద్దనుజరాజకన్యక నూఱార్చి హాంసి యి ట్లనియె. 93

మ. అతివా ని న్వినిపించువేళఁ బ్రతివాక్యం బేమియు న్లేమిఁ ద
ద్రతికాంతుఁ గావెసఁ దెత్తుఁ బంపుమని పంతం బాడుకోఁ రాదుగా
ని తగం దెచ్చెద నిశ్చలం బయినపూన్కి న్సిద్ధగంధర్వదై
వతదైత్యాదికులంబులం దొకని నెవ్వాని న్మదిం గోరినన్. 94

తే. తాను జెప్పినవానిని మాని యితర
పురుషు నేఁ గోర నుమచిత్తమునకు రాదొ
యనవలదు భక్తపరతంత్ర కాభవాని
కరయ భవదిష్ట మెయ్యది యదియ ప్రియము. 95

వ. కావున సందిగ్ధఫలం బయిన ప్రద్యుమ్నవాంఛ విడిచి దేవ
దైత్యసిద్ధవిద్యాధర గంధర్వాదులందు నెవ్వాఁడు గా
వలయు నన్న నతని నతనుపావక ప్రజ్వలనధాయ్యామంత్రా
యమానం బయినతావకీనసౌందర్యసంపత్సహస్రతమభాగ
కథనమాత్రంబున నపాస్తధైర్యుం జేసి తెచ్చి నీకుఁ గింక
రుంగావించెద నీవించుకయు నీరామణీయకమహిమ యెఱుం
గవు గాన యిది వినిన మదనవశంవదహృదయుండు గాని
వాఁడునుం గలండె యదుకుమారుం డొక్కరుండ యనుప
మేయరూపలావణ్యగర్వంబునం గన్ను గాన కున్నవాఁడు
గావలయు నతం డట్ల యుండనిమ్ము తత్సమాను లనరాదు
గాని నానాభువనసంచారిణి నైన నాకు నక్కడక్కడ మిక్కిలిం
జక్కని కొమరుఁ బ్రాయంపుఁగొమరు లెంద ఱెంద
ఱైనం గనంబడుదురు వారల నందఱ లిఖించి తేవలసి
వచ్చినం దెచ్చెద నిచ్చకు మెచ్చువచ్చినవాని వరియింపు

మనిన నమ్మాటలు పెడచెవులం బెట్టి యొక్కింతతడవు
చింతించి కటకటం బడుచుఁ బ్రభావతి యి ట్లనియె. 96

మ. చిరకాలంబునఁబట్టి యేనుమదిఁ గాంక్షింపం బ్రియోదంతమి
ట్లరుదార న్వినిపించి ప్రాణసఖివై హంసీ తుదన్ యుక్తమే
విరసంబై నవచస్ప్రపంచనముచే వేపంగ నిందాఁక నీ
సరసత్వంబునఁ బ్రోదవంచు మదిలోఁ జాలంగ నేనమ్మితిన్.97

తే. వజ్రనాభుండు మును స్వయంవరపువిధికి
నను నియోగించి దేవగంధర్వసిద్ధ
యక్షవిద్యాధరాదుల నసురవరుల
విశదముగ వ్రాసి చూపించె వేలువేల. 98

క. వారలలో నెవ్వానిం
గోరెదునందాఁక లేదు కోలుపద యుల్లం
బారసి చూడఁగ నైనను
బ్రారబ్ధం బెట్టు లున్న యదియో యెఱుంగన్. 99

చ జనకుఁడు నప్పు డీసకలసద్గుణపూర్ణుని వ్రాసి చూప నా
కనుపఁడు వ్రాయునంతటిసమర్థులు లేమినో తానెఱుంగఁడో
మనుజుఁడటంచుఁగైకొనఁడో మత్కులవైరితనూజుఁడంచు
మూ,నెనో యెఱుఁగన్ సురారికులనిర్మథనుండని విందుఁ
గేశవున్. 100

చ. అది తలపోసి కుందఁ దగునా యదునందనునందు నున్ననా
మది తెలుఁగున్ జగజ్జననిమాటలుఁ జెప్పఁగ వించు శంకచే
సెదు పురుషాంతరానుమతి చేకుటునో యని నీవు నింకనా
హృదయములోఁతు గానఁబడ చే నెటేఁగింతుఁ బ్రతిజ్ఞయొం
డిఁకన్. 101

క. విను ప్రద్యుమ్ను నిఁ దక్కఁగ
మనమున నే నొరు వరించుమాట విడువు మా
ఘనుఁ డొల్ల కున్నఁ జెందుదు
మనసిజశిఖిఁ దనువు వ్రేల్చి మఱుసటిమేనన్. 102

ఉ. ఈతుదిపక్షమే మదికి నిప్పుడు నిశ్చిత మెట్లటన్న ము
న్నాతఁడు వించు నాకథల కట్టిటు పల్కమి గాక తద్గళ
ద్యోతితకంకణాంక యగుతొయ్యలినొక్క తెఁగల్గఁజెప్పి తీ
వేతప మాచరించెనొకొ యిందుల కారతిప్రాగ్భవంబునన్.

వ. అని తదీయం బయినసతీవాల్లభ్యంబునకు ముచ్చటపడుచు
నొక్కింత తలపోసి. 104

సీ. ఆరతికిఁ గరంబు లైతి రే నవ్విభుఁ
గౌఁగిలింపఁగ నబ్బుఁ గరములార
యాయింతికిఁ గుచంబు లైతి రే నతనివ
క్షోనిపీడన మబ్బుఁ గుచములార
యాలతాంగికిఁ జెక్కు లైతి రే నారమ్య
శీలుచుంబన మబ్బుఁ జెక్కులార
యానెలంతకు వీను లైతి రే నాకళా
విదుమంతనము లబ్బు వీనులార
తే. యట్లుగా నోఁచ కేల నాకైతి రకట
యని నిజావయవంబుల కాత్మ వగచు
బాల్యమునఁ దన్ను రమణ సౌభాగ్యకలిత
యనినసాముద్రికులమాట లరసి తిట్టు. 105

వ. ఇవ్విధంబునం బెద్దయుం బ్రొద్దు విరహవేదనాదోధూయ
మానమానస యగుచు నుండి యంతట శుచిముఖిం జూచి
యి ట్లనియె. 106

సీ. ఓహంసి నిన్ను నే నొక్కటి తుదమాట
యడిగెద నీహృదయంబునందుఁ
గలయట్లు చెప్పుమీ కల్ల లాడిన నీకు
నాతోడు సుమ్ము ప్రాణసఖి వీవు
తడయక ప్రద్యుమ్నుకడ కింక నొకమాఱు
పోయి దుస్తర మైననాయవస్థ
చెప్పి చేరికఁ గొంత చేయ వచ్చునో రాదో
యీదురాశాపాశ మెందుఁ దెగని
తే. బంధ మై ప్రాణముల వెలువడఁగ నీక
యాఁగి పెంచెడుఁ మదనాగ్ని నహరహంబు
నీవు చని యవ్వుగాములు నిశ్చయించి
యాశఁ దెగఁగోయు మదియ మత్ప్రాణరక్ష. 107

వ. అనుటయు నాతరుణికిం గల హరితనయవరణానురాగం
బెవ్వారికి నవారణీయం బనియును నింక నియ్యాస చెడ
కుండ నిర్వహింపక తడసినం గడు నెడరు వాటిల్లఁ గార్యంబు
దప్పు ననియు నిశ్చయించి యంచ యి ట్లనియె. 108

చ. మదితమిఁ జూడఁ గొన్ని వెడమాటలు పల్కితి నీవు నమ్ము మే
నిదె భవదీశుఁ దెత్తు నపుడేమి పరాకున మాఱు పల్కఁడో
సుదతి యెఱుంగఁగాని యిఁకఁ జూడుము తావకరూపవై భ
వాభ్యుదయమువిన్కలిఁ బ్రియము పూని యతండు విరా
లిఁ గుందెడున్. 10

వ. దీనికి నిమిత్తంబును దైవనియమంబు గల దది విను మెఱిం
గించెద. 110

తే. బ్రహ్మకును సరస్వతికిని బ్రణయకలహ
మయ్యె మును పొక్కనాఁ డపు డబ్జభవుఁడు
తద్విరహపీడ సైరింపఁ దరము గాక
వాణిఁ దేర్పఁ దదాప్తు లెవ్వారొ యనుచు. 111

క. ఆరసి ననుఁ బిలిపించెను
శారదకడ నప్పు డేను సరసక్రీడా
చారసచివత్వమున సం
చారముఁ గావించు చునికిఁ జంద్రనిభాస్యా. 112

వ. అట్లు పిలిపించి నన్నుం దనపాలఁతిపాలయలుకం దీర్చుటకుఁ
బనుపుచుండి యద్దేవి నుద్దేశించి. 113

సీ. నీసుప్రసాదసన్నిధిమహత్త్వము సుమీ
నిగమరాశి ముఖస్థ మగుట నాకు
నీవిలాసమచర్చికావిశేషము సుమీ
సంగీతసాహిత్యసౌరభంబు
నీకటాక్షశ్రీవిపాకభేదము సుమీ
వేణువీణాదులరాణ లెల్ల
నీ వనుగ్రహలీలఁ గావించుటన సుమీ
యఖిలలోకవ్యవహారసిద్ధి
తే కావున నొకింత యోవాణి నీ వలిగిన
నొకవినోదంబు నొదవ దే నోర్చు టెట్లు
విరహ మేకాంతదాస్యకింకరునియందుఁ
గరుణ లేకింతతడ వలుగంగఁ దగునె. 114

క. అని యేఁ దనుఁ గడుఁ దూఱితి
నని మత్ప్రియకడకు నేఁగి హంసి పలుకుమీ
యనుచు నపు డంతకంతకుఁ
దనరు మనోజార్తిఁ గరముఁ దప్తుం డగుచున్. 115

తే. ఏలరా మన్మథుఁడ నన్ను నింత యేచు
టేమి మేలు రానున్నవి యిట్టిపాట్లు
నీకు నిఁకఁ బ్రభావతి యనునెలఁతపై వి
రాళి కారణముగ వేగిరంబు వలదు. 116

క. నా విని యేను రతిప్రియు
భావము న ట్లపహరించుపాటిది యైన
న్నీ వనిన వనిత యెక్కడె
లావణ్యాదులను రతివిలాసిని కనుడున్. 117

క. రతిరూప మెక్కడ ప్రభా
వతిరూ పెక్కడ విమర్శవంతులు దెలియన్
రతిసొబగుకంటెను బ్రభా
వతిపస ముమ్మడి నలుమడి వాసి మరాళీ. 118

వ. ఆప్రభావతిరూపంబును మదీయసృష్టియం దతిదుర్లభం బది పార్వతీవరప్రసాదజనిత యై పొలుపొందు నని పలికి నిజాంగనారోపంబుఁ దీర్చుటకు సత్వరంబుగాఁ బనిచిన నే నతని కాలవిలంబనాసహిష్ణుత్వంబు దెలిసినదాననై యప్పు డేమియు నడుగ వెఱచి యరిగితి మఱియుఁ గ్రమక్రమంబున నట్టి ప్రభావతివి నీవ యని నిశ్చయించితిం గావున నీవల్లభుండు భవదాయల్లకభరంబునం బరితప్తుం డగుచు నిన్ను వరియించుటకు నీకంటెను వేగిరించు నని తోఁచుచున్నయది రతీ

విలాసంబును దదంతరాయంబు సేయం జాలదు నీవు సకల సంశయంబులు నుడిగి సుఖం బుండు మనిన విని యద్దనుజేంద్రనందన తనడెందంబున సందియంబు నొందుచు రాగవల్లరిమొగంబు చూచుటయు నది తదభిప్రాయం బెఱింగి హంసి కి ట్లనియె. 119

తే. ఏమిటికి హితవుగఁ జెప్పి యెందు నదికి
తచ్చెరువు నీదుమాట లోఁ యంచగరిత
కాముఁడు ప్రభావతీకాంతుఁ గలఁగనేని
మనచెలియ కిష్టుఁడు విరాళి గొనుట యెట్లు? 120

మ. అనినన్న వ్వి మరాళి యిట్లనియెఁ జెల్వా కాముఁ డన్వాని మీరును విన్నారు గదమ్మ యాసకలసద్రూపోపమానత్వశోభనకీర్తిప్రథితుండు తొల్లిటిసురూపశ్రీఁ గడు న్మించు చెన్నొనరం బుట్టినవాఁడు రుక్మిణికిఁ బ్రద్యుమ్నుండనం బుత్త్రుఁడై.

క. అని నిజశంకల కన్నిటి
కినిఁ బరిహారములు చెప్పి గెంటక యుండన్
దనయాన నిలుప దితిసుత
తనయ రమణుఁ గలయ మిగులఁ దమకించుమదిన్. 122

వ. హంసిం జూచి 123

సీ. నీచెప్పినట్ల యిన్నియునైన మొదలఁ ద
త్పుర మెంత దవ్వొ నీపోవు టెప్పుడు
పోయి వేళ యెఱింగి పొసఁగ నవ్విభున కీ
దృశ మైననాకోర్కిఁ దెలుపు టెప్పుడు
తెలిపిన నేవిఘ్నములకు లోఁబడక నా
పై నతఁ డనుకంపఁ బూను టెప్పుడు

పూని తా నిచటికి రా నొక్కనెపమున
గురునాజ్ఞ దొరకించుకొనుట యెపుడు
తే. వట్టి పెనుమచ్చరపు రాలి వజ్రనాభుఁ
డస్మదిచ్ఛకు ననుకూలుఁ డగుట యెపుడు
విరహవారిధి నేఁ గడవెళ్లు టెపుడు
వలవనిదురాశలను గుమారిలుటె కాక. 124

క. అని తాల్మి వదల విడుచుచు
ఘనముగఁ బ్రజ్వరిలుదర్పకజ్వాలనముచే
ననయము శోషిలి చెలి లో
చనముల వెడలించె మోవిసరసత యెల్లన్. 125

క. అట్టియెడఁ గట్టెదుర నొక
చెట్టున నురిఁ దగులువడినచిలుక వెఱపుతో
ని ట్టటు ఱెక్కలు తటతటఁ
గొట్టుకొనుచు నెగయఁ బెనఁగఁ గోమలి కనియెన్. 126

క. కని ఘనసంభ్రమమున ది
గ్గున లేచి దయాకులం బగుమనోవృత్తిన్
దనతోఁ జెలియును హంసియుఁ
జను దేరఁగఁ దానిఁ జేరఁ జనియె రయమునన్. 127

క. చని చిలుకఁ గదల కుండఁగ
ననువునఁ దాఁ బొదుగఁ బట్టి యంఘ్రియురి వద
ల్చిన నది రయమున నబ్భా
మిని కే ల్విడిపించుకొనుచు మింటికి నెగసెన్. 128

వ. అప్పుడు. 129

మ. శుకపక్షంబులలోననుండి తదతిక్షోభంబునం జాఱి ప
త్త్రిక వడ్డిన్ వెఱఁగందియిట్టులను వైదేయాధిపాంతగిపురం
బకటా చోద్యము చూచితే యిదిక్కడున్నాంసీవిచార్యంబుకో
కక యిందెవ్వరి కెవ్వ రంపిరొకో చిల్కం బట్టి తే నోపుదే.

తే. అని ప్రభావతి పల్కిన హంసి యపుడ
కూడఁ జని పట్టి తెత్తుఁ జిక్కుపడ కెంత
దవ్వు పాఱెడు ననుచుఁ బంతమునఁ బఱచె
శీఘ్రగతి నింత నంత నాచిలుకఁ దగిలి. 131

ఉ. అంతఁ బ్రభావతీసతి వయస్యఁ గనుంగొని యింతి చూచితే
యెంతటిచోద్యముల్ మొదల నిక్కడని ట్లురు లెవ్వరొడ్డిరో
వింత యటన్న నీచెవికి వేఁడిగఁ బల్కుపికాళిఁ బట్టి శి
క్షింతునటంచు నేఁ గడఁగి చేసినతప్పిది యొప్పనోర్వఁగన్.

క. చిత్రము మిక్కిలి నిపు డీ
పత్త్రిక చందంబ యో ప్రభాతాబ్జలస
న్నేత్ర యది చూత మనుచున్
బత్త్రిక పుచ్చుకొని విచ్చి భాసురఫణితిన్. 133

సీ. "శ్రీమత్సరస్వతీరామాకృపాసంప్ర
యుక్తోపమాతిశయోక్తికామ
ధేనుసద్బిరుదాంకదివ్యమంజీరసం
శోభితపాదకు శుచిముఖికిని
బ్రద్యుమ్నుఁ డూర్జితప్రణయపూర్వకముగా
ననిపినయట్టిరహస్యలేఖ
ప్రప్రభాభావతిఁ బలుదెఱంగుల నీవు
వచియింప" నని చదువుచునె యుబ్బి

తే. సంతసము నాపఁ జాలక చంక వైచు
కొనుచు నొకదాఁటుగొని నిన్నుఁ గూర్చి కాంతుఁ
డనిపినట్టిపత్రికయె కదమ్మ భాగ్య
వతివి నీ వని చెలి ప్రభావతిని బల్కె. 134

చ. పలికిన నట్లు యున్నదియె పత్రికలో నడకించెదో ననుఁ
జెలియిటుచూపుమాయనుచుఁజేరఁగఁ బోవుచుఁ జేయిసాఁచె
నా,యలినిభవేణి తత్సఖియు న ట్టిటుపాఱుచు దేవునాన
యేఁ, గలయదియంతయుం జదువఁగా విను చూచెదు కాని
నావుడున్. 135

ఉ. ఆవిధిఁ దప్పుకున్నఁ జెలియా ననుఁ జేకొను టెట్లు ప్రప్రభా
భావతి నాఁగ నెవ్వతయొ పత్రిక యింకను లెస్సచూడు నా
కీ వల దన్న నెట్లెఱుఁగవే భవదాఖ్యయె కాదె యిట్లుగా
నోవనజాక్షి వర్ణపునరుక్తిగ వ్రాసినవాఁడు భ్రాంతిచేన్.136

వ. అనుటయు. 137

క. ఎట్టటు కాని మ్మది యిఁక
నట్టిటుపాఱక మృగాక్షి యవలఁ జదువు మే
నిట్టే యుండెద నావుడు
గట్టిగ నట్లేని వినుము కడమ చదివెదన్. 138

వ. అని ప్రథమశ్రుతాంతంబు నందుకొని యి ట్లని చదువం
దొడంగె. 139

సీ. "ప్రప్రభాభావతిఁ బలుదెఱంగుల నీవు
వచియింప నపుడు నిర్వచనవృత్తి
నే నున్కి కల్లగు ట్టెంతియొ కాని యా
యింతియంగము లెవ్వి యెట్లు చెప్పి

తవి యెల్ల నట్ల నాయాత్మఁ దద్దయుఁ బడి
యచ్చున నద్దిన ట్లమర నంటి
మలిచినగతిని మిక్కిలి దృఢత్వముఁ జెంది
స్వగుణసంపద్గౌరవమున నేమొ
తే. యూఁది బడలించుచున్నవి యోమరాళి
యధరసుధఁ దేర్చుమని వేఁడు మామృగాక్షి"
నని చదువునంత గొబ్బునఁ జని సురారి
పుత్త్రి సఖిచేతిపత్త్రికఁ బుచ్చుకొనియె. 140

ఉత్సాహ. పుచ్చుకొనుడుఁ బెనఁగఁబోక పోటి చేయి వదలి పో
నిచ్చి నాకుఁ జదువఁ దగద యింతసుండి మిక్కిలిన్
బచ్చిగాఁగ వలపు తేటపఱిచి వ్రాసినాఁడొ నీ
యిచ్చఁ జదువుకొనుము వెనుక నిపుడు దాఁచి నావుడున్.

వ. ప్రభావతి భావంబునం గోపలజ్జాలోల యగుచు లేఖ నలిపి వేయం బోయిన రాగవల్లరి పెక్కాస లిడుచుం బడుచుఁ దనంబును మనంబున నింతఘనంబుగాఁ బూనియున్న దానవే దానవేశ్వరతనూజా నీయోజ మేలు మేలు చాలుం బది వేలు వచ్చె నా చేతికిఁ దెమ్ము తేవేనిం బదిలంబుగాఁ బొదివి దాఁచుము మొదల నీయాఁకునకు నీకుం బని యేమి యామహామహుండు శుచిముఖిపేరం బుత్తెంచినాఁ డింతియ యాశకుంతకాంత చూచుకొనకుండ మనలో మనమె యడంచిన నది యె ట్లుండు మనము దానితోడం జేసిన ప్రాణసఖ్యం బెట్టిది యగు గట్టిగ నింతవట్టు నీవ భావించి కొను మదియునుంగాక నీపోకడమాలినతనం బేమి చెప్ప వల్లభుండు వాల్లభ్యంబు నెఱపి యనిపిన పత్త్రిక భాగ్య

వతులు కులదేవతంబలెఁ బూజించి దాఁచుకొనుట యొప్పుఁ గాక యిట్టట్టు సేయుటకంటె నమంగళంబు గలదే యని యాదరవైచియు బుజ్జగించియు బోధించియు వారించె నంచయు నించుకదప్పునన చిలుకం గూడ ముట్టి పదంబులం బొదిగి పట్టిన నది యిట్టు నట్టుం బెనంగుచుం గీచు కీచు మని యఱచుచుం జరణంబులు గఱచుచు రాక చీకాకు పఱిచిన రేసి రోసి గడుసుంబులుంగ యెలింగించి చావక వేవేగ నావెంట రమ్ము తెక్కలలో దాఁచుకొని యెక్కడెక్కడి లేఖ లెక్కడికి నడుపుచున్న దానవు రక్కసులతేని యాఁడు బిడ్డ నిన్నుం బట్టి తెచ్చునంవాఁక నదె కదల కున్నది యనిన నది యి ట్లనియె. 142

క. చంపినఁ జంపుము న న్నటు
గొంపోకుండినను జాలు కొసర కదయతఁ
జంపిన న న్నొకటిన మఱి
కొంపోయిన నెంద తె ట్లగుదురో యెఱుఁగన్. 143

వ అనుటయు. 144

క. నిను విడిచినఁ గొంపోయినఁ
బనికొదవలు లేమి సరియె పత్త్రిక చేఁ జి
క్కినయది నీ వికఁ నీడిగి
లిన నొచ్చుట మీఁది మిక్కిలి వివేకింపన్. 145

తే. వచ్చితేనియు విను ప్రభావతిమనమున
కెట్టిగతి నైన దయపుట్ట నేను జెప్పి
నిన్ను విడిపింతు ననుచుఁ దన్విడక బలిమిఁ
గొని చనంగ మరాళి కి ట్లనియెఁ జిలుక. 146

ఉ. ఏల చలంబు నీ వడిగెదేని వచించెద నాదుగోప్యముం
జేలవె యార్చి తేర్పఁ దలఁబెట్ట రహస్యము దప్పు నన్నచోఁ
దాలిమిఁ గప్పి పుచ్చినను దద్గుణ మొక్కొ-కచోఁ ఫలించు నా
వేళబపంచు సేయ నొకవీసము గల్గదు హింస తప్పదున్. 147

సీ. కావున నొకవివిక్తస్థలంబున నిల్పి
విసుము నాత ప్పెల్ల వినినవెనుక
నీకుఁ దోఁచినయట్లు గైకొని చేయుదు
గాని నావుడు హంసకాంత దనకు
నప్పటి కదియ కార్యముగ వివేకించి
చుట్టుపట్టుల నెందుఁ జెట్టు చేమ
లేక యెప్పుడునొక్క-లీలామహీధర
శిఖరంబుపై నిల్చి చిలుకఁ దనదు

తే. పక్షముల బల్మిఁ బట్టి యాపత్త్రికాప్ర
కార మెమియు నీ వింకఁ గడమపెట్ట
కంతయును నాకు నెఱిఁగింపు మనుచుఁ బలికె
నంచతొయ్యలి కదియు ని ట్లనుచుఁ జెప్పె. 148

క. ద్వారక యనుపురమున నొక
కారణమున నేఁగి నేను గ్రమ్మఱి రాఁగాఁ
జారుతరమూర్తి యొకఁ డొక
యారామములోఁ నతివ్యథాకులుఁ డగుచున్. 149

సీ. కృప నెఱిఁగింపరే కీరోత్తమములార
వజ్రపురికిఁ బోవువారె మీరు

సదనుగ్రహమునఁ దుమ్మెదలార చెప్పరే
వజ్రపురికిఁ బోవువారె మీరు
కరుణతో వినిపింపఁ గదరె కోయిలలార
వజ్రపురికిఁ బోవువారె మీరు
తెలుపరే దయఁ జూచి మలయవాయువులార
వజ్రపురికిఁ బోవువారె మీరు

తే. చలువలొసఁగెడు మేఘరాజంబులార
యమలపక్షత నొప్పు రాయంచలార
నిలిచి నామాటలకు మాఱు పలుకరయ్య
వజ్రపురికిని బోయెడువారె మీరు. 150

వ. అని కన్నకన్నవారి నెల్లఁ బ్రార్థించుచుండ విని దయ పుట్టి యేల పలవరించెదు వజ్రపురంబునకు నేఁ బోయెదు దాన నావలన నయ్యెడు కార్యంబుఁ జెప్పు మనిన నత్యాదరుం డై. 151

శా. శ్రౌతస్మార్తపథానువర్తనపరిష్కారాత్మ వర్ణాశ్రమ
స్థితాచారపవిత్రమూర్తి శమగాంభీర్యక్షమాసత్యని
ష్ఠాతుష్ట్యాదిగుణోరుకీర్తి సముదంచన్నీతివిద్యామహా
చాతుర్యాపరకావ్యుఁ డార్యజనతాసంభావ్యుఁ డత్యంతమున్.

క. చారిమకారిమహత్తర
గారిమహారిమహనీయగాఢయశుఁడు గం
భీరిమదారినిషూదుఁడు
భూరిమదారిమహిమవ్యపోహకుఁ డెపుడున్. 153

స్రగ్విణి. ఇందుపూతక్రతూయాతనూజార్థరా
ణ్ణందనస్వాంతభూనైషధేళాసుతా

మందసౌందర్యసంస్కారగకాకారసం
స్పందితశ్రీధృతిప్రాభవుం డెంతయున్. 154

గద్యము. ఇది నిఖిలసూరిలోకాంగీకారతరంగితకవిత్వవైభవ పింగళి యమరనార్యతనూభవ సౌజన్యజేయ సూరయనామధేయప్రణీతంబైన ప్రభావతీప్రద్యుమ్నం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము

చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీరుచిరతరుఁడు విమలా
చారధురంధరుఁడు సుకవిసముదయగోష్ఠీ
సారస్యపరుఁడు పింగళి
సూరనయమరార్యవరుఁడు సురగురుఁ డుక్తిన్. 1

వ. ఆరామవర్తి యైన కుమారోత్తముండు నన్నుం జూచి యోచిలుకలకులభూషణంబ నాకు నీవలన నయ్యెడు ప్రయోజనంబు విను మావజ్రపురంబున శుచిముఖి యను రాజహంసి గలదు దాని నరసి యొక్కలేఖ యందింపవలయు ననిన నే నతని యతిదైన్యాతిభారంబు భావించి కారుణ్యపరవశత్వంబు నొందినదాననై తక్కినయాగాములు లెక్కసేయక యీకమ్మ హంసి కిచ్చు టింతియ కదా యని కొంచుఁబోయిన నెంత తప్పు వాటిల్లెడు ననుతలంపున నియ్యకొని యయ్యాకు పత్త్రంబులోన లీనంబు గాఁ గట్టించుకొని వచ్చి యిప్పు డప్పువ్వుఁదోఁటలోని కొలంకులు కలహంసకులకలకలాకులంబు లగుటయుఁ దత్కన్యకాపరిచయంబున నున్న నిన్నుఁ బరికించి. 2

తే. ఇచట శుచిముఖి యనుహంసియోఁగడ యొక
కొంత దొరకునో యంచు నక్కజమునందు

నొయ్య నిలిచితి నంతనె యురిని పగులు
కొంటి లోనైతి నీపాట్లకు నృపాలి. 3

వ. అని చెప్పుటయు. 4

క. తనకార్యము యది యగుటకు
ననయము మొదల మొదవ మదిస యడంచి యిది యెఱిం
గినయది యింతియ కానల
యును బత్రికచంద మింత యొనగునె యనుచున్. 5

వ. కావున నింక నీపత్త్రికా ప్రసంగంబు నిస్సారంబుగాఁ బోనాడి ప్రసంగాంతరంబున మఱపించి విడిచెద ననిహంసి చిలుక కి ట్లనియె. 6

ఆ. పక్షివేర వ్రాసి పత్త్రిక యనిపడు
నట్టివాఁడు భ్రాంతుఁ డగుట ధ్రువము
నా కతం డనిపినయాకమ్మ యిట్లుండ
నేమి మిగుల నోరసి యేల యడుగ. 7

క. నీ వాపురికిని మొదలం
బోవం బని యేమి చెప్పుము యథార్థముగా
నావుడును నీళ్లు నములుచు
నావివాగము చెప్పఁ గొంక నంచయు దానిన్. 8

ఆ. బిగియఁబట్టి యెందు బెణఁక నీ కడిగె నే
యర్థ మిందుఁ గలదొ యనుతలఁపున
జడియ కదియుఁ జత్తు సరిపోదు మాటప
ట్టీక చెప్ప ననుచు వీఁక నుండె. 9

ఆ. నవనిధానములును దవిలి యిచ్చిన నైన
మెడలమీఁద గత్తి యిడిన నైనఁ

జాల రసఘుచరితు లేలినవారిర
హాస్యభంగమునకు ననుమతింప. 10

వ. హంసియు దాని కడిగినమాటప ట్టిచ్చె నదియు ని ట్లని
చెప్పె. 11

క. విను వజ్రనాభుతమ్ముఁడు
సునాభుఁ డనుఘోరరాక్షసుండు గలఁడు త
త్తనయలు గల రిద్దఱు సౌబ
గున నధికలు చంద్రవతియు గుణవతియు ననన్. 12

చ. అతఁ డొకనాఁడు నారదు విహారవశంబున నాత్మసత్సభా
గతుఁ డగువాని సద్వినయగౌరవపూజలఁ దన్పి సౌవిద
ప్రతతులఁ గూర్చి లోపలికిఁ బంచెను దేవులు నక్కుమారికా
ద్వితయము మ్రొక్కి రాతనికి దీవనలందుటకై వినీతితోన్.

సీ. ఇవ్విధమ్మున నమ్మునీశ్వరుఁ బూజించి
యతనియాశీర్వాద మందుటకును
దనయంతిపురమువారిని సునాభుఁడు నియ
మించి పంచినఁ బరమేష్ఠిసుతుని
వారును వివిధోపచారపూజలచేత
సంతుష్టుఁ జేయుచోఁ జంద్రవతియు
గుణవతియును భక్తిఁ బ్రణమిల్లఁ బతిమనో
వల్లభలై పుత్త్రవతుల రగుచు

తే. నొప్పుఁ డనుచును దీవించె నప్పు డచటి
దాదు లోమునివర్య యీతలిరుఁబోండ్ల
కధిపు లెవ్వారు వారల నానతిండు
నావుడును గొంత చింతించి నారదుండు. 14

మత్తకోకిల. వీరి కిద్దఱకుం గ్రమంబున విస్ఫురద్గుణశోభితుల్
ద్వారకానగరాశ్రయు ల్యదువంశజు ల్గదసాంబు ల
న్వారు నాథులుగాఁ గలా రని వారి కానతి యిచ్చె న
న్నారదోక్తికి వారు చిత్తమున న్విచారము సంధిలన్. 15

తే. కుడిచి కూర్చుండి వెతఁ దెచ్చుకొంటి మొకటి
యెన్న నెక్కడిద్వారక యెక్కడిగద
సాంబు లివి విన్నఁ బెనుచేటు స్వామిచేత
నసురులకుఁ బగ వీడఁట యాపురంబు. 16

చ. అని తమలోనఁ దా రడఁచి రాపలు కెందును సుబ్బకుండ న
ద్దనుజవరేణ్యకన్యకలు తాపసవాక్యము విన్న యాదిగా
మనమునఁగూర్మి హెచ్చినియమంబులునోములుదానధర్మవ
ర్తనలుఁ గరంబుసల్పుదురు తద్గదసాంబశుభంబెకోరుచున్.17

క. క్రమమున భోగయోగ్య మగుప్రాయము నిండుచు రాఁగ
భర్తృసం, గమనమనోరథంబునతిగాఢముగాఁగఁబతిప్రవృత్తి
లా,భము గడు దవ్వుగా నలసి బాలిక లిద్దఱు తద్దయుఁ
గత, క్షమఁ గుసుమాస్త్రబాణములఁ గాంతిరి యెచిక్కఁగఁ
జిక్కి రే మనన్. 18

ఉ. అచ్చపలాక్షు లిద్దఱును నర్మిలిఁ బెంచియుఁ బల్కనేర్పి
యుండ్, ముచ్చటకాఁపుగాఁ దమవినోదపు నెచ్చెలిగా నను
న్గడుక్, మచ్చికఁ జూతు రాసతులమన్ననకుం దగఁ బ్రత్యుప
క్రియా, సచ్చరితంబుఁ జూపఁగ నజస్రము నేనును గోరు
చుండుదున్. 19

క. కావున వారలయప్పటి
భావజశరపీడఁ జూచి భామినులారా

మీనవల్లభులశుభస్థితి
నావెరవునఁ దెలిసి వత్తు నమ్ముఁడు మదిలోన్. 20

తే. మఱియు నప్పటికొలఁదిని మంతనముగఁ
జేరి మీకోర్కిఁ జెప్ప వచ్చినను జెప్పి
మాఱుమాట యేఁ దెచ్చెద మానసముల
నన్యచింతలు మాని న న్ననుపుఁ డనుచు. 21

వ. ఏను మద్వీరహాసమహత్వంబునం జేసి వార లనుపం జాలక యనుమానించినను మానక యపుడ కదలి ద్వారకాపురంబున కరిగి నాచేత నైనపాటిగమనకార్యంబు సాధించుకొని తిరిగి వచ్చునప్పు డాలేఖ యట్లు ప్రాప్తం బగుటయుఁ దత్ప్రకారంబును వినిపించితి నన్నుఁ బ్రభావతి చూచి గుఱు తెఱింగనేని చంద్రవతీగుణవతులకు నేమి కొఱగామి సంఘటిల్లునో యని తలంకెద నవ్వనితలకు మత్పునర్దర్శనంబునకై మితి పెట్టినదినంబు నేఁడ కావున నెంత వంతం బొరలుచున్నవారో వారికిం బొడసూప వలయు నన్ననిపి యనుగ్రహింపుము. 22

తే. ఘనపయోవృష్టికిని జాతకములు వోలెఁ
గొమరువెన్నెలకును జకోరములు వోలె
భాస్కరోదయమునకు నబ్జములు వోలె
నెదురు చూతురు నా రాక కిందుముఖులు. 23

వ. అనుటయు. 24

ఆ. ఏను నిన్ను విడువ కిట్ల వచ్చెద నీవు
చెప్పినంతవట్టు నప్పుడఁతులఁ

బిలిచి నాయెదుటను గల దనిపించిన
విడుతు మదుపకారవృత్తి దెలిపి. 25

క. అనవుడు నట్లన కా ని
మ్మనుచుఁ దదాక్రాంతమూర్తి యగుచునె వెసఁ దా
జని చిలుక కెళవు లరయుచు
సునాభకన్యలు వసించుశుద్ధాంతమునన్. 26

క. ఒకసౌధవిటంకమత
ల్లికమాటుగ వ్రాలి లాఁతిలేమ లచటఁ జే
రికఁ బొలయ కుండ నారసి
యకలంకస్వరతఁ బిలిచె నాకన్నియలన్. 27

క. పిలుచుటయు వార లిది మన
చిలుకయెలుం గనుచు నుల్లసిల్లి రపుడు వీ
నుల నూఁదుకప్పురపుఁజలు
వలఁ బోలి విరాళియలఁత వడి నది తీర్పన్. 28

ఆ. అట్లు సంతసిల్లి యతిసంభ్రమంబున
నరుగుదెంచి హంసికావృత మగు
చిలుక తెఱఁగుఁ జూచి వెలవెలఁ బాఱఁ ద
ద్భయనివృత్తి గాఁగఁ బలికెఁ జిలుక. 29

క. నిను నంపినవారికి నీ
కును హితమె యొనర్తుఁ బ్రాతికూల్యం బొకప
ట్టునఁ జేయ ననుచు నిది నా
కు నిజముచేసినది మీరు కొంకకుఁడు మదిన్. 30

వ. అని తనకును దానికిం బ్రాపించినసంబంధంబు తెఱంగునుం
దాను మాటపట్టు పుచ్చుకొని తనకార్యరహస్యంబుఁ దెలు

పుటయుం దెలిపి యేను మీదాన నగుట మీచేత వెళ్ల నాడించుకొని మీకుపకారం బెక్కించి విడుచుటకు వచ్చిన దని చెప్పి తత్ప్రార్థనావశీకృతహృదయ యగుహంసిచేత విడువంబడి యేను బోయినకార్యంబు వివరించెద నని వారల వేఱువేఱం బేరు గ్రుచ్చి యి ట్లనియె. 31

తే. చంద్రవతి నీదుప్రాణేశుం డింద్రనిభుఁడు
గదుఁడు ద్వారక నున్నాఁడు ముదముతోడ
గుణవతీ నీదుప్రియుఁడు సాద్గుణ్యరాశి
తనరుచున్నాఁడు సాంబుఁ డెంతయు శుభమున. 32

క. ప్రకటితచాతురి నారా
జకుమారులతోడ నుచితసమయముల న్న
చ్చిక చేసితి నేఁ గ్రమమున
నొకఁ డెఱుఁగక యుండ నొకనియొద్దకుఁ జనుచున్. 33

క. విదితము చేసితి మీమీ
హృదయేశుల కంత మీయభీష్టము తెఱఁగుల్
తుద నంతయుఁ దెలిపితి మీ
బ్రదుకులతదుపేక్షణైకపర్యంతతయున్. 34

తే. వారు నేయుపాయములను వదలక వరి
యించువారైరి మిమ్ము మీ రింతలోన
ధృతి సడల నిత్తురే నాత్మహతియ కాక
పతిహాననపాతకముఁ గల్గఁ బల్కి రపుడు. 35

సీ. అని చెప్పుటయు విని యాకన్యకలు గరం
బులఁ గర్ణయుగళంబు మూసికొనుచుఁ

దమ కంత యే లగుఁ దామ దీర్ఘాయుర
న్వితు లగుదురుగాక యతివియోగ
వనరాశి నేమును మునుఁగక తమమాట
యాస పెన్దెప్పగా నచల మైన
తాల్మి నీఁదుచు నుండెదము తమ కస్మదీ
య ప్రాణసంరక్షయందుఁ దగిన
తే. త్రోవ మాభాగ్యవశమునఁ దోఁచుదాఁక
నోర్పుటయ కాక తమకింప యుక్త మగునె
యని పలికి యూరకుండిన నంచచెలువ
వారి కి ట్లను సముచితవాక్యసరణి. 36

క. మీపతు లిట వచ్చుట శుచి
తోపాయము మిగులఁ దడయ కొక్కటి తగ నే
నాపాదించెద మీరలు
నాపై దయ మఱవకుఁడు మనంబులయందున్. 37

వ. ఏను బ్రభావతికిఁ బ్రాణసఖి నై యుండుదుఁ గావున నా చెలువపనుపున నీచిలుక నిట్లు దగులుకొని వచ్చితి నిది నిమిత్తంబుగా నైన మీతోడిమైత్రి దొరకె నింక నిక్కడ మిక్కిలిం దడయఁ దగదు పోయి వచ్చెద నచ్చట నిచ్చటి రహస్యంబు వెలివోవ నీక తగినయుత్తరం బిచ్చి కప్పి పుచ్చెద నిచ్చలంపుమనంబుల నుండుం డని పలికి యా మాటల కత్యంతసంతుష్టాంతరంగ లగు నాయంగనల వీడ్కొని వజ్రనాభతనయకడకు నరుగుదెంచి యి ట్లనియె.

క. చెలువా నీసౌభాగ్యపు
విలసనమ కదమ్మ యెచట వీక్షించిన న

ర్మిలి నీపతి నీకై చిం
తిలి యనిపినలేఖ యఁట కదే తెలియంగన్. 39

వ. అనిన నక్కన్యకారత్నంబు నవ్వుచు ని ట్లనియె. 40

క. అడుగఁగ వలసినయది యే
నడుగుదు విశదముగ మొదల నాచిలుక యదె
క్కడిది యిటఁ దేక యేటికి
విడిచితి నీకడుపు కందవిత్తుగ హంసీ. 41

వ. అనుటయు శుచిముఖి యి ట్లనియె. 42

క. నీపతి నీకై కుందుచు
నాపేరను లేఖ యనిపినాఁ డని యిది యే
నాపులుఁగువలనఁ దెలిసి ము
దాపూర్ణత నుబ్బి విడిచి యనిపితి దానిన్. 43

క. మన కి మ్మనుచు నతం డని
చినపత్త్రిక దొరకె నొరులచేఁ బడ కిదియే
మనకుం బదివే లెట్లట
చనని మ్మాచిలుక తద్విచారం బేలా. 44

సీ. అని రాగవల్లరిఁ గనుఁగొని యాపత్త్రి
కార్థ మే విన్నఁ బ్లె యగుఁ గదమ్మ
చదువుకొంటిరె యన్న నది తాను జదివిన
యంతయుఁ జెప్పి నన్నవలఁ జదువ
నీక తా నొడిసి యాయాకు బలిమిఁ బుచ్చు
కొనియె నీపదు చన విని మరాళి
యటమీఁదఁ దెలియ న్యాయము కాదు మనకు న
నన్యప్రకాశనీయంబు లైన

తే. ప్రేమభంగులఁ బా నేమి యేమి వ్రాసి
యనిపినాఁడో కడుఁ బరహస్యంబుగాఁగ
నట్టియాకాముకునికూర్మి లతనిసతియు
చదువుకొని మోదసంపదఁ బొదలనిమ్ము. 45

క. ఓవనిత లేఖలోనఁ బ్ర
భావతి యనఁబోయి ప్రప్రభాభావతి యం
చీవిధమున వ్రాసినభ్రాం
త్యావిష్టుం డేమి వ్రాయఁ డమితపుఁగూర్మిన్. 46

క. వెఱఁ గయ్యెడు నే నపు డీ
తరుణిగుణంబులు నుతింపఁ దాను విరక్తి
స్థిరునట్ల యుండి తోడనె
విరహార్తుఁడ నైతి ననుట వివరింపఁ జెలీ. 47

క. ప్రాయపువాఁ డఁట సదృశ
శ్రీయుక్తిఁ దలిర్చుబిత్తరి న్వినునఁట యా
హా యాతనియాత్మ యినుమొ
ఱాయో కులిశంబొ నెఱి దోఁటంగక యుండన్. 48

వ. అదియునుం గాక. 49

తే. సకలసౌభాగ్యభాగ్యలక్షణగుణైక
ఖని ప్రభావతి సిద్ధసంకల్ప గాక
యుండునేని శాస్త్రము లిన్నియును బుధులకుఁ
బ్రత్యయానర్హతను వృథాభరమె కావె. 50

వ. అనినఁ బ్రభావతి దాని కి ట్లనియె. 51

సీ. ఇపుడేమి గంటి నా కెక్కడిసిద్ధసం
కల్పత గుమ్మడికాయలోన

నావగింజయుఁ బోదు హంసి నాచింతాభ
రంబులో లేశమాత్రము సుడుగుట
గలదె యీవేళకుఁ దలపోసి చూచినఁ
దాదృశాశ్చర్యసౌందర్యకోమ
లాంగుఁ డవ్విభుఁడు నాకై యెంత యలసెనో
యెంత కుందెనో యనునట్టివెతయు
తే. నొకటి తొంటికంటె విశేష మొదవె నేఁడు
దీనిఁ దరియింప నిఁక నెద్ది తెరువు చెప్పుమ
యసురపతి యొల్లఁ డాతనియల్లుఁ దనము
పుర మితనియాజ్ఞలే కెట్లు జొరఁగరాదు. 52

వ. అనుటయు శుచిముఖి ప్రభావతి కిట్లనియె నోపువ్వుఁబోఁడి నీపలికినయంతయుం దప్పదు నీవిభునిరాకకు నాకవిరోధి యనుమతి సాధించుటకు నుపాయం బొక్కటి గలదు దాని నేన యెఱుంగుదు నీకు ననువైనసమయంబున నన్ను సరసకథాకథనప్రవీణ యనియును సకలవిద్యాధురీణ యని యును బ్రభువుల నుబుసుపుచ్చి మెచ్చింప నేర్చు ననియును నిచ్చకు వచ్చునట్లుగా భవజ్జనకునకుం జెప్పి సమ్ముఖంబు నకు రప్పించుకొనునట్లుగాఁ జేయు మటమీఁదటికార్యం బునకు దైవంబు గలదు పోయి వచ్చెద నిచ్చటికొలంకులన యుండెదఁ జుమీ మాటవడిన పిలిపింతుగాని యనుచు వారి ద్దఱు వీడ్కొని నిజేచ్ఛం జనియెఁ బ్రభావతియు సఖీసహిత యై గృహంబున కరిగె నంత నక్కాంత యొక్కసమయం బున. 53

చ. వెలుపలికొల్వు వీడ్కొలిపి విశ్రుతతేజుఁడు వజ్రనాభుఁ డిం
పలరఁగ రాణివాసమున నాడెడి పాడెడి పువ్వుఁబోండ్లసే

వలు గొనుచుండఁ జేరి తగువర్తన నొప్పుచుఁ దన్నతండు వ
త్సలతయు గారవంబు వెదచల్లెడుమాటల నాదరింపఁగన్.

వ. తదీయరత్నసింహాసనసమీపంబునఁ బ్రవర్తిల్లుచు నల్లన
ప్రసంగంబు దిగిచి సవినయమధురభాషణంబుల నిట్లనియె 55

క. మనబొడ్డనబావులలో
ననుదినముఁ జరించునంచలం దొకహంసాం
గన యేమిచెప్పఁ దండ్రీ
కని విని నేనెందు నెఱుఁగ గని విద్యలకున్. 56

చ. శుచిముఖియండ్రు దానిని వచోనిపుణత్వమునందుసత్కథా
రచనలయందు నీతివిదురత్వమునందు బహుశ్రవోవలో
కచణతయందు నెందు సరి గానము దానికి వేయు నేల దా
నిచతురతావిశేషములు నీవ కనన్వలయు న్మహాత్మకా. 57

తే. అనుడు నాదైత్యపతి తనయనుఁగుఁగూఁతు
మాట లోకముద్దుసేయుచు బోటిఁ బనిచి
యమ్మ రప్పింపవే చూత మమ్మరాలి
ననియె నింతియు రప్పించె హంసి నపుడ. 58

వ. రప్పించి ముందట నిడుకొని శుచిముఖి నీదువిద్యావిలసనంబు
విన్నవించిన నయ్య వినవలయు నని వేడుక పడుచున్న
వాఁడు శాస్త్రప్రసంగంబు సేయు మనిన నదియును.

క. వీనులకు సుధారసముల
సోనలు వర్షించుమృదులసుస్వరఫణితిం
దా నిట్టట్టు గ్రుక్కక పని
లేనిపునగిపదము లిడక లీల దలిర్పన్. 60

శా. కాణాదంబును గౌతమీయమును సాంఖ్యంబుఁ భుజం
గాగ్రణీ, వాణీమార్గము జైమినీయమతముఁ వ్యాసోక్త
శాస్త్రంబు వ్యాఖ్యానించెం గడుఁ బూర్వపక్షములు జోకం
బెంచును న్వెంచి యుక్తిప్రౌఢిఁ దిరస్కరింపుచుఁ దుదఁ
సిద్ధాంతము ల్నిల్పుచున్. 61

మ స్వమతిప్రౌఢి దృఢానుమానముల సంస్థాపించు నేవేళ నె
ద్దిమతం బప్పుడు వానివానికి నుపాధిగ్రస్తతావ్యాప్తిభం
గముఖానేకసుదూషణంబులు వెసం గల్పించుఁ దానన్యశా
స్త్రమతస్థాపనవేళ నవ్విహగిదైత్యశ్రేష్ఠుఁ డోహో యనన్.

వ. మఱియును. 63

తే. కావ్యనాటకాలంకారగానమదన
శాస్త్రపరిచయమహిమంబు జాలపాద
భామినీమణి నెఱపె నుద్దామపటిమ
నాయసురభర్త మెచ్చి పురే యనంగ. 64

వ. అంత నద్దనుజనాయకుండు శుచిముఖిముఖం బవలోకించి
నీవును నాదిగంతచారిణివి నీ కనినయద్భుతంబు లేమేని
యుం గలిగిన నెఱింగింపు మనవుడు నాయంచ యించుక
విచారించుట యభినయించి యి ట్లనియె. 65

తే. కనినచోద్యంబు లెన్నియో గలవు వాని
నేమి చెప్పుదు నందులో నెల్ల నాకు
నతివిచిత్రమై తోఁచినయది నిశాచ
రాధిప వచింతు నొక్కటి యవధరింపు. 66

ఆ. నటుఁ డొకండు భద్రనాముండు మున్నొక్క
చోటఁ దాపసనభ నాట్యనేర్పు

వలన మెచ్చుఁ జేసి పరముగా నత్యద్భు
తంపునాట్యపటిమ పెంపు వడసి. 67

సీ. ఏడుదీవులఁ జరియించుచు నున్నవాఁ
డని చెప్పి యతనినాట్యముల వేళఁ
గలయట్టియద్భుతంబులు సర్వమును సవి
స్తరముగ వినిపింప దానవేంద్రుఁ
డాశ్చర్యకౌతుకాయత్తాత్ముఁ డగుచు నే
నును గొంత కొంత యాతని తెఱంగు
విని చూడవలయు న న్వేడుక నుండుదు
నీవు ప్రవీణ వన్నిటను హంసి
తే. యానటుని నిచ్చటికిఁ దెచ్చితేని మెచ్చు
గలదు నీ కని ప్రేమతోఁ బలికె నదియు
నట్ల చేసెద నని దనుజాధినాథు
వీడ్కొని ప్రభావతినిఁ జూచి వినయ మొప్ప. 68

ఉత్సాహ. అనిపెదే ముదంబుతోడ నమ్మ పోయి వత్తునా
యనుడు నదియుఁ గొన్ని యడుగు లనుప నేఁగుదేర నో
వనరుహాక్షి యింతయు న్భవత్ప్రియార్థమే సుమీ
మనమునందు నిది యెఱింగి మైత్రి మఱవ కుండుమీ. 69

వ. అనుచు గూఢవృత్తిఁ దదిష్టసాధనపరత సూచించి యని
పించుకొని ద్వారకానగరంబునకుంబోయి తాను వజ్రనాభు
చేత భద్రనామధేయనటునిం దోడ్కొని తెచ్చుటకు
నియుక్త యగుట కృష్ణుని కెఱింగించి వజ్రనాభానుజుం డగు
సునాభునికూఁతులు గదసాంబులకు భార్యలుగాఁ గల రని
నారదవచనంబులకలిమి చెప్పి ప్రద్యుమ్నున కసురజయ

సాహాయ్యకంబు నడుప గదసాంబు లరుగువా రని నిశ్చ యించిన యాచక్రధరునినిశ్చయంబు విని యది తదీయశాస నంబున వాసవునకు విన్నవింప దివంబునకుం జనుచుం బ్రద్యుమ్నునింటి కరిగి యప్పు డతండు ప్రభావతీవియోగ తాపాతిభారంబున నసురుసు రగుచు మిగుల నొగిలి తదు దంతచింతం జేసి నిజాగమనంబ కోరుచున్నవాఁడు గావున నతనిచేత నతిమాత్రాదరగౌరవంబు వడసి యేకతంబున నతనితోడ. 70

సీ. ఒకచిల్కచేతఁ బత్రిక యంచితే నాకు
  ననిచితి నది నీకు నందె నొక్క
యనుచు నెవ్వగిఁ గూర్చి యది వారికిని జేరె
  నాయింతికి శుభంబె హంసరమణి
నాలేఖ యందుట నామాట యనవచ్చు
  మున్నట్టిజోదవ రా మూల మెద్ది
పత్రిక కడు దైన్యపడి నీవు పంచు ట
  ట్లాకాంతపై నెంతహాళికలిమి
తే. నాసతియు భవద్విరహాగ్ని నంత గుందె
నన్ను నెఱుఁగుట యెట్లు మున్వాంఛసేయ
శివ లిఖించి యిచ్చినది నీచెలువు దాని
కేమిటికి నిచ్చె వరుఁడు నీ కీతఁ డనుచు. 71

మ. అనుచు న్నాటకమాటగా వయసతో హంసీకులోత్తంసమా
తనికిం దైత్యతనూజకోర్కి తెఱఁగుం దన్మూలముం జెప్పి యి
ట్లను నే నీ కిపి నాఁడె తెల్పుటకుఁ గాదా చేసితి న్జాలఁ ద
ద్ఘనశోభాస్తుతి నీవాకించుకయుఁ జిత్తం బీమిఁజాలించితిన్.

వ. ఆప్రభావతి నన్ను నత్యంతప్రియసఖింగా నడుపుకొన్నది గావున దానిగు ట్టించుకయు నే నెఱుంగనియది లేదు కని యు వినియు సమస్తంబు నాకళించినదాన నని యతనికి భవానీకృపానుగ్రహాపత్తిప్రకారంబు సకలంబునుం దెలిపి యిట్లనియె. 73

చ. భవదమలాకృతిప్రతిమఁ బర్వినయప్పుడు చూపుక్రమ్మఱన్ దివఁ గదలింప రాక సుదతి స్థగితచేష్టితఁ జేసె నోయదుప్రవరుఁడ యేమి చెప్పుదును రాగకుతూహలవిస్మయాంతిగౌరవమున నెంత ప్రేఁగగుచు రాపడియుండెనొకాని యత్తఱిన్.

చ. కొసరక చూపుచేతఁ గడుఁ గ్రోలిననీచెలువంబు చెల్వమానసమున నెంత మిక్కిలి ఘనంబుగ హా త్తెనొ కాని యప్పుడో రసికశిఖావతంస యదురత్నమ కాకరకాయరీతిఁగాఁ గిసలయపాణిచన్నుఁగవ క్రేవ గగుర్పొడిచెం బొరిం బొరిన్.

ఉ. వావిరి నెల్ల ప్రొద్దును భవత్పరిరంభణచుంబనాదినానావిధభోగలీలకు మనంబున నువ్విళులూరు చున్కి క్రీడావతి దెల్పెఁ గొన్నినిశలం గనుమూసినయంతమాత్రఁబైపై విలసిల్లుకుట్టమితభావవిశేషవిజృంభణంబులన్. 76

మ. కలలం గూడినవేళ నెట్టిపొలయల్క లుప్పతిల్లెనో యేమి నీవలనం దప్పుఘటిల్లెనో యెఱుఁగఁ దత్స్వప్నాగమామర్షవిహ్వలితస్వాంతయ పోలె నిద్ర నెఱయ న్వర్జించెఁ బద్మాక్షియ య్యు లహోరాత్రములందుఁ బద్మకుముదస్ఫూర్తి న్విడంబింపఁగన్. 77

క. చిత్తజమహాగ్ని కాఁకల
నెత్తు దఱిగి వన్నె యెక్కె నెంతయు నెమ్మే

నుత్తరుణికి జను లందఱుఁ
బుత్తడిబొమ్మ యనుమాట బొంకేల యగున్. 78

సీ. రోలంబనికురుంబనీలిమశ్రీఁ బోలె
వేణి ముట్టుట కడు విరస మయ్యె
సమదకోకిలశుకస్వరసామ్యమునఁ బోలె
సఖులసల్లాప మసహ్య మయ్యెఁ
బరిపూర్ణచంద్రబింబసమత్వమునఁ బోలె
నిలువుటద్ద మదర్శనీయ మయ్యెఁ
బ్రసవాస్త్రవివిధమార్గణవర్ణధృతిఁ బోలె
రత్నభూషాళి యగ్రాహ్య మయ్యె
తే. వేయుఁ జెప్పఁగ నేల నీవిలసనంబు
లుల్లమునఁ దలపోయుట యొకటి దక్క
బహుదినంబులనుండి యాపడఁతి కితర
వస్తురుచు లన్నియును గాన వావి యయ్యె. 79

క. వెదకికొని తానె యిటు రా
మది సాహస మొంది కదలు మాటికి నీరూ
పెదుటఁ దన కంతఁ దోఁచిన
మది రేఁకుణ తత్తఱిలుచు మగుడుఁ లజ్జన్. 80

క. ఆపడఁతి యడలఁ జేసెను
జూపఱ నపు డేమి చెప్ప శోషిలుచుఁ గడుఁ
నీపత్త్రిక యానిమిషము
లోపల రాదేనిఁ బాటిలు దశాంతరమున్. 81

వ. ఆపత్త్రికయుపకారంబునుం దాత్కాలికస్థితికారణం బగుట

యొక్కటియ కాని యక్కన్యకు మిక్కిలిం దాపంబు గావించు
చున్నయది యెట్లుం లేని. 82

క. క్రిందటిదినములు విరహాద
శం దా నలఁగుటయ కాని సరిగ నిపుడు నీ
వుం దన కై కుందుట విని
యెం దరుణికి నింక నిమిష మేఁ డై తోఁచున్. 83

ఉ. భావన చేసి చూడ క్షణభంగుర మింతులతాల్మి కల్మి వా
తావిలపల్లవాంచలహిమాంబుకణంబును నంతకంటె మే
ల్గావున నింక నెంత యవిలంబమునం గృప నేఁగి ప్రోచెదో
దేవరచిత్త మాసతియదృష్టము వేయును జెప్ప నేటికిన్. 84

వ. అనిన విని యతండు. 85

క. గ్రక్కునఁ జని వ్రాలుదునో
ఱెక్కలు గట్టుకొని దివిజరిపుమేడలపై
నక్కొమ్మఁ జూచు టెపు డెపు
డొకొ్కొ యనునంతతమక మున్నది మదిలోన్. 86

తే. ఏమి సేయుదు నాదైత్యునియ్యకోలు
లేక పీ డెవ్వరికిఁ జొర రాక యునికి
యరసి వేఁగుచు నున్నాఁడ నమరపతియు
హరియుఁ దలపోయు కార్య మే మయ్యెఁ జెపుమ. 87

వ. అనిన శుచిముఖి యతనిం జూచి యోకుమారక నీకుఁ
దత్పురప్రవేశ చింత వలవదు తదుపాయంబు హరి నిశ్చ
యించుకొనియున్నవాఁడు వజ్రనాభవధకార్యంబునకు నేను
భవదిష్టసాధనానుకూల్యంబు చింతించి నిన్నె యనుపు
నట్లుగాఁ జేసితి వాసుదేవుం డిపుడ యేతదర్థంబు నిన్నుఁ బిలి

పించి యనుపుచున్న వాఁడు వజ్రికి నిది యెఱింగించి వజ్రపురంబున కరిగి యేసును దగిన తెఱంగునం దావకీనకార్యానుగుణ్యంబు నడుపుచుండెద నని పలికి యతని వీడ్కొని చనియె నప్పుడు. 88

సీ. అమరారికరులకుంభములు వ్రయ్యఁగ మొత్త
 రమణిచన్నులు నఖాగ్రముల నొత్త
సమదరాక్షసరథచక్రంబు లిలఁ గూల్పఁ
 గాంతశ్రోణికి నూడిగంబు సల్ప
నసురేంద్రజయశంఖ మవనిపై వ్రేయింపఁ
 గామినికంఠంబు గౌఁగిలింప
వజ్రనాభునిధనుర్వార్తలు గడతేర్పఁ
 బడఁతికన్యామసంజ్ఞఁ బదు లొనర్ప
తే. దైత్యు మెఱుఁగుఁదూపులు దళితములు సేయఁ
దత్తనూజచూపులు ఫలితములు సేయ
నుదుటుఁదనమును వలపు నొండొంటితోడ
దంటగొని క్రమ్మ నెమ్మది దాల్చె నతఁడు. 89

సీ. అంతట గోవిందుఁ డతనుని గదసాంబు
 లను బిలిపించి యలంఘ్యదర్పు
వజ్రనాభుని బ్రహ్మవరబలోద్ధతుని దే
 వహితార్థమై త్రుంపవలయుటయును
దన్మహత్త్వంబును దత్పట్టణప్రవే
 శం బన్యులకు నసాధ్యం బగుటయుఁ
దాను మరాలిచేఁ దగ ఘటింపించిన
 తదుపాయమును విశదముగఁ జెప్పి

తే. యందు రుక్మిణిసుతుఁడు భద్రాఖ్యరూపు
గదుఁడు పారిపార్శ్వకునియాకారము మఱి
సాంబుఁడు విదూషకునిప్రకారంబుఁ దాల్చి
చనఁగ నియమించి పంచెను దనుజపురికి. 90

ఆ. ఆముగురు పరస్పరావిదితస్వప్రి
యాంగనాసమాగమానుగుణతఁ
బ్రమద మొంది రపుడు ప్రత్యేక మీయాత్ర
నాదుభాగ్యవిలసనంబ యనుచు. 91

సీ. మనముల నిట్లుబ్బుచును నటవేషంబు
ధరియించి తమకును దగినయట్టి
వారసీమంతినీవ్రాతంబు గొలువ వై
ణికవైణవికమార్దంగికజనాది
నాట్యసామగ్రి మఱి భద్రున కెట్టిది
యట్టిద యై కనుపట్టుచుండఁ
గదలి యథోచితగతిఁ బయనంబులు
వర్తిల్లఁగా నేఁగి వజ్రపురము
తే. ప్రాంతమునను శాఖానగరములయందు
విరివి చూపట్టు మేళంబు విడిసి విడిసి
యతివిచిత్రంబు లగుతమయాటనేర్పు
లెల్ల నెఱపిరి కడువార్త కెక్కుచుంట. 92

క. దనుజేంద్రుఁడు తద్వార్తలు
వినుచుఁ హృదయమునఁ బొదలువేడుకతో వా
రిని బిలిపించెను వారును
జని యాదనుజునకు నుచితసమయమునందున్. 93

క. తమనాట్యవిద్యఁ జూపఁగ
సమకట్టి తదర్హ మైనసన్నాహవిశే
షముతోడ నేఁగుదెంచిరి
రమణ దలిర్పంగ నృత్యరంగస్థలికిన్. 94

వ. శుచిముఖి యటమున్న తనపలికినక్రమంబున వచ్చి వజ్రనాభునియాదరంబు వడసి ప్రవర్తిల్లుచుం బ్రభావతికిం జంద్రవతీగుణవతులకుం దత్పతులరాక తెలిం గెఱింగించి వియోగతాపంబున మిగుల నొగులకుండఁ దదాశాశీతలోపచారంబున నేద దేర్చుచు నుండి యప్పుడ శ్లేతెంచినప్రద్యుమ్నునకు క్షణక్షణప్రవర్ధమానప్రభావతీరాగవృత్తాంతంబున నౌత్సుక్యంబుఁ బెనుచుచు నతిగూఢంబుగా రాకపోకలు గావింపు చునికిం జేసి యతనితోడ నేఁడు నీహృదయవల్లభ నీనాట్యంబు చూడవచ్చు నని చెప్పి తదాగమనీయహర్మ్యస్థలంబునుం జూపి పోయె నంత. 95

సీ. వజ్రనాభుఁడు రాజ్యవైభవం బెంతయు
మెఱసి నానాబంధుమిత్రసచివ
సంఘుంబుతోడ నాస్థానమహామంట
పమునందు నొడ్డోలగమున నుండి
పరులదృష్టికి నగోచర మగుసంవృత
స్థలి నిల్చి రాణివాసపుజనంబు
చూచునట్టుగఁ జేసి సొంపారు వేడ్కతో
సావధానస్వాంతుఁ డగుచుఁ జూడ
తే. సంవిహితరంగమంగళాచారుఁ డగుచు
సురహితముగ మాయానాట్యసూత్రధార

వృత్తి గైకొని శంబరద్వేషి యొనరెఁ
బూర్వరంగప్రవర్తన పొందు పఱుప. 96

వ. అప్పుడు. 97

శా. గాంధారప్రముఖస్వరశ్రుతికళాగంభీరవారాంగనా
గాంధర్వంబు ఘనస్వనంబు తతనిక్వాణంబు వంశాదిసం
బంధిస్వానపరంపరామహిమయుఙ్ మద్దెళ్లదిందింధిమిం
ధింధోంధిక్కిధిమిక్కిశబ్దభరముఙ్ దీపింప నాపూర్ణతన్. 98

సీ. సగవిఁ జంచత్పుటచాపపుటోద్ఘట్ట
షట్పితాపుత్త్రకసంజ్ఞ లమర
వెలయు చుండెడుసమవిషమతాళప్రవృ
త్తులు నాల్గు ప్రస్తారకలనవలనఁ
గలుగునానాతాళములు యథోక్తస్ఫూర్తిఁ
బరఁగు నేలాదిప్రబంధచయముఁ
దత్తదర్హస్థానదత్తపటాక్షర
బిరుదాదికాంగవిస్ఫురణ దనర

తే. తీతిఁ జతుర్దశముద్రకగీతభేద
ములు దురాపము లందు వర్తిలె నవియును
నిఖలకళలును గలరాక్షి జేయుశిక్ష
వలనఁ దన్నాట్యకర్మప్రవర్తనమున. 99

ఉ. ఆపనజాక్షునందనుఁడు నంతట నాంది దగం బఠించి యిం
పావహిలం బ్రరోచనయు నాముఖముం దనరార నొప్ప బ్ర
స్తావనతో ముఖాదులగుసంధులుపొంగతఁ బెంపుమీఱ గం
గావతరావినాటకము లాడె ననేకము లద్భుతంబుగన్. 100

సీ. ఆనాటకప్రయోగావసరముల భ
గీరథాద్యాకారధారణమును
గంగానిమ్నగాగతియుఁ గైలాసాద్రి
నగకల్పనమును నానావనప్ర
పంచనంబును బశుపక్షిమృగాదిజం
తువిశేషరూపప్రవృత్తులును మఱియు
నెచటి కెయ్యది యోగ్య మచటఁ దత్తద్వస్తు
సృష్టి సన్నిధము వేసియును గృతక
తే. మగుట నిశ్చయింపఁగ లేక యబ్రపడుచుఁ
జూచి సామాజికులు తమసొమ్ము లెల్ల
నొసఁగులుగ వైవ సదుపుచు నొప్పు మీఱె
రుక్మిణీసుతుండు మాయానిరూఢి మెఱసి. 101

వ. ఇవ్విధంబున నాత్మీయ దివ్యమాయాప్రపంచసముదంచిత నాట్యవంచితులం గావించి నక్తంచరులధనసంచయంబు నూఁచముట్టుగా దోఁచుకొనుచుం జూచుఖేచరులకు వేడ్కఁ బుట్టించె. 102

మ. ప్రియకాంతామణిచూడిక్కిఁ నిజవపుశ్శ్రీతోన తోఁచెఁ మహా, నయమాయానిధి రుక్మిణీసుతుఁడు నానాభూమి కాధారణుం, డయి భద్రుం డయి పొల్చువేళ 'నహి మాయాయా మసంభావ్య మస్తి' యటంచు న్బుధులాడు మాట మదిఁ జింతింపంగ బోం కేలగున్. 103

శా. ఆభవ్యుం డటము న్నొకొక్కనెప మొప్పార న్మరాళీప్రది
ష్టాభిజ్ఞానగవాక్షలక్ష్యదనుజాధ్యక్షాత్మజావక్త్రవీ

తూభద్రంబును సారెకుం దనకుఁ గల్గం జేసికొంచున్కి న
ట్లాభామామణికిం బ్రభుస్తుతివిలీనార్థంబుగా నిట్లనున్. 104

చ. సకలవిశేషశోధనకుఁ జాలినయోనెఱజాణ వజ్రనా
భ కులవతంసరత్నమ ప్రభావతిరోహితకంటకంబు తా
పక మగుచూపు నాపయిఁ బ్రవర్ధితరాగతఁ బర్వెఁ గాన న
త్యకలుషవృత్తి నాసుకృత మంతయు నేఁడు సుమీ ఫలించు
టల్. 105

తే. నీకు నామీఁదఁ గలయట్టినెయ్యమును మ
హాదరము నీవు పనిచినహంసి చెప్ప
నాత్మలో ననవరతనాట్యప్రసంగ
మున నిను భజించువేడుక ఘనము నాకు. 106

క. నను నేలికొను మవశ్యం
బును నీయూడిగము చిత్తమున కెక్కఁగ నే
నొనరింతు నేఁటితమి నీ
మనమున నెంతయు నిడుకొని మన్నింపఁ దగున్. 107

క. అన విని కపోలయుగళము
ఘనపులకితముగ మరల్చెఁ గ్రక్కున నాత్మా
ననము ప్రభావతి యాలో
కనజాలకమునకు నెగడఁ గడు లజ్జమెయిన్. 108

వ. అపుడు తదీయపార్శ్వగత యైనమరాళవధూటి దానవా
ధిపతనయం గనుంగొనిమదింగనుఁగొంటివెయాత్మనాథువా
క్యపదవిఁ దోఁచునట్టియితరార్థము సర్వము నాననాబ్జముం
ద్రపనిటు త్రిప్పితింతిగరుదాల్చెఁగపోలము చాలనావుడున్.

క. విచ్చలవిడి ననుఁ జేర్కొని
యిచ్చను గల దెల్లఁ బలికి యిదె నేఁటినిశన్
వచ్చెద ననుచున్నాఁ డీక
నిచ్చో మఱి యర్థ మెద్ది యితరము దీనన్. 110

క. ఎవ్వరు వినుటకుఁ గైకొనఁ
డివ్విభుఁ డిది యేమిభ్రాంతి యెత్తెనొకో నా
కెవ్విధి ప్రాప్తమొకో యని
నివ్వెఱ పడి యింతతడవు నిలిచితి వినుచున్. 111

వ. అనుడు శుచిముఖి యాశశిముఖి నీక్షించి. 112

మ. అతివా యన్నిట జాణ నీమగఁడు నీకాచింతయుక్తంబుగా
దతఁ డర్థద్వితయోక్తి నీకు నుచితం బైనట్టు నీకు న్సభా
పతి కర్థం బగురీతి నాతనికిఁ దోఁపం బల్కెనాఁ డేది నీ
మతిఁ దోఁచెం బ్రకృతంబు గామిఁ బరు లాత్మం గానరా
యర్థమున్. 113

క. సకియా నానార్థోక్తుల
నొకనియమము తెలియు మర్థ ముచితం బెచ్చో
టికి నెద్ది యదియ యచ్చోఁ
బ్రకటము హరి శ్రీవిభుఁ డనుపల్కునఁ బోలెన్. 114

వ. కావున నీవల్లభుండు నిన్నుఁ బలికినపలుకు లన్యు లెఱిఁగిరో
యనుశంక విడువు మతం డితరులకు నాట్యావసానసమయ
సముచితస్తోత్రప్రకరణబలంబునఁ దోఁచుచున్న యర్థాంతరంబు
చేతఁ బ్రభువు నుపచరించి యిదె యతనిచేఁ దన విడిదికి నని
పించుకొని చను చున్నవాఁ డని పలికి శుచిముఖి యంతఁ
బలికినట్ల నేయు రాక్షిణేయుం జూపి తనతలంపు యథార్థం

బగుట తార్కాణించె నట్లు విహంగమహిళా రహస్యసం
భాషణరసానుభవంబున విభాసిల్లు ప్రభావతియు రాగవల్లరీ
సహితంబుగా గృహంబునకరిగి ప్రియసమాగమత్వరమాణ
మానస యగుచు నుండె నంత. 115

ఉ. ఎప్పుడు వచ్చుఁ గాంతుఁ డనుఁ డెప్పుడు గ్రుంకు నటంచు
నాత్మలో, ముప్పిరిగొన్న రాగము సముత్కటమై కనుదో
యి కుబ్బఁగాఁ, దొప్పఁగఁ దోఁగుచూడ్కిని వధూమణి
సారెకుఁ జూడఁగాఁ జుమీ, యిప్పాలు పొందె నీతఁ డన
హేళి క్రమంబునఁ దాల్చె రక్తిమన్. 116

ఉ. అంబుధిలోని కంతటను హంసుఁడు డిగ్గె దినాంతమజ్జనా
ర్థంబును బోలె నట్టియెడఁ దత్తటి నాఱఁగఁ గట్టినట్టిర
క్తాంబరమో యనంగఁ దనరారెఁ గడుం గడసంజకెవి యం
తం బొడసూపెఁ దారలకు తత్పతనోద్గతబిందులో యనన్.

క. తోరపుఁజీఁకటు లంతర
మారోత్సవకలనమునకు మదిఁ బొంగుచు ది
జ్నారీజను లాడెడిక
స్తూరివసంతములయొప్పు చొప్పడ నెరసెన్. 118

వ. అంత. 119

క. ఐరావణకరికరధూ
త్కారవమధురేణుపటలికైవడిఁ గుత్కీ
లారిదిశఁ దెలుపు తోఁచెను
దారలు ప్రథమోత్థబిందుతతిగతిఁ బరఁగెన్. 120

వ. తదనంతరంబ. 121

చ. తివిరి త్రియామకు న్సొగసు దిద్దికొనంగఁ బురోదిశాళి దా
గవిసెన వెల్వరించుమణికల్పితదర్పణమో యనంగఁ గై
రవకులబంధుమండలము రాజిలె నోలి నిలీయమాన మై
మివులఁ గళంకలక్ష్యతఁదమీప్రతిబింబమునంత నేర్పడన్.

తే. తామరసలక్ష్ము లాచందమామరాకఁ
గలఁగుచును గుముదాలికై తొలఁగె నపుడు
తొలఁగుబావయె కాఁడె తమ్ముల వరించు
నట్టిసతులకు నతఁడు మున్నెట్టిఁ డైన. 123

చ. పసుపడ వేణునాళములఁ బగ్గములం బలెఁ గ్రిందఁ బర్వశో
భనకిరణప్రకాండములు భాసిలఁజందురుఁడొప్పె నెంతయు
న్మనసిజుఁ డెల్లప్రాణులమనంబులు చేలుగ రాగబీజముల్
వెనుజతనంబుతోడ వెదఁబెట్టెడు రౌప్యపుజడ్డిగం బనన్.

చ. నెల యనువెండికుండఁ గడు నించి నిశాఖ్యచకోరనేత్ర యిం
పలరఁగనంబరాహ్వయమహానటమూర్తిమహాభిషేకముఁ గా
జలుపఁగ నెల్లదిక్కుల వెసం బ్రవహించెడుపాలవెల్లి నాఁ
బొలిచెసమస్తముంజలువఁబొందనమందతసాంద్రచంద్రికల్.

చ. తొలఁకెడుహంసకాంతులవిధుద్యుతిఁబ్రోచి చకోరమైత్రి జో
కలు మెఱయించుకన్నవలకల్కితనంబునఁ బుష్పలావికల్
తలఁపులుగొల్లలాడి మిగులం బ్రమయించి యువవ్రజంబుచే
వెల లధికంబుగాఁగొనుచు వేడుకనమ్మిరి పువ్వు లంగడిన్.

తే. అప్పుడు ప్రభావతికి నొక్కయతివ విరులు
గొనుచుఁ బోవఁగ నందు నింపునఁ జరించు
తేఁటిగమిలోనఁ దా నొక్కతేఁటి యగుచు
నేఁగె మాయాఘనుండు రతీశ్వరుండు. 127

వ. అటమున్న పతిసమాగమోత్సవ సముత్సాహంబునం జేసి యప
రాహ్ణంబుననుండియుం గ్రీడాభవనపర్యంకాదిసముచితనూతన
సత్క్రియావిశేషసంపాదనంబునకుం దగినపరిచారికల నియో
గించుచున్న ప్రభావతిమనోరథం బెఱింగి రాగవల్లరి యతి
ప్రయత్నంబున. 128

క. చెలువకు సంపెఁగనూనెం
దలయంటి సుగంధవాసితము లగుచూర్ణం
బుల నలుఁగుఁ బెట్టి గంధా
మలకం బిడి చమురు దిగిచె మజ్జన మార్చెన్. 129

చ. చెలికి మెఱుంగుఁబావడలచేఁ దడియార్చెను ధూపవాసనల్
దలకొలిపె న్బ్రసూనసదలంకృతి మీఱఁగ వేఱువేఱ మె
చ్చు లరసి కీలుగంటు జడుసుల్లెము వ్రేలుడుఁగొప్పుమూఁడు
మూ, లలబిగికొప్పు పెక్కుగతుల న్నిలిపెం బలుమాఱు
విప్పుచున్. 130

వ. అప్పు డారాగవల్లరి ప్రభావతి నుద్దేశించి. 131

చ. విరిసిన నొక్కయొప్పు నరవీడిన వేఱొకయొప్పుఁ జిక్కువా
టారసిననొక్కయొప్పునదియూడ్చిన వేఱొకయొప్పు వేణిభా
వరచననొక్కయొప్పు ముడివైచిన వేఱొకయొప్పుకొప్పుగాఁ
బరఁగిన నొక్కయొప్పుఁ గనుపట్టక మానదు నీకచంబులన్.

క. తెఱవా సందిట సందెడు
నెఱివెండ్రుక లాయతములు నీలము లివి యే
తెఱఁగున ముడిచిన నీకుఁ
గొఱఁత గలదె యవియ జట్టిగొను నీవిభునిన్. 133

క. అనుచు విరుల్కాచబంధం
బునఁ జెరివెడుసఖిని మరలి పొలఁతుక వైచెం
దనచేతిపువ్వుబంతిని
గినుకయుఁ జిఱునవ్వుఁ గన్నుఁగ్రేవలఁ దొలఁకన్. 134

వ. అంత. 135

తే. అని చెలువ యక్షకర్దమం బాదిగాఁగఁ
గలపముల భేదములు దనవలసినట్లు
సంఘటింపించి కుంకుమచందనాదు
లలఁది నిలిపించుకొనియె మే లరసి యరసి. 136

తే. మృగమదాదులఁ జుక్కబొ ట్టగిసెయాకు
బొట్టు పూర్ణచంద్రతిలకంబు నెలవంక
విధమునామము గుమ్మడివిత్తునామ
మొకటి గా దని యొకటి యాయువిద దాల్చె. 137

తే. వెలఁది మట్టెలు పిల్లాండ్లు వీరమద్ది
యలును నందెలు మొలనూళ్లు నంగుళీయ
కంకణాంగదహారతాటంకముఖస
మస్తభూషణములు దాల్చె మార్చి మార్చి. 138

క. ఒక్కొకతోయమునొప్పులె
పెక్కుఁదెఱంగులవి యునికి పెంపున నివి యొం
డొక్కటి మీఱుచుఁ దనప్రభ
నెక్కుడగుటఁ ద్రిప్పిత్రిప్పి యింతి ధరించున్. 139

ఉ. అంచలప ట్టొకింతతడ వభ్రపుమంజిడి కొంతసేపుఁ గ్రొ
మ్మించుజరంగుదళ్లుఁ గడుమేలిమిమాదళము ల్పవంతు లొ
క్కించుక యించు కంతవడి యింపున నొక్కటి మెచ్చ కొ

క్కటిం, జంచలనేత్ర దాల్చెఁ బ్రియుసమ్మత మెట్లగు
నొక్కొ యన్నదిన్. 140

చ. తరుణి యొకింతసేపు చిఱుఁదమ్ములపుంబసతోడిమోవి మే
ల్గరగరిక న్విరాజిలుచుఁ గమ్మలుఁ దీఁగెయుఁ బూని వేణికా
సురభితఁ బోల్చి యొక్కపరిశుద్ధపునైకపుటొల్లె గట్టి భా
సురతఁ గడు న్వెలార్చెఁ బెఱసొమ్ముల కోపమియన్మిషంబు
నన్. 141

వ. వల్లభమనస్సమాకర్షణ కౌశలాకౌశల సందేహంబునం జేసి
యొందును మనస్స్థైర్యంబు చాలక మఱియును. 142

ఉ. శ్రీలలితాంగరాగములుఁ జీరలు సొమ్ములు నేర్చి యేర్చి తా
మేలుతరంబుఁ దాల్చియును మెచ్చక మార్చుచు నెన్నిమా
ఱులుం, జాలక దిద్దినట్టిదియె సారెకు దిద్దుచు మించుటద్దముం
గేల ధరించి చూచుఁ బరికించుఁ బొరింబొరి సద్మసంస్క్రి
యల్. 143

సీ. కేళీగృహంబుముంగిట గరగరిక లా
లోకించు గంధాంబునేక మరయు
నలుకుపూఁతలపరిమళముఁ బరీక్షించు
రంగవల్లికలతెఱంగుఁ జూచు
సకినలమంచంబుజాడ విమర్శించుఁ
గుంకుమపరపుభంగులు గణించు
హాంబట్టుతలగడయొప్పు విచారించు
నగరుధూపములసోయగము లెంచు

తే. నలరుటాకువర్లు మేల్కట్లు నంగరాగ
పూర్ణపాత్రికలును గంధవాహడిబరణులు
జాలవల్లిక లాదిగా సముపభోగ
సాధనశ్రీలు పరికించు సారెకబల. 144

వ. ఇట్లు వర్తించుచున్న యన్నీలవేణి యాపువ్వు లాదరంబునం బుచ్చుకొనియె నట్టియెడ నిట్టు నట్టుం జెదరి పఱచుతుమ్మెద పదువుపొది వదలి యొదిగి యదుకుమారుం డక్కుమారిక సవరించుశ్రవణోత్పలంబులోనం గాన రాకుండ నడంగి యుండె నప్పు డప్పడంతి ముప్పిరిగొను రాగవేగంబునం బ్రియా గమనవిలంబంబు సహింపలేక బహిశ్చరప్రాణంబు లన నొప్పు శుచిముఖీరాగవల్లరుల నేకతంబునకుం బిలిపించి శుచిముఖి కి ట్లనియె. 145

శా. రాం డయ్యెం బ్రాణేశుం డీప్రాదయభారం బెట్లు నైతుం క్షణం, బేం డైన యున్నది యేటికిం దడసెనో యేవిఘ్నము ల్పుట్టెనో, నేం డేతెంచుప్రయత్న మున్న నకటా నీతోడం జెప్పండె యె, వ్వాం డీరీతి యొఱంగెనో యపుడు నన్నాత్రుచ్చి య ట్లాడంగన్. 146

శా. ఆహా యప్పటికట్లు నన్దలంచెం గా కంతగపురంబు ల్పుదుర్గాగ్రహంబుల్ పెఱవారికెట్లు చొరశక్యంబై నంగానీ కదుర్ మాహాత్మ్యంబున మేటియంటి వతనిం దౌవారికాత్యుగ్రస న్నాహం బెక్కడనుండు రావలసిన న్రాలేండె యొ ల్లనియున్.

క. వత్తు నవశ్యము నేండని
చిత్తము తమి రేంచి యంతం జింత యొకతెపై

హాత్తిన నది వృథపుచ్చినఁ
బుత్తురు మగవారిమాట పొసఁగదు నమ్మన్. 148

క. అనఘాత్మకుఁ డతఁ డాతని
నన నే మున్నది మదీయ మైనయదృష్టం
బును దూలుట గా కెట్లది
యొనర్పు నున్నదియె చంద్రికోగ్రదవాగ్నిన్. 149

వ. అని చంద్రు నుద్దేశించి. 150

క. నీశైత్యము నమ్మితి న
త్యాశఁ హిమధాముఁడును సుధాంశుఁ డనంగా
నోశశధర యేలా ఘృత
కోశాతకి వయ్యె దేమి గూడెడు దీనన్. 151

క. చలువ యొనరించినంతయు
ఫల ముష్ణత విడువు మిదియ పదివే లింకఁ
జలిపందిలి పెట్టుట కడ
వలఁబో మొత్తమియె మాకు వనజారాతీ. 152

సీ. శ్యామకంఠలలాటసామీప్యపరితప్య
మానంబులుగఁ గళల్ మార్చి మార్చి
సింధూదకాంతస్సమింధనబడబాన
లోగ్రకీలల సెగ నూని యూని
ప్రత్యమావాస్యసంభవదర్కసంయోగ
కలితాధికోష్ణిమఁ గ్రాఁగి క్రాఁగి
విప్రయోగోష్ణపాంథప్రాణపరిపాన
భూమజం బగుకాఁక పొంది పొంది

తే. కాలకూటాహ్వయభ్రాతపాలు పట్టి
పుచ్చుకొనుదాహకత్వంబు ప్రోచి ప్రోచి
యింతవేఁడిమి సాధించితేమొ చంద్ర
నన్ను నేఁచుటకే ప్రయత్నంబుతోడ. 153

చ. ప్రథమకళ ల్నెలనెల నుపాయన మిచ్చుచు వహ్నిసూ
ర్యులక్, బృథుతరమైనమైత్రిఁ గడుఁ బ్రీతులఁ జేయుట యీ
దృశోష్ణిమ, ప్రథమఫలిభవద్విరహిబాధకే కావలయు న్న
శాంక యీ, పృథివి నధర్మి కెన్నఁ బరపీడయె యుత్తమలాభ
మెప్పుడున్. 154

చ. చలువయె భ్రాంతిమూలము నిశాకర యింకొకఁ డెన్నిచూ
డఁ గే, వలమును వేండ్రపుం బ్రకృతివాఁడవ యె ట్లనినం జ
కోరముల్, వెలయుఁ గడంక నీయుడుకువెన్నెల జుఱ్ఱుచు
దానఁ జేసి కాఁ, కలవడ శైత్యము ల్మరగినట్టివి నిప్పులమేఁత
కోర్చునే. 155

మ. ఇటుగా కొక్కొక కాలదోషమున నా నేమో విపర్యాసమ
న్నిటియందు న్మలయానిలుండు నిదిగో నెమ్మేనికిం జాల ను
త్కటతాపం బొనరింపఁజొచ్చె నిదియుం దచ్చంద్రికాజాల
సం,ఘటనాదౌష్ట్యము రాజధర్మ మనుచుం గ్రౌర్యంబుఁ దాఁ
బూనెనో. 156

వ. అని దక్షిణానిలు నుద్దేశించి. 157

క. తలఁప జగత్ప్రాణుఁడవై
వెలసిననీ విట్లు నన్ను వేఁచుట తగునే
యిల వెలుగు చేను మేసిన
మలయానిల యెద్ది కాఁపు మదిఁ జింతింపన్. 158

వ. అని యతనివేఁడిమి మాన్పుటకై యనేకప్రకారంబులం దూఱియుం బ్రార్థించియు గుణంబు గానక విసివి యి ట్లనియె. 159

సీ. అంతకాశాసమాయాంతత్వ మరసినఁ
జలువకు నీకును జాలదవ్వు
రౌద్రమూర్తిత్వవార్తలు విచారించినఁ
జలువకు నీకును జాలదవ్వు
దహనసారథ్యతత్పరత భావించినఁ
జలువకు నీకును జాలదవ్వు
శ్రీఖండవిషధరోచ్ఛిష్టత యెంచినఁ
జలువకు నీకును జాలదవ్వు
తే. పలుకు లేటికి నీయందు మలయపవన
చలువ గల దనునట్టిసంశయము దగదు
వసుధ నెందైనఁ జండాలవాటిలోన
బ్రాహ్మణగృహంబు వెదకుట భ్రాంతి గాదె. 160

ఉ. దక్షిణగంధవాహ నినుఁ దన్మలయద్రుమరూఢగూఢపా
ద్భుక్షణనింత కెంతయు నపాయముపొందదె పొందకుండఁగా
నిక్షుశరాసనుండు విరహిశ్వసితోపచయక్రియ న్వియము
క్తక్షయుఁ జేసెఁగావలయుఁగాక తదుష్ణతనుష్ణ మెక్కుఁగన్.

వ. అని మలయసమీరు నుపాలంభించి. 162

శా. పాథోరాశిగభీరు సద్వ్రతరణప్రాగల్భ్యమందారు భూ
నాథాస్థానవిధేయవర్తను నపై నగపద్ధతీవర్తనుఁ
యాథాతథ్యవిధప్రయోగవివిధోపాయార్జితద్విణ్మదో
న్మాథఖ్యాతసునీతికౌశలు నసన్మార్గచ్ఛిదాపేశలున్. 316

క. వ్యాచక్షాణసుధీజన
వైచక్షణ్యోదయాభివర్ధన వైద
గ్ధీచుంచురనిజకృతమై
త్రీచుంచువిశృంఖలాష్టదిక్చరకీర్తిన్. 164

మాలిని. అమలమప్రియసూను౯ యామినీశోపమాను౯
గమలభవమనీషు౯ గణ్యవాక్ప్రౌఢిశేషు౯
శమదమగుణనిష్ఠు౯ శాస్త్రచింతాగరిష్ఠు౯
బ్రమథపతిసుభక్తు౯ బ్రహ్మవిద్యానురక్తున్. 165

గద్యము. ఇది నిఖిలసూరిలోకాంగీకారతరంగితకవిత్వవైభవ పింగళి యమరనార్యతనూభవ సౌజన్యజేయ సూరయనామధేయప్రణీతంబైన ప్రభావతీప్రద్యుమ్నం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

ప్ర భా వ తీ ప్ర ద్యు మ్న ము

పం చ మా శ్వా స ము.

శ్రీఫలతులసీసక్తుఫ
లాఫుల్లజాతివిచికిలప్రముఖద్ర
వ్యాఫల్గుకృతేశ్వరపూ
జాఫలచిద్ఘణ్యు నమరసచివవ రేణ్యున్. 1

వ. మన్మథు నుద్దేశించి యాకన్యకాతిలకంబు. 2

ఉ. భూనుతలీల రుక్మిణికిఁ బుట్టి మనోభవ మత్ప్రియత్వముం
బూనినవాఁడ వీవయఁట పూర్వపునీయతనుత్వధర్మముం
మానక యేఁచుచున్న నదిమామక భాగ్యమునిన్నెటాడఁబోఁ
గా నెటు వచ్చునో తడవఁగావెఱతుం గరముల్మోగిడ్చెదన్.

వ. అని పలుకుచున్నప్పు డంతకంతకుం బెల్లయిన యాయల్లక
భరంబునం బెల్లగిల్లునుల్లంబుతాల్మి నిల్వరింపం జాలక
యబ్బాలాలలామంబు. 4

తే. నాఁడె చనకుండ లేఖఁ బ్రాణములు నిలిపి
యంత భరపడి వచ్చి నేఁ డాత్మవీక్ష
నోర్వరానినాతమికి న ట్లొనరఁ బలికి
ప్రియుఁడు తుద నిట్లు విడిచె నన్నియును వృథగ. 5

మ. అనుచున్ ఱెప్పలు తేలవైచుచు విశుష్యత్కంఠయై రుక్మిణీ
తనయా మీఁదట నైన నీవ పతివై తద్ధర్మ మీడేర్పుమీ
యనుపల్కించుకనాలుకన్ దడుపుచుం బ్రాణార్తి దీపింపఁ
జయ్యనఁ బూఁబొన్నన వ్రాలఁ బోవుటయు మీనాంకుండు
చిత్రంబుగన్. 6

వ. సంభ్రమంబునఁ గర్ణోత్పలంబు వెలువడి నిజరూపంబుతోడ. 7

క. హా తాలిమి వదలెదు సు
మ్మే తెంచియె యున్నవాఁడ నిదె నీపతి న
న్నో తరుణి చూడు మని తా
నాతల్పమునందు నిలిచి యక్కునఁ జేర్చెన్. 8

మ. అతిశీఘ్రంబున నాలతాంగియుఁ దదీయాలింగనస్పర్శనా
మృతసేకంబున మూర్ఛదేఱుచు నెయున్మీలన్మహానందమూ
ర్ఛితయయ్యున్ మగుడన్ బదంపడి మదింజేష్టల్జనింపంగఁ దా
బటిఁ గన్ఱెప్పలు విచ్చి చూచి భయకంపస్వేదలజ్జాత్మయై. 9

క. చిరకాంక్షితనిజపరిరం
భరసస్థితిఁ జొక్కి యున్నపతిచేతులు స
త్వరత విడిపించుకొని యో
వరిలోనికిఁ బాఱి పోయె వనజాక్షి వడిన్. 10

వ. ప్రద్యుమ్నుండును శుచిముఖిరాగవల్లరులం జూచి యి
ట్లనియె. 11

ఉ. సర్వయువాధికుం డనుయశం బెసఁగు న్నను నేలికొన్న మ
త్పూర్వసమస్తపుణ్యఫలభూమిక మీచెలి యీవిలంబమే
నోర్వమిఁజూడకిట్లుడుగుటొప్పునె తోడ్కొనిరందుపోయిగాం
ధర్వవివాహలీలకు ముదమ్మున మీరలె పెండ్లిపెద్ద లై. 12

వ. అనిన విని రాగవల్లరి నవ్వుచు నతనిం జూచి. 13

చ. తనవిరహాసహిష్ణుతవిధం బఖిలంబును నీవు వింటి గా
యనయము నాడుకోఁగ నిపుడంచుమనంబున నెత్తుసిగ్గునన్
మునుఁగుచుఁ గుందుచున్నదియె ముద్దియనీతమకం బెఱింగి
ని, ల్వానితెఱఁ గొక్కతప్పుగఁ దలంచెదు సూ చతురుండ
వన్నిటన్. 14

వ. అని పలుకునంత నతనికి శుచిముఖియు ని ట్లనియె. 15

ఆ. నీవు సకలనాయికావిశేషస్వభా
వములు నెఱిఁగినట్టివాఁడ వైన
నాకుఁ దోఁచినంత యాకన్యచిత్తంబు
విధము నీకు విన్నవింతు వినుము. 16

ఉ. తాఁ గడు వేగిరించెఁ గద తద్గతి నీవు నెఱుంగ సిగ్గునన్
లోఁగుచు నింతనుండి యిఁక లోనుగ నొల్లక పట్టఁబట్టఁగా
నేఁగుచుఁ గోరు నీబలిమి నీప్సితసిద్ధిగ వీఁపు గాన రా
డాఁగుట దీనిపేరు నిబిడం బిది బాలిక కెల్ల నాత్మలోన్. 17

వ. కావున నప్పడుచు త ప్పేమి గలిగిన నదియు నొక్కయను
రాగవిలసనవిశేషంబకా నెఱుంగుకొని యనుగ్రహంబు వద
లక పరిగ్రహింతుగాని వే ఱొండుగఁ దలంచెదు సుమీ
యేము పోయి యాముద్దియకు బుద్ధి చెప్పి యెత్తుకొని
వచ్చెద మని రాగవల్లరియుం దానునుం దత్సమీపంబునం
దెరమఱుంగున నుండి తమపలుకు లాలకించి వినుచున్న
యన్నెలఁతపాలికిం బోయి యల్పస్వరంబున ని ట్లనియె. 18

ఆ. తలిరుఁబోఁడి మంచివానవు గలిగి తి
ట్లుసుగు దెంతురమ్మ యధిపుమనసు

విరస మయ్యె నేని వెర వెద్ది మఱి చక్కఁ
జేయ నీవ చింత చేసి చూడు. 19

వ. అనిన శుచిముఖికి రాగవల్లరి యి ట్లనియె. 20

క. అప్పటి క ట్లరు దెంచుట
త ప్పన రా దంత మనము దండ నునికిఁ దా
నప్పుడుచుఁదనము మానక
యిప్పుడఁతుక యంత వెట్టిరియే యిఁకఁ జేయన్. 21

వ. అని ప్రభావతి నవలోకించి. 22

క. వరుఁడు సమాగమకాంక్ష
త్వరితపడుచు నుండ నిచటఁ దడయుట తగ దో
వరవర్ణిని రార మ్మొక
సరవిని దమి యుండ దెల్లసమయములందున్. 23

వ. అని కేలుపట్టి తివియఁబోయి యాలజ్జావతిచేత విదుల్పులం
బడి నగుచు ని ట్లనియె. 24

క. ఏరీతిం బెనఁగిన నె
వ్వా రెఱుఁగరు నీదుగుట్టు వనితామణి రో
ల్లారోఁకండ్లం బాడిన
కూరము లిపు డింత దాఁచుకొన్న నడఁగునే. 25

వ. అని వెండియు నతిప్రయత్నంబున. 26

సీ. విభుఁడు దండనె యిది వినుచున్న వాఁ డెంత
గబ్బినే యిది లజ్జక్రమమె యనియు
నతఁ డిది సరకు సేయమిగ భావించిన
నపు డేమి యగుదు వీ వబల యనియు

రసికశేఖరుఁడు సర్వజ్ఞుఁడు ప్రియుఁడు నీ
కొలఁదిన నడుచు భీతిలకు మనియు
నతిగోప్య మీశుభావాప్తి దీనికి నింత
తడయు టొప్పమి యెట్లు దలఁప వనియు
తే. మఱియు నెన్నియొ బిసిబిసిమాట లమరఁ
బ్రియము చెప్పియు నదరవైచియు హితాను
వృత్తిఁ దెలిపియు నొకకొంత మెత్తఁబడఁగఁ
జేసి కేల్వట్టి తిగిచె నాచెలువఁ గదల. 27

సీ. తిగిచిన రాక యీడిగిలం బడుచును ల
జ్జాలసత్వమున మల్లాడి యాడి
నిలునిలు మొకమాట గల దని నిలిపి ప
ల్కుట కేమియును లేక గ్రుక్కి గ్రుక్కి
యడుగడుగునకు నత్యంతనిర్బంధంబు
సలిపెడునందాఁక నిలిచి నిలిచి
తెరువున నర్గళాదిక మేది చేతి కం
దినఁ బట్టువిడువక పెనఁగి పెనఁగి
తే. యిందుబింబాస్య కడు నలయించెఁ జెలిని
వినివి పోదుగదా యనువెఱపు నొదవ
విభునినూతనసంగమవేళఁ గరము
వక్రములు లో పడంతులవర్తనములు. 28

క. ప్రకృతిజ్ఞయు హితనిర్వా
హకయు నగుట నల్ల నల్ల నేనుఁగుఁ గంబా
నకుఁ దిగిచినట్లు యత్నా
ధికతం జెలి తెచ్చె నాసతిం బతికడకున్. 29

. ఇట్లు తెచ్చి. 30

. అనయము చేరిక యగుతఱి
ననివార్యవ్రీడ భయభరాకులగతి యై
తన వెనుక నొదుగ నొదుగఁగ
వనితామణిఁ దేర్చి తేర్చి వల్లభుఁ జేర్చెన్. 31

వ. ఇట్లు దగ్గఱఁ దెచ్చి యజ్జలజాక్షి యత్యూర్జితసముజ్జిహాన
దుర్జయలజ్జాసముద్వేగవేగయు నుద్దామరోమహర్షణస్వేదో
ద్భేదసాదిత ప్రకృతిమకరికాపత్త్రాంగరాగయుఁ బురస్థితిపరి
త్యాగయత్నసంక్షోభసంచలీభవదుత్తరీయపార్శ్వపునఃపునరా
లక్ష్యమాణవక్షోజకుంభతటవిజృంభణాభోగయు నగ్రదృష్టి
ప్రసారపరిహారనియమనియతకటాక్షసంచారచారుకర్ణగోళకా
లంకపలోలలోచనద్రాఘిమశ్లాఘనీయముఖపరావృత్తి పొనఁగి
పున్యథన్యాయితోభయోపాంతభాగయు నైనయొలనాఁగం
జూపుచు నాపురుషరత్నంబుం గటాక్షించి. 32

చ. పడఁతులచర్య లిట్టివి నృపాలకుమారక నేఁటిదాఁక గు
ట్టడలఁగ నీదుకూటమియపేక్షఁ బడం గలపాటు లెల్లఁ దాఁ
బడియిపుడిష్టమబ్బుతఱిఁ బాఱుచుఁదాఱుచు నేక్రియం బె
నం,గెడుఁ గనుఁగొంటె యంచుఁ జెలికే ల్గదియించె రతీశు
చేతితోన్. 33

క. ప్రమదంబున రాకొమరుఁడు
కమలాక్షిఁ బరిగ్రహించె గాంధర్వవివా
హాముచే నయం ముహూర్త
స్నుముహూర్తోఽస్తంచుఁ గెలన శుచిముఖి నవ్వన్. 34

క. అప్పు డించుకతడ వన్యో
న్యపాణిసంస్పర్శసంభృతానంద స్తం
భపరీతాత్మత నుండిరి
ప్రపంచ మంతయును మఱచి పతియు న్సతియున్. 35

వ. తదనంతరంబ. 36

క. తన రెడులజ్జాభయవా
సన లుద్బోధమునఁ దనర సతి కనుఁగొని మె
ల్లన నిలుఁ డని యాన లిడఁగ
జని రోకొ్కకనెపముఁ జెప్పి సకియ లిరువురన్. 37

వ. అప్పుడు ప్రద్యుమ్నుండు. 38

క. నిలువక యటు పోచున్నా
రలికుంతల చెలుల నేల యానపాడిచె దేఁ
జెలికాఁడఁ గానె యనిపై
దలి చెవిలోఁ జెక్కు చెక్కుఁ దార్కొనఁ బలికెన్. 39

వ. అప్పుడు. 40

చ. ఉవిద తదుక్తి కంత చెవి యొగ్గక పోఁ బెనఁగ న్విభుండు కే
ల్దవిలిచిచుట్టు నించుకయెడఁగ భుజముల్వాలగొల్పి పొమ్మనఁగ
సువదన వెల్వడం దిరుగ శ్రోణిభుజస్తనవేణికాభర
శ్రవణకపోలముల్పతిని సారెకు సోఁకుచుఁ దేల్చె నింపులన్.

వ. అంత. 42

చ. నళినదళాక్షి సిగ్గరితనంబు గదా యని యింత చెల్లునే
యలయఁ బెనంగితంచు విభుఁ డంగనహస్తము పట్టి నిల్పి చె
క్కిలి మిగులం జెమర్పఁ బులకింపఁగ ఘర్మకణావళు ల్నఖం
బులఁగొనిపాఱమీటుచును బొల్పుగ మేనిమిరెంగరంబునన్.

సీ. మఱియుఁ గపోలచుంబనసమీపతయాస
రి_త్తమంతనము సారెకు వచించి
యభివీక్షణేచ్ఛ నమ్రాననం బెగనెత్తి
కొనగోళ్లఁ బలుమఱుఁ గురులు దువ్వి
చనుగుబ్బ లంట ముచ్చట పడి మాటికిఁ
బయిఁటపై నెరసులు పాఱ మీటి
గనయంబు ముట్టుటకును జేరికలుగ వే
మాఱును మొలనూలిమణులు దుడిచి

తే. బెద రుడిపి వ్రీడజాడ్యంబు వదలఁ జేసి
కాంత నొగి మెత్త మెత్తనఁ గౌఁగిలించె
నీవి తనయంతటనె జాఱ నెయ్య మెఱఁగి
పాణిఁ జెక్కిలి నొక్కి చుంబనము చేసె. 44

వ. తదనంతరంబ. 45

ఉ. శౌరిసుతుండు బాలికను శయ్యకుఁ జార్చి యదీర్ఘయత్నత
ద్వారణసంప్రబుద్ధరసతం దరితీపుగ మించుబాహ్యనా
నారతభోగలీలల మనంబునఁ జొక్కుచుఁ జొక్కఁజేసెఁబో
తారతమల్పమల్పముగఁదన్మతి యోర్పుకొలందిఁజేయుచున్.

తే. సౌరభమె చిక్క లోనికి జాఱ నొక్కొ
రాయిడికిఁ గాక బహిరంగరాగ మెల్ల
వనఁగ నినుమడించుచు నంతరంగరాగ
మలరఁ బెనఁగిరి దంపతు లతులరతుల. 47

వ. ఇవ్విధంబున. 48

చ. స్వకుతుకపూర్తిగాఁగ రతి సల్పి సుషుప్తివహించి రంత నా
యికయునునాయకుండుఁ దమయిద్దఱియంగములున్విమిశ్రభా

వకలనఁ జిక్కుఁజీరుపడ వైచినచంపకనీలకంజమా
లికలతెఱంగునం బరఁగ లేఁజెమట ల్మొనుగాలినాఱఁగన్. 49

వ అంత. 50

క. అరుణాంశుపటలి యనువా
సరరాజపురోధృతధ్వజంబుకొనన్ వి
స్ఫురిత మగురత్నమో యన
సురపతిదిశయందు వేగుఁజుక్క వెలింగెన్. 51

చ. యదుకులచూళికాభరణ మంతట మేల్కని నిద్ర చొక్కునన్
వదలినకౌఁగిలిన్మెలపునన్ బిగియించుచుఁ జెక్కుచెక్కుటన్
గదియఁగ నొత్తియొత్తి తనకాంతను మేల్కొలిపెన్ మృగా
క్షియున్, నిదుర దొఱంగి చూచుచునె నేత్రము లెప్పటి
మూసె సిగ్గునన్. 52

సీ. అంతఁ గామిని కన్ను లరవిచ్చి సురతసం
క్షుభితవేషము పతి చూడకుండఁ
దనదుచెక్కిలి మొగంబున కడ్డముగఁ జేర్చి
పొరిఁ బొరి నదిచాన పులకితముగఁ
గెంగేల నతనికౌఁగిలి యూఁగి యెడగొంచుఁ
జేలాంచలము పెఱచేతఁ దడవి
తెచ్చి పాలిండ్లమీఁదికిఁ జొనుపుచు నితం
బావృత్తి యరపి రెండవచెఱంగు

తే. కటితటంబు బెత్తి యెత్తి క్రిందటికిఁ బరపి
లోనుగా దానిపై యంచుతో నమరఁగఁ
బొక్కిలి గదించి పట్టి మూపున నరవిరి
వదలుతురుమానుకొనుచు లేవంగఁ గడఁగె. 53

క. ఈచాడ్పునఁ బానుపుపై
లేచుచుఁ గడు నింపు గులుకు లేమవిలాస
శ్రీచేఁ జిత్తము గరఁగఁగ
నాచెలువుఁడు మగుడఁ దిగిచి యక్కునఁ జేర్చెన్. 54

వ. తదనంతరంబ కార్యాంతరచింత చిత్తంబునఁ బొడమఁ దన వదనంబు ముదితచెవిం గదియించి యోయువిద యిది మొదలుగ మాపు లెల్ల నిచ్చటికి వచ్చెదఁ గాని తేపులు దప్ప కుండ మావిడిదిన యుండ కున్న రహస్యభంగంబు పుట్టిన మనమనోరథంబు విఘ్నాకులం బగుంగావున నిక్కడ నుండి మదీయనివాసంబు దాఁక భూవివరంబు గల్పించు కొని పోయెదఁ దద్ద్వారం బన్యుల కెఱుకపడ కుండునట్లుగ సంవరణంబు గావింపు మని చెప్పి యప్పలుకులకు నాలజ్జావతి యంగీకారసూచనంబుగాఁ దల యొగ్గుర వైవ నుక్త ప్రకారంబున నిజనికేతనంబునకరిగెఁ బ్రభావతియుఁ దద్బిలంబు తగుతెఱంగున సంవృతంబు గావించె నంత. 55

మ. సమయాభిజ్ఞతఁ గుక్కుటంబు 'వివిధచ్ఛందస్త్రియామాంతరం తిమయామో భగవా నృషిః కుసుమధన్వీ దేవతా మానినీ రమణాయాం వినియోగ' యంచు నిది యారంభించెఁ గాఁ బోలు నా, నమరెం దద్ధ్వని మానినుల్ రతికిఁ దామై నాథులం బైకొనన్. 56

వ. మఱియు నాసమయంబున వాసరప్రత్యాసక్తినిమిత్తవిరహాశంకాసమంకురితసంతాపంబున లోపలిపట్టు వదలి వెలికి నిర్గమించునిఖిలకాముకద్వంద్వసముదయహృదయంబుల చలువలం ద్రోవ యడ్డగించి గడ్డురికి యాక్రమించెనో

యనఁగఁ దనరారుచు హారమౌక్తికంబు లత్యంతశైత్యం బునం బ్రవర్తిల్లె నచిరభావియైన భావజవశంవదస్త్రీపురుష పరస్పరపరిరంభవిశ్లేషఖేదవేదనాప్రాచుర్యంబు సూచించు భంగి నొండొంటియంటు విడిచి బిరుసెడలినదళంబులతో నతివిరళం బగుచు మేల్కట్టుపువ్వుదండలుం దమయంతర్గ ణంబులకొలఁది విశదంబుగాఁ దెలిపె నన్యోన్యసన్నిధిం జెన్ను మీఱు దంపతు లింపుసొంపున నాదరింపం బెంపొందు సౌభాగ్యవైభవంబు నేఁటి కిదియకదా యనుహృదయా త్సుక్యవిలసనవిశేషంబునం బోలెఁ దాంబూలంబు లచలి తంబుగా రుచులప్రచురతంబచరించెఁ బ్రచురసురతంబులఁ జరించు నుద్దామయావనమదమదనమత్తమత్తకాశినీమణుల మణితరణితంబులజోక లేక సంతన గ్రహించి యంచిత ప్రేఢూదక్షతం బరీక్ష యిచ్చుభావ మావహిల్ల గృహ శారికాకీరపారావతకులంబులును గలకలితలయలలితకలకాకు భావంబు దులకించుకులుకుటెలుంగుఁ గలకలికిపలుకుల వికలంబులుగా గులుకరింపదొరకొనియెఁ బ్రతికలనవనవా యితప్రౌఢియువమిథునరతిపరిమళంబులఁ గలపడంబయి పొలుపెసఁగవికసనారంభశుంభదంభోజముకుళసుకుమారసౌ రభంబు సొరెకు వెదచల్లుచు నల్లనల్లన సంచరించు చల్లకరు వలిబలంగములు తెరువరులతనువుల నవిరళముగఁ దల కొనం బులకాంకురంబులు మొలపించుగతదివసావసాన సమయంబున జిగీషితదేశాంతరుండైన భాస్వంతుచేతనాత్మ తేజస్సమర్పణానల్పలాలనాపురస్సరంబుగా నియోగింపంబడి యుందమతమయున్న భవనంబుల నివసించుకొంచెపుఁజీఁకటు

లనేకాని నానాతమోనీకంబులం బోకార్ప లేనితప్పు గలిగియున్న యవి గావున నావేళ కాసన్నం బయిన యా వాసరాధీశురాక యాకర్ణించి కార్యవైకల్యంబున నాకులత్వంబు నొందెనో యన నేపు దఱిగి దీపకళికలు వెలవెలంబాఱె విక్రమవిహారంబు ముగియించి గవ్రసెనఁ బొదివిన కుసుమకోదండు వెండిజల పోఁత దళు కుటరి గ తెఱంగున మెఱుం గడంగి యుడురాజమండలంబు మాఁగుడువాఱె కానిపించెఁ దొల్లి నిజసంతతి హితార్థిని యై సురభి ప్రార్థింప నిలింపవిభుం డమృతం బిడుట ప్రత్యక్షం బయ్యెనో యనునట్లుగా దట్టం బగుచు శాద్వల ప్రదేశంబులం బ్రకాశించుముక్తాఫలస్థూలప్రాలేయబిందు బృందంబు పశ్చిమరాత్రిగోచరప్రచార్యమాణపశువిసరం బులచేతఁ గసవుతోఁగూడ గ్రసింపంబడుచు నుండ గగన ముకురపరిదృశ్యమాన తదీయ ప్రతిబింబ విభ్రమ దృష్టీకారహారిణంబు లై తారకంబులు క్రమంబునం బలుచగాఁ దొడంగెఁ బ్రాబోధికంబు లై నభూపాలదేవగాంధారి ప్రముఖరాగా భోగసౌగంధ్యబంధురగాంధర్వనాదమేదుర మృదువాద్య విశేషపోషిత సూతమాగధాది క్రియమాణ స్తుతిపాఠరవంబులు ప్రభుద్వారంబులఁ దోరంబు లై సొంపు మీఱె నపరగాత్రస్వాధ్యాయాధ్యయనశబ్దస్థానంబుల నైన యాదేశంబులుంబోలె నిర్భరక్షీరభారభిద్యమానపీనాపీన స్మార్యమాణతర్ణకోపసరణరణరణక సంభ్రమసముదితసముత్థాన ధైనుకగంభీరహాంభారవంబులు విజృంభించెఁ జంద్రాస్తమయ సంభవక్లేశభవపరిఘూర్ణార్ణవధ్వానంబు పెక్కువను వెక్కి

రించినట్లు మిక్కిలి నక్కజపుఁబాహుళ్యంబు నెరపుమహా
సందోహదోహనిస్వానసాహచర్య సమధికదధిమథనవిధివిహిత
ఘుమఘుమఘోషంబు లందు గండూషితదిక్కంబు లగుచుఁ
బిక్కటిల్లె నప్పుడు. 57

సీ. మును విలూనం బైనదినపాదపము మొదల్
మగుడఁ జిగిర్చినచిగు రనంగ
గతనిద్రశక్రేభకర్ణతాళానిలే
రితకుంభసిందూరరేణు వనఁగ
ధ్వాంతజాలముమీఁద దండెత్తుభానుమం
తునివెలిగొల్లెనతోఁ పనంగ
మార్తాండపథరోధిమందేహబలపదో
ద్ధుతపూర్వనగధాతుధూళి యనఁగ
తే. వనజరంగస్థలిని నాట్యమునకు వచ్చు
సిరికిఁ బట్టిన కెంబట్టుతెర యనంగఁ
బ్రాగ్దిశాలిప్తఘుసృణాంగరాగ మనఁగ
మెఱసె నరుణోదయపుదీప్తి మింటికెలన. 58

చ. అనుదితసూర్యహోము లగుయజ్వలప్రజ్వలదగ్నిదీప్తులొ
ద్ద నమరుసోమిదమ్మలమిథఃకషణోల్లసితస్తనంబులన్
దనరుచు గేలి చేసెఁ గడుఁ దత్సమయాత్తపరస్ఫురోపగూ
హనరసరంగదంగకరథాంగపతంగతతారుణద్యుతిన్. 59

ఉ. ఏఁ గలలోన నొం డెఱుఁగ నీవె విభుండవు సందియంబు నా
పైఁ గలదేని చూడు మని ప్రాగ్దిశ గౌతమదారజారునిన్
దాఁ గడు నమ్మఁ జేయుటకుఁ ద్రాఁగఁగ నెత్తెడునట్టియెఱ్ఱగాఁ
గాఁగినమడ్డుచంద మెసఁగం గనుపట్టె నినుండు నుష్ణతన్. 60

వ. అప్పుడు. 61

సీ. బిగువుఁగౌఁగిళ్లఁజేఁ బ్రియుబాహువులు లొత్తి
కమ్మెలు వోయినకుచతటములు
వరుమేన నొఱసి పోవఁగఁ జిట్లినట్టిగం
ధపుఁబేంట్లతో నొప్పునఖపదములు
రమణుకుండలపీడనముల రేఖలు మాయ
కలరు చున్న కపోలఫలకములును
ప్రాణేశదశనకోరకశిఖాసంసర్గ
మునఁ గందినట్టి కెమ్మోవిసిరులు
తే. నిలువుటద్దాలచేరువ నిలిచి నిలిచి
పలుమఱును జూచుకొనుచు నాబాగు సడలఁ
జేయఁ జాలక తడసె దైతేయకన్య
ప్రాతరుచితాంగసంస్క్రియాపరత లేక. 62

వ. అంత నచ్చటికి శుచిముఖిరాగవల్లరు లరుగుదెంచి యాచంచ
లాక్షి యున్న చెల్వు దవ్వుదవ్వుల నవలోకించి నవ్వుచు. 63

ఉ. పుక్కిటితమ్ములం బుమియుఁ బ్రొద్దును గాదొకదమ్మ నేఁడు మా
యక్కకునిప్పుడిట్లిటఁ బ్రియంబునఁజూడఁగఁగల్గెఁజాలు మా
కిక్కడి కేఁగుదెంచుట నభీష్టరతి న్వసివాళ్లు వాడునీ
చక్కనిరూపము న్నిదుర చాలనికన్నులుఁ జిట్లుగందమున్. 65

వ. అనుచు డగ్గఱ నేతెంచి.

సీ. పలుగఱ సేయక పసుపును నలిపించు
కొనక మొగంబుమజ్జనము లేక
పరిశుద్ధవస్త్రంబు ధరియింపక కచంబు
లొాగిఁ జిక్కు పుచ్చి క్రొత్తగ ముడువక

ప్రత్యగ్రతిలకధారణ మొనర్పక నపీ
నముగఁ గాటుక లోచనముల నిడక
తగునట్టిసొమ్ములు దాల్పక దినముఖ
నియమపుణ్యంబు లెవ్వియుఁ జలుపక

తే. నీవు తడయుట చోద్య మోనీరజాక్షి
ఘనము గాఁబోలు శ్రమ మట్లు గాక రతుల
చిన్నె లింపునఁ జూచుకొం చున్నదాన
వేమొ విఘ్నమై వచ్చితి మెఱుఁగ కేము. 66

వ. అని పరిహాసగర్భంబుగాఁ బలుకుచు లజ్జారోషభూషితంబు లయినయాయోషారత్నంబు చేతియదరువ్రేఁతలు తమకు నూతనోత్సవంబు లగుచుఁ గౌతుకం బొనరించుచుండఁ బ్రవర్తిల్లుచున్నంతఁ జంద్రవతీగుణవతు లటమున్ను నిజవల్లభసమాగమంబునకు నుపాయంబు గానక శుచిముఖితోడి విచారంబు గోరుచు నుండుటం జేసి యమ్మరాళిఁ దమనిలయంబున కెలయించుకొనిపోవుటకు నుద్యోగించి ప్రభావతీదర్శనమిషంబున. 67

క. లలితప్రియసంభోగా
కులవేషము చక్క దిద్దుకొన నెడ లేమిం
గళవళ పడుచుఁ బ్రభావతి
యలుక నతర్క్యగతి వచ్చి రచటి కిరువురున్. 68

సీ. ఈతెఱంగున వచ్చి యాతరుణీమణి
చందంబునకుఁ గొంత సందియంబు
మదిలోనఁ గందళింపఁగఁ గ్రమంబున విమ
ర్శించి తదాకార చేష్టితముల

కతమునఁ బురుషసంగతికల్మిఁ బదిలంబు
గా నిశ్చయించి యక్కాంతమీఁద
భావసంసూచనపాండిత్యగంధివి
లోలకటాక్షావలోకనముల
ఆ. కలిమి మొలకనగవుతళుకుతోఁ బలుమఱు
నగుచు నొకరొకళ్ల మొగము చూచి
యంతఁ గనినయర్థ మాప లేకి ట్లని
పలికి రాసఖి విన జలజముఖులు. 69

ఉ. ఎంతయు మేన వింతపస లేర్పడుచున్న వి యప్ప గంటె య
త్యంతము నిద్ర చాలమియు పక్షులు తెల్పెడు రాత్రియెద్ద
యో, కొంత విశేష మబ్బినది కోమలికి న్నముబోంట్లకుంగడుఁ
సంతసమేకదా తనదుజవ్వన మెవ్వలనన్ఫలించినన్. 70

వ. అని మర్మంబు వాఁక నాడుచు నాప్రీడావతి మొగంబుఁ
జూచి. 71

క. ఏమైన నయ్యె నీఁక నే
లా మీఱినపనికి నిట్టియంతిపురములో
నోముద్దరాల యేగతి
నీమహిమ గడించుకొంటి విది వెఱఁగు కడున్. 72

సీ. అని యుల్లసము దోఁప నాడుమాటలకు వె
వ్వెలఁ బాఱుచును దైత్యవిభుతనూజ
కలఁగి రహస్యభంగభయంబుచేతఁ బ్ర
త్యుత్తరం బేమియుఁ దోఁప కునికి
నిట్టటు గ్రుక్కుచున్నట్టిలా గరసి యా
యతివకుఁ దనచెలియండ్ర గుట్టు

బయలు సేయక యున్నఁ బాయ దీవెడఁగుఁబా
టనియు వారికి నిది యభిమతార్థ
ఆ. సిద్ధిహేతు వనియుఁ జిత్తంబులోపల
నీతిసరణిఁ బరిగణించి చూచి
యాసునాభసుతల కంచపడంతి యి
ట్లనియె నుచితఫణితి యతిశయిల్ల. 73

క. ఇది యెంత పేర్చెదరు మీ
చదివినయాకునసె తానుఁ జదివినయది మా
సుదతియు మొదల ఫలించెఁ
దదభీష్టము పెద్దపిన్నతనములవరుసన్. 74

వ. అనుటయుఁ దెలి వొందినమొగంబుతోఁ బ్రభావతి యా
విహంగిం జూచి. 75

క. ఎట్టెట్టూ మును వీరల
గుట్టులు నీపోఁగునకుఁ దగుల్పడినదియే
యె ట్టుండె నట్టె చెప్పుము
గట్టిగ నావుడు మరాళి కామిని నగుచున్. 76

వ. తను నధికభయలజ్జాసమాకులచిత్త లగుచుం గనుసన్నల
వారించుచున్న చంద్రవతీగుణవతులవంకం గనుంగొని
చెప్పం గొంచించుటయు నక్తంచరరాజనందనయుం దన
మీఁద నాన లిడుచు నడిగినం బులుఁగుపడంతి తదనుజల
విలోకించి. 77

ఆ. మీర లూర కుండ రీరు దువ్వఁగఁ బేను
వచ్చు ననుట వినరె వనితలార

యాన పెట్టి యడుగ మాన రా దిఁకఁ జెప్ప
వలసె మీరహస్యవర్తనములు. 78

వ. అని పలికి ప్రభావతితోడం బ్రద్యుమ్నులేఖాహరణం బొనర్చిన చిలుకసుద్దులు మొదలుకొని వారిప్రయత్నంబు సకలంబునుం జెప్పిన నవ్వుచు నాపువ్వుఁబోఁడి వ్రీడావనతవదనలైనయమ్ముద్దియల నీక్షించి. 79

క. మునిముచ్చులార మీచే
సినపని యటు గట్టిపెట్టి చేకొని యేలా
ననుఁ దఱిమితి రిఁక నేమియు
ననకుఁడు నాతోడివొంగ లైతిరి మీరున్. 80

వ. అనిన నాయింతికి శకుంతకాంత యిట్లనియె. 81

తే. లలన యెంతటివారు గావలయు నెందు
నైన నీతోడివారు గా నంత కిపుడు
ప్రియునితోఁ జెప్పి నీవు రప్పించ కున్న
వీరలకు నెక్కడిది నిజవిభులరాక. 82

ఉ. ఎల్లియు నేఁడు నీకు హృదయేశ్వరు నెద్దియుఁ బల్క సిగ్గుచే
నుల్లము గొల్పదేని వికచోత్పలలోచన యేన నేఁడు నీ
వల్లభుతోడఁ జెప్పెద నవశ్యము నీచెలియండ్రకోర్కి సం
ధిల్లెడునట్లు గాఁగ భవదీయనియోగమహత్త్వశక్తిచేన్. 83

వ. అని తన్నయనచేష్టావిశేషంబున నంగీకారంబువడసినదియై సునాభతనయల నభివీక్షించి యీప్రభావతికిం బతి యైనవాఁ డతిలోకమహిమమహనీయుం డైనయొక్కదివ్యపురుషుండు గావునఁ దదనుగ్రహంబునందకక్కఁ దక్కినయుపాయంబుల నీయంతగపురంబు మీావరులకుం జూర నలవి

గా దని తలపోసి యిట్టినీతి నిశ్చయించి పలికితి నని పలికి యి ట్లనియె. 84

క. మది తహతహ విడిచి యిఁకఁ
ముదమున సతులార కొంగు ముడి వేసికొనుం
డిదె నేఁటిమాపటికిఁ గూ
ర్చెద వాలాయముగ నేను బ్రియులను మిమ్మున్. 85

క. అని హాంసి మృదుస్మితశో
భనలజ్జావనతవదనపద్మంబులతోఁ
గనుపట్టువారి నిండ్లకు
ననిపించె నిశాచరేశ్వరాత్మజచేతన్. 86

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వధూమణుల నమ్మించినది యై యంచబోటి నాఁటిరాత్రి యాదవులవిడిదికిఁ బోయి యేకాంతంబునఁ బ్రద్యుమ్నగదసాంబుల ముువ్వురం గూర్చి. 87

క. సాకల్యంబున మీాప్ర
త్యేకపుఁబను లైనఁ గాని యెద్దియు నాకుఁ
బై కార్యము దెలియదు నా
కాకస్వామికిని జెప్పి యనుపుట కనుడున్. 88

ఉ. అందఱకుం దలాయొకటి స్వార్థముగల్గుట దోఁపఁబల్కె సం
క్రందనకార్యవర్తనము గాకయు నాకును బోలె నెవ్వియే
నిందు నిజార్థము ల్కడమయిద్దఱకుం గలవేమొయంచు నా
త్మందలపోఁత పూనిరిసమంబుగనప్పుడు వారు ముువ్వురున్.

వ. శుచిముఖియు వారిభావంబు భావించి. 90

క. మీామీాప్రత్యేకార్థము
లేమియు నొక రొక రెఱుంగ రేమొ వినుం డం

చాముపురకు మువురకుఁ గల
ప్రేమవతులతెఱఁగు వారిప్రేమలుఁ దెలిపెన్. 91

వ. తెలిపి ప్రద్యుమ్నుం జూచి. 92

క. నీ వాకఁడవు మాయావివి
గావునఁ బ్రియఁబొందుఁ గంటి గాని యితరు ల
త్యావిలధృతి నున్నా రి
ప్టావాప్తికిఁ ద్రోవఁ గాన కాత్మలలోనన్. 93

వ. కావున వీరలయభిమతసిద్ధియు భవదధీనంబ యిందులకుఁ దగినయుపాయం బూహింపు మనియె నప్పు డామువ్వురుం బరస్పరరహస్యకార్యప్రకటనంబునకు నవ్వుచు సుహృద్భావసుభగంభావుకనర్మసంవర్తితవచనంబులతో నొండొరు మొగంబులు గనుంగొనుచు. 94

క. నీవచ్చుటీవి గని యా
రా వాసవకార్యపరత యను చుంటిఁ గటా
నీ వీతెఱఁగే యన మఱి
నీవో యన నీవో యనఁగ నిగిడె న్నగవుల్. 95

వ. అంతఁ బ్రద్యుమ్నుండు శుచిముఖిం జూచి నీవు సునాభతనయలకడకుం జని తమహృదయేశ్వరు లిదె వచ్చెద రని యూఱడింపు మని పనిచి తానును గదసాంబుల కిష్టసిద్ధి యగునట్లుగ నాత్మకల్పితభూవివరద్వారంబున దానవేశ్వరకన్యాంతఃపురప్రవేశంబుగలిగించి నిజాంగనం గూడి రమియించుచుండె నప్పుడు. 96

సీ. ఆననాంభోజవ్యాపావర్తనాముహు
ర్వ్యాఘ్నితాధరపానవిలసనంబుఁ

గరకృతాంతర్ధిభంగురితకపోలచుం
బనరణరణకసంభ్రమభరంబుఁ
బ్రసభాపహృతకుచప్రావరణాంశుక
స్థానాభిషిక్తదోస్స్వస్తికంబు
సముపోఢజఘునవస్త్రప్రయోజనసమా
దిష్టోరుయుగమిథోవేష్టనంబు

తే. నగుచుఁ దనసిగ్గు పెక్కువ యవిరతంబుఁ
గరకరి యొనర్ప రాయిడిఁ గరముఁ గెరలు
నతనురాగవేగంబున నతిశయిల్లు
రమణురతి నొప్పె నొకకొన్నిరాత్రు లబల. 97

వ. అంత. 98

ఉ. సిబ్బితి మాని నేఁటినిశఁ జిత్తములోపలికాంక్ష దీఱఁ జ
న్గుబ్బల నొత్తి యేనెమును గ్రుచ్చికవుంగిటఁ జేర్చెదన్విభుం
గొబ్బునఁ బట్టిదంతశిఖనొక్కెద మోవియునంచుఁగోరునా
గుబ్బెత రేపు లెల్లఁ దటెఁ గొంకు నిరంకుశలజ్జ పెంపునన్. 99

క. యాదవుఁ డంతట రతులవి
భేదములు గ్రమక్రమాభ్యుపేతములుగ నా
పై దలికిఁ గఱపి చిత్రా
పాదిసురతరాజ్యమునకుఁ బట్టము గట్టెన్. 100

వ. అందు. 101

క. ఏవిధిఁ బతి వేఁడినఁ బ్రం
భావాదిని లజ్జఁ దొట్రుపడుఁ గాని తుదన్
యావనపుంజిందఱ గొని
భావజుసివ మెత్తి యతివ ప్రౌఢిమ నెరపెన్. 102

ఉ. ఆచను ప్రేఁగు నట్టిజఘనాతిభరంబు విరోధి గాక తో
డై చపలాక్షి కిం బొసఁగె నప్డు సముద్గమవేగనున్నమై
ఖేచరచక్రసామ్యధృతికిం దగనొక్కటి మీఁదికిం దివక్
భూచరచక్రసామ్యమునుబొం దెఁదదన్యముక్రిందికీడ్చుచున్. 104

వ. తదనంతరంబ.

సీ. గుబ్బపాలిండ్లు గన్గొను వేడుకను మించు
గాఢపరీరంభకౌతుకంబు
గాఢపరీరంభకౌతుకంబును మించు
జఘనలోలుపహస్తచాపలంబు
జఘనలోలుపహస్తచాపలంబును మించుఁ
దిలకమంటినకురు ల్దిద్దుతమియు
దిలకమంటిన కురుల్దిద్దుతమినిమించు
వాతెఱచవు లానువలపుపెంపు

ఆ. వాతెఱచవు లానువలపుపెంపును మించు
రతులరహియు రతులరహిని మించు
నధరరసము విఘటితానోన్యముగఁ దత్త
ఱిలుచుఁ బతి రమించెఁ జెలువఁ గూడి. 105

వ. ఇత్తెఱంగున నమ్మత్తకాశిని హృదయేశుచిత్తంబు రంజిల్ల నుల్లసిల్లెఁ జంద్రవతీగుణవతులుంబతులచేత నతులానురాగ పూర్వకనివర్తితగాంధర్వవివాహలగుచుం గ్రమప్రవర్ధమాన నానారతిప్రాగల్భ్యనిర్భరంబు లగువిహారంబుల నతిశయిల్లి రివ్విధంబున. 106

సీ. అతియత్నరుద్ధలబ్ధాశ్లేషచుంబన
కుచపీడనాద్యమై కొన్నినాళ్లు

మందమందక్రియమాణనానాప్రాతి
కూల్యాభిరామ మై కొన్నినాళ్లు
కృతకప్రమాదానుమతసముల్లసదసం
కుచితక్రియాక మై కొన్నినాళ్లు
విరళత్రపాతిరస్కారిణీపరిస్ఫుర
త్కౌతుకసంరంభ మై కొన్నినాళ్లు
తే. ప్రకటముఖరితమేఖలారణితగుణిత
మణితఘంటారవాఘోష్యమాణమసృణ
కుసుమసాయకౌద్ధత్య మై కొన్నినాళ్లు
రతి జరుగఁ జల్పె రతివలు పతులసేవ. 107

వ. అందు నొక్కనాఁడు. 108

శా. ప్రద్యుమ్నుండు ప్రభావతీరతివిహారప్రౌఢిసారస్యసం
పద్యుక్తిం గడుఁజొక్కి దక్కి తి రతీ మత్ప్రాణమానీశు నం
చుద్యత్ప్రేమసమృద్ధిఁబల్కెనదియాయోషాలలామర్ణశ్రవ
స్సద్యగ్నిపాతనిశాతశూలసమ మై చాలంగ నొంచె న్వెసన్.

క. ధాత్రిఁ జిరార్జితతాదృ
క్చిత్రమిథగ్ప్రేమ నుల్లసిలుచో బెరు కే
మాత్రము లే కెనసినప్రియు
గోత్రస్ఖాలిత్య మోర్వఁ గోమలి వశమే. 110

ఉ. ఏ మని చెప్ప నప్పు డసురేంద్రసుత న్సకలాంగసంపదుద్దా
మరతోత్సవానుపమ తత్ప్రథమక్షణసంభవత్సుఖ, శ్రీ
మయ మూర్ఛఁ జేద్పడఁగఁ జేసెను దుఃఖపుమూర్ఛ యై
కదుర్, భామల కట్టిచో సవతినామము మారణమంత్ర మౌఁ
జుమీ. 111

తే. ఆప్రభావతి కొంతసే పవ్విధమున
మానదుఃఖనిశ్చేష్టిత యైనవెనుక
నుస్సు రనుచును వేఁడినిట్టూర్పు నిగుడ
వగలఁ బొగులుచుఁ బొరలె మూర్ఛాగముగాఁగ. 112

తే. అరిగె శయ్యాంతరమునకు నంత లేచి
యతివరో యిది యేమి నాయందుఁ దప్పు
గలిగెనో యంచుఁ దోన రాఁ గడఁగువిభుని
నట్లు రాకుండ ఘనమైనయాన వెట్ట. 113

క. ప్రద్యుమ్నుఁడు తా నటు చను
నుద్యోగము దక్కి యుస్సురుస్సు రనుచు నా
హృద్యతరాంగినియోగము
సద్యఃపరితాప మొసఁగ సందేహమునన్. 114

వ. తనకుఁ గొంతసమీపంబున నొక్కపర్యంకంబున నవ్వలి మొగంబుగా శయనించి యున్న యాప్రభావతికిఁ గర్ణగోచరం బయ్యెడుపాటి పరిమితస్వరంబున ని ట్లనియె. 115

ఉ. తామరసాక్షి నావలనఁ ద ప్పొక టెయ్యదియైనఁ గంటివో
నామదితాల్మిచూడఁగ మనంబునఁ గోరియొ యల్గి కూడినం
బ్రేమలువింతయింపుసవరించునటంచునొ యల్కచొప్పుగా
కేమయిన న్నిమిత్త మొకయించుక కల్గెనొ లేచిపోవఁగన్.

క. అనుటయు ఘనదుఃఖవశం
బున నొకయుత్తరము నీక పొలఁతుక నిట్టూ
ర్పు నిగిడ్చి యూరకుండిన
దనుజారిసుతుండు ప్రచలితం బగుమదితోన్. 117

శా. నాయం దేయది తప్పుదోఁచినది యోనారీమణీ నీకు దుః
ఖాయత్తత్వముచూడనిక్కమిది మత్ప్రాణంబవీవెందునుం
జేయన్నేర్తునె తప్పు నీకు నిది నీచిత్తంబురాఁ దెల్పుకో
డాయన్వచ్చెద నాకు రాముఁదల పెట్టంగాఁ దగున్సత్కృపన్. 119

వ. అట్లుం గాదేని.

తే. వనిత యిటువచ్చి నీవు నీవలయుసోదె
గోనుము దప్పున్న మఱి నాకుఁ బెనఁగఁ జోటు
గలదె నీమొలనూలునఁ గట్టువడుదుఁ
బూనుదును నీవు మెడఁబెట్టుపొగడదండ. 120

క. నావుడును గంఠగద్గది
కావికృతి యడంచుకొంచు ఘనయత్నత వ
ర్ణావలి యేర్పడఁ బలికెఁ బ్ర
భావతి చెవియొగ్గి తనదుపతి యాలింపన్. 121

చ. అనఘుఁడ నిన్ను సోదెగొను నంతటిదాననె యేను దప్పు లే
దును దలపోయ నీవలనదోసమె యాత్మను బాయకున్న వా
రినిబలు కొక్కమా అనుసరించుట మేనదివించు నేఁ దొఱం
గని పెనుదప్పు నాయదియ కాక పదింబదిగాఁగ నెంచినన్.

ఉ. అట్టిమదీయ మైనవపురాశ్రయలోభమహాపరాధమే
గట్టిగ లేచి వచ్చుటకుఁ గారణ మైనది నాకు దోసముల్
గట్టెడునీమృషాచటువికారముఁ జూడఁగఁజేసి యిప్పుడున్
దిట్టును రట్టు నర్హ మగుదీనికి నిన్ననఁజెల్ల దేమియున్. 123

తే. దూఱఁదగు నిన్ను నొకటికిఁ దొంటియట్ల
కల్లకూరిమి నెరపువాక్యముల నన్ను

నిప్పుడును బయ లీఁడించె దిదియకాదె
కుటిల తడిపాఁతఁ గుత్తుకగోయు టనఁగ. 124

ఉ. వట్టిప్రియోక్తు లెందుఁదగవా మిముబోంట్లరసజ్ఞ కాత్మను
న్నట్టివ కాక యిప్పు డివి యట్టివయైనను నీకు మోహపుం
బట్టపుదేవి నైనరతిభాగ్రింతిన పల్కెదవేమొ నాథ యే
గట్టిగ నారతిప్రమదఁ గాను బ్రభావతియంద్రు నన్నిలన్.

క. అని మానదుఃఖ ముద్దీ
పన మొందఁగ నవ్వధూటి ప్రక్క లెగయ నే
డ్చెను వెక్కి వెక్కి లోలో
ననె యకటా! యిదియు జీవనమె నా కనుచున్. 126

క. నాయకుఁడును దాను మును ర
తీ యని తద్రతులసంగతిన పల్కినప
ల్కాయింతికిఁ గోపము రాఁ
జేయుట తద్వచనరీతిచేఁ గని నగుచున్. 127

క. రమణీ యిందాఁకను దెలి
యము నీయల్కకు నిమిత్త మదియే భవదు
త్తమరతి నేఁ గరఁగుచు మె
చ్చుమరఁగ న ట్లంటిఁ గాని నది తప్పగునే. 128

క. అనుటయు భవదుత్తమ రతి
యనుపలు కొక్కటియె యాత్మ నంటె సతికి నా
థునిపలుకులలో రతి యీ
సున దృఢవాసిత మితరముఁ జొరనీదు మదిన్. 129

క. ఉవిదయు భవదుత్తమ రతి
భవదుత్తమరతి యటంచుఁ బతిపలు కీర్ష్యా

విపశతఁ బలుమఱుఁ దడవుచు
నవివేకంబునఁ దదర్థ మరయుచుఁ దనలోన్. 130

క. నాకంటె నకట యుత్తమ
యాకె యగుట చెప్ప వలయునా యీగతి నీ
వాకున నీ దగుప్రేమో
త్సేకమె చాటంగ ననుచుఁ జింతిలు చుండెన్. 131

వ. ఇట్లు తద్దయుం బ్రొద్దు చింతాక్రాంత యై యున్న ప్రభావ
తికిఁ బ్రద్యుమ్నుం డి ట్లనియె. 132

క. పలుక వొకింతయు నాతోఁ
జిలుకవు కరుణామృతంబుచిను కొకటియు లో
నులుకవు నాదగుదైన్యపుఁ
బలు కవగణనమున వినుచుఁ బద్మదళాక్షీ. 133

క. చేరక యుండఁగ నాకో క
ఘోరపుటాన యిడె నీవుఁ గూరిమి కెడ యై
కారుణ్య మెడలి నావెత
చేరువనే వినుచు నునికి చిత్రము తరుణీ. 134

క. దానవునకు నుదయించిన
దానవు గావున లతాంగి దయ చాలదు నీ
మానసమున నీవిలఁ బ్రథ
మానసమస్తోరుగుణసమంచిత వైనన్. 135

ఉ. నీవిపు డింతవేఱలుక నెట్టుకొనన్ ధరియించి యున్కి నా
కోవనజాక్షి మందపవనౌషధినాయకముఖ్యు లుగ్రతా
పావహులౌటచిత్ర మెనిజాత్మ యనంగుఁడునొందుచున్నవా
డేవిధిఁ బ్రేమపాత్రుఁగనియించినవారికి శత్రువాత్మయున్.

తే. ఆన విడుపు మచ్చుటికి నే నరుగుదెంచి
యలుక తీర్చెదఁ గాదేని జలరుహాక్షి
యాన విడుపు మిచ్చుటికి నీ వరుగుదెంచి
నీదుమధురంపుమోవి తేనియలు నాకు. 137

వ. అని యంతకంతకుఁ బెరిఁగెడు పరిరంభరాగతత్పరతావ
శంబున. 138

ఉ. రాఁగదె యోసుధాంశుముఖి రాఁగదె యోకఠినోన్నతస్తనీ
రాఁగదె యోవిలాసవతి రాఁగదె యోకలకంఠభాషిణీ
రాఁగదె యోకళావిదుషి రాఁగదె యోకలహంసగామినీ
రాఁగదె యోగుణైకనిధి రాఁగదె యోలలితాంగి డగ్గఱన్.

క. కలికీ రాఁగదె చిలుకల
కొలికీ రాఁగదె లతాంతకోదండునిపూ
ములికీ రాఁగదె యూరక
యలికీరార్భటుల నేల యలఁచెదు నన్నున్. 140

వ. అని వేఁడుకొనుచున్నంతం బట్టణంబులోనం దనవిడిదివా
కిటం బ్రాబోధికంబు లైన వాద్యస్వనంబులు వినంబడు
టయు వజ్రనాభుపడవాళ్లు పిలువ వచ్చువేళ యయ్యెఁ
గావలయు నింతటంబోక యున్నఁ గార్యంబు తప్పు ననుచు
లేచి యాత్మకల్పితభూవివరద్వారంబునకై చనియె నప్పుడు.

క. వెఱపింపఁ బోయి వెఱచిన
తెఱఁగునఁ దా వేఁడుకొనఁ బతి న్వెనుకొనియెం
దెఱవ తనయల్క కడుఁ గ
డ్పఱచి విజృంభించువిరహపరితాపముచేన్. 142

క. తనరమణి యిట్లు తను వెను
కొనుట యెఱుంగఁడు మురారికొడు కపుడు ప్రయో
జనవశతఁ జనియె నతిరయ
మున నాత్మనివాసమునకు భూవివరమునన్. 143

క. ఆవనితయు వడివడిని బి
లావధిగా నరిగి యంత నవ్వల నరుగం
గా వెఱచి తిరిగి వచ్చెను
భావము గలఁగంగ విభునిపానుపుకడకున్. 144

వ అట్లు వచ్చి. 145

చ. తనవిభుపాదసంగతిని ధన్యము లైనసువర్ణపాదుకల్
చనుఁగవ నొత్తుకొంచు మఱి శయ్యనురాలినతద్విలిప్తచం
దనలవము ల్శరీరమునఁ దాల్చుచుఁ దత్పరిభుక్తముక్తమా
ల్యనికర మత్కియుగ్మమున నద్దుచు నించుక సేపు రంజిలెన్. 146

చ. తదనుభవోదితశ్రుతికతంబున నవ్విభురామణీయకా, భ్యుద
యము చర్చసేయు సురతోత్సవచాతురియెంచుఁ బ్రేమసం
పద గణియించు లాలనలభంగులు భావనసల్పు మిక్కిలిన్
హృదయమునందురాగిలుచునింద్రవిరోధితనూజమాటికిన్.

ఉ. అక్కట యిట్టివల్లభునియందును గోపము పుట్టె నాకుఁ ద
ప్పొక్కటియేలతోఁచెనదియున్నఁజెమద్రతిఁగూర్చియంటఁ
గా, దక్కఁగఁ దెల్పెవల్లభుఁడు దానికి నర్థము నిప్పుడేను వే
ఱొక్కటిగాఁ దలంచి విడ నొల్లన కోపము దైవవంచనన్.

ఉ. ఆయనఘుండు దాఁ దొలుత నంపినపత్రికలోన నున్న యా
త్మాయతరాగభంగులరయంగ ననన్యసమానభాగ్యఁ గా

నాయదిచూడనాదయినయల్కయ మూలము కాకయున్న నా
నాయకుఁడట్లు ప్రార్థనమొనర్పఁగనేవినకున్కియొప్పునే. 149

క. మగవాఁడుఁ దుమ్మెదయు సరి
జగతి నదియుఁ గాక నాఁటిచాటూక్తులప్రే
మ గురుత్వము నలపత్త్రిక
యు గణింపఁగ నతనియందు నొదవునె తప్పుల్. 150

వ. అని విరహవేదనం బొరలుచుండఁ బ్రభాతం బగుటయుఁ
బ్రభావతి తన గృహదేవతయుం బోలెఁ బూజ లందుచు
ననన్యవిదితగుప్తంబై యున్న యాపత్త్రికం బుచ్చుకొని
శృంగారపుందోఁటలోనికిఁ జని యొక్క వివిక్తస్థలంబునం
గూర్చుండి మున్ను రాగవల్లరి చదువఁగా మిగిలినపత్త్రికా
భాగంబు తనచేత నటమున్న బహువారపఠితం బయ్యు
నవోత్కంఠఁ గలుగం జేయుచుండ నల్పస్వరంబునఁ దనలో
ని ట్లని చదువం దొడంగె. 151

ద్విరదగతిరగడ.

ఓహంసి నీచేత నున్న యది నాబ్రదుకు
నాహృదయ మింతిడెందము నేకముగ నదుకు
కరుణ నిది పదివేలుకమ్మలుగఁ గైకొనుము
పరఁగ సతితోడ నాపలుకుగా నిట్లనుము
విద్యున్నిభాంగిరో వినుము నీకృప గన్నఁ
బ్రద్యుమ్నుఁ డనుపేరు ఫలిత మగు నా కెన్నఁ
ద్రైలోక్యనిత్యసామ్రాజ్యవైభవ మైనఁ
బోల దొకలేశమును బోలఁతి నీకృపలోన
గరిమ నెల్లెడల నీకనుసన్న లోవత్తు

హరిమధ్య యేబాస నైన దీనికి నిత్తు
నేణాక్షి విను నీయుపేక్ష నాచెవిఁ బడినఁ
బ్రాణము హరించు విరు లావార్త వెంబడిన
నీమోవిచిగురుతేనియలు గ్రోలెడియాస
నీమొలకనవ్వువెన్నెలచలువ గోనునాస
నీమృదుకపోలసన్నిధిని మో మిడునాస
నీమోహనశ్రోణి నిమురఁ గలిగెడునాస
నీదుపాలిండ్ల నానెడు వక్ష మనునాస
నీదుశృంగారకళ నెలవు లంటెడియాస
నీదుమణితామృతము నింతుఁ జెవి ననునాస
నీదులలితోరువు ల్మెమ్మి నొత్తెడియాస
నొడలిలోఁ బ్రాణవాయువులు నా కింకాఁక
వెడల కుండఁగ నిట్లు విన్నవించెదఁ గాక
యీకమ్మపూఁదోఁట యీతేనియలజల్లు
నీకోమలపుగాడ్పు లీవెన్నెలబయల్లు
తను వైదుపాళ్లు నింతక పంచి లోఁ గొనవె
యనయంబు నివి విరహి కపకారు లన వినవె
నిండుచందురుఁడు నీ నెమ్మొగంబు సుహృత్తు
గండుఁగోయిలఫణితి కలభాషలకుఁ దొత్తు
మెఱుఁగుఁదీఁగెలు నీదుమృదుతనూలతయంట్లు
కఱకుఁబాయపుఁదేంట్లు కచభరశ్రీబంట్లు
కెంజిగురుచాయ నీకెమ్మోవికిని దాసి
కంజవైభవము కన్గవకు నంతేవాసి
యివి యెల్ల నాకింపు లిల నీవు చేపట్ట

నివియె పెనుమృత్యువు లాకింత నీ వెడ పెట్ట
నని తన్నుఁ గూర్చి నే నాడుట చెవిఁ జొనుపు
వనిత యే మనియె నది వ్రాసి వేగమె యనుపు
మోరాజహంసి నీయుల్ల మెందు నహేతు
కారుణ్య మని గట్టిగాఁగ నారసి చూతు
నని చదువుకొన వినియె నటమున్న యేతెంచి
వెనుక నుండి తదీయవిభుఁ డాత్మ హత్తించి. 152

వ. ప్రభావతియు నిట్లు లేఖ చదువుకొని తదర్థంబు మఱియు మఱియు భావంబునం బరామర్శించుచు. 153

మ. ఇవి యాదిం గలప్రేమభంగు లిఁక నాయేతెంచుయత్నంబున
ట్టివిధి న్నన్నుఁ బరిగ్రహించుట నిరూఢి న్నేఁటిదాఁకన్ రతో
త్సవసౌహార్దరతుల్ శతోత్తరత మించం జల్పుటాభవ్యప్రా
భవరూపాదిగుణవ్రజంబరయ నాభాగ్యంబె భాగ్యం బిలన్.

క. ఈరాత్రి యకారణపుం
జేరలుకఁ దదాత్మ కెడసి పిరువీఁ కగుచో
ప్పారయ భాగ్యవిహీనులు
లే రెవ్వరు నవనిమండలి న్ననుఁ బోలన్. 155

వ. అని చింతించు చుండ. 156

తే. రాగవల్లరి యంత నారమణికడకు
నరుగుదెంచి యాసఖి వెన్క నచలవృత్తిఁ
బొంచి యున్నట్టిప్రద్యుమ్నుఁ గాంచి యతని
యఱిసంజ్ఞ చేఁ గాననియట్లు యుండె. 157

వ. తదనంతరంబ యాయంబుజాక్షిచందం బభివీక్షించి. 158

చ. పయిదలినేఁ డిదేమి ముఖపాండిమ యున్నది మీఱి ప్రత్యుషః
క్రియలఁ బరాకు మాన్చినది కృష్ణచతుర్దశినాఁటిచంద్రరే
ఖయు బలె మేను చిక్కినది కాటుకక ప్పదెయొప్పెడుం గుచ
ద్వయిఁబికరాజిమ్రోఁతఁ గయిప్రాలెదుసోలెదు చల్లగాడ్పులన్.

ఉ. లోలతరాక్షి యాపయిఁటలోనిది యెక్కడిలేఖ యల్లనాఁ
డేలిక యంపినట్టిదియె యెయ్యది యైనను సిగ్గు లేల నేఁ
డాలిఖితార్థ మేమయిన నట్టిటు గెంటినఁ జూచెదే మొయాఁ
బోలిక చూడ నట్ల యధిపు ల్సతులందును సత్యసంధులే. 160

క. అని నడుమ నడుమఁ బ్రద్యు
మ్ను నివదనముఁ జూచి నగుచు ముద్దియ తల్లో
చనసంజ్ఞాప్రేరణమున
దను జేశ్వరసుతకు మఱియుఁ దా ని ట్లనియెన్. 161

క. ఈ రేయి రమణుఁ డెంతయు
గారించినవాఁడు నిన్ను గట్టిగఁ దెలిసెఁ
నారీమణి మాను నె మదిఁ
గూరిమి దాఁచుకొని యలుగఁ గూడదు నీకున్. 162

క. నీ వలిగెడుదాఁకను లే
దో వనితా యాట మాని యొడ్డించుకొనం
గా వలసె విభునియలుకల
చే విరహాకులిత వై కృశించితి విదిగో. 163

ఉ. తానటు లల్కదెచ్చుకొని ధైర్యబలంబున రాక తక్కె నీ
వైనవియోగతాపమృదితాకృతి చూడఁగ నప్పు డిష్ట మో

మానిని తాను నోర్వఁ డతిమాత్రవియుక్తికి నిష్ఠ మాన్చునీ
కానెఱజాణ యోగ్యకరుణామృతవృష్టిన యోగ ఖేదమున్.

వ. అనిన రాగవల్లరికిఁ బ్రభావతి యి ట్లనియె. 165

సీ. అట్టియసత్యంపుటలుకలు కల్పించు
కొని వియోగవ్యథఁ గుందఁ జేసి
కాంతలయారూపు గనుఁగొను వేడ్కలు
రాగుం డెతోడి నిర్దయులయందు
సంభవించునొ కాని సత్కృపారాశి మ
త్ప్రాణేశుఁ డేవినోదమున నైన
ననుఁ జిన్నపుచ్చి కన్గొనఁజాలఁ డొకని మే
షార్ధమాత్రంబు నోయంబుజాక్షి

తే. నేఁటిరాత్రి తెఱంగు నానేరమున జ
నించె నది యొక్కమాట కే నెమ్మనమున
నలిగి తేఱన యే నెన్ని ప్రార్థనముల
దానిచే నెంత యొడ సెనో ధవునిమనము. 166

చ. అనవిని రాగవల్లరి సమంకురితస్మితకోమలావలో
కనముల నాప్రభావతిని గన్గొనునట్లు తదీశ్వరుం గనుం
గొని బళి గోపపుత్రరసికుండవు నీదగుధార్త్ర్య మింతిపై
ఘనమనమానవీనసుధ గాంచిచవుల్ గొనుగోర్కికోర్కియే.167

క. నా విని యోసితుటారి ద
యావారిధి నధిపుఁగూర్చి యనకు మొకటియుఁ
నా వెట్టికినుక యింతకుఁ
దావల మని చెప్ప వినవె తరుణీ యనియెన్. 168

వ. అని యోరాగవల్లరీ నీవు నాకు బహిఃప్రాణంబవు గాని సఖీమాత్రంబవు గావు నీకు దాఁపురంబు సేయనేల మా తెఱంగు వినిపించెద విను మని తనకోపనిమిత్తంబును బ్రియుండు తనతోడన రాకుండ నాన వెట్టి తాను శయ్యాంతరంబున కరుగుటయు మొదలుకొని ప్రియనిర్గమపర్యంతంబుగాఁ దమవృత్తాంతంబు సకలంబునుఁ జెప్పఁదగినప్రకారంబును జెప్పి యి ట్లనియె. 169

క. కాంతుం డాగతి నాయ
త్యంతకఠోరతకు నాత్మయందు విఱిగి యో
వింత యగువిరహదశ కుప
శాంతి యరసికొననో లేచి చనియెం బెలుచన్. 170

క. తఱి నంత వేఁడుకొన విన
నెఱుఁగనినానిష్ఠురతకు నేఁడువిఱుగుల౯
విఱిగె నొకో ప్రియునిచిత్తము
విఱుగకయున్నం ద్యజించి వెస నేల చనున్. 171

ఉ. వ్రీడకు మానసంపదకు వెల్తిగదా యిదియంచు నెంచ కే
గూడఁగఁ బాఱిపట్టుటకు గొబ్బుననప్పుడ సాహసించితి౯
జేడియ దాఁప నేర కిది చెప్పెదఁ బ్రాణము నీవు గావున౯
గూడఁగలేకయంతఁగడుఁగుందితిఘోరవియోగవేదనన్. 172

ఉ. ఆపరిపాటికంతఁ గడు నల్గుచు నట్టివిభు౯ దథావిథా
లాపవిచిత్రతం దురపిలంగ వియోగదవాసహాత్వము౯
జూపుచుఁ జేర వేఁడువివశుం గయికోక కఠోరవృత్తిఁ బె
న్పాపముఁ గట్టుకొన్నగతభాగ్యకు నా కివి పాట్లు నెచ్చెలీ.

సీ. నెఱప కేలున్నవి నెత్తలిరిటెలు
తమవాఁడి గొల్ల నాతనువుమీఁదఁ
బఱప కేలున్నవి పరభృతశ్రేణులు
శ్రుతులలోఁ దమపల్కుసూదు లెల్ల
నుఱుప కేలున్నవి నెఱయధైర్యంబును
గందంపుమలకోడెగాడ్పుగములు
విఱుప కేలున్నవి వెస నంటఁ బోదివి వ
పుర్మహాశఁ బరాగముర్మురములు

తే. నన్ను నొకభూమిలోఁ బలినాతిగాఁగఁ
దలఁచి వే చంప కిట్లోర్పు దాల్చినవియొ
తెగితెగనిచిఱుగత్తికోఁతగ వధించు
టుచిత మని యోలి నిశ్లేఁచు చున్నయవియొ. 174

చ. అని విరహంబుఁబేరలఁత నాశ్రితచంద్రశిలాతలంబు మీఁ
ద నొరుగుచున్ సఖిం దిగిచెఁ దన్వి శిరోదిశకై తదంకముం
దనకుఁదలాడగాఁగొనఁగఁదజ్ఞతబోటియుఁ దత్క్రియాప్రవ
ర్తనకుఁదదీశుదాకొలిపితాఁదనయింటికిఁబోయెనవ్వుచున్. 175

తే. ప్రాణసఖి యిట్లు పన్నిన పన్నుగడలు
తెలియమింజేసి యపుడు దైతేయకన్య
తనకు నంకోపధాన మట్లనువుపఱచి
యాలతాంగియ యున్నది యనుతలఁపున. 176

ఉ. ప్రాణసఖీ నిను న్నెరయఁ బాసి చనన్ దఱి వచ్చె నాకుఁ గ
ల్యాణి తలంపుమీఁ సుసమయంబుల నన్ననిప్రేమ పెంపునన్
బాణి మెడం దగిల్చి తన పైకిఁ దదాస్యము వంపఁ బూని సు
శ్రోణిని జేశుమోముగుటచూచిత్రపాద్భుతమోదమగ్నతన్.

క. ఒక్కింతతడవు చేష్టలు
దక్క కనంబడియెఁ జిత్రతనువును బోలెన్
మిక్కిలిఁ గమనీయత సతి
దక్క కురుస్తంభసంగతత్వముకతనన్. 178

వ. అప్పుడు ప్రభావతికిఁ బ్రద్యుమ్నుం డి ట్లనియె. 179

చ. వెఱఁగుపడంగ నేల యలివేణి భవత్పతిఁ గానె యేను నీ
విరసతమాన్పలే కపుడు వేఁగుచునంతటిలోఁ బ్రయోజనాం
తరమతి నేఁగి నేఁటికిని దానిప్రసంగము లేమి వచ్చితిన్
దిరిగి వసించితి న్వెనుకదిక్కున నీవిధమెల్లఁ జూచుచున్. 180

చ. అని యిరుకేలఁ గ్రిందటిగ నాసతి బాహులు పట్టి యెత్తి వె
న్వెనుకకు రా వెసం దిగిచి వేడుక నంకకృతోపవేశఁ జే
సెనెఱులుదువ్వెఁ జెక్కిటను జెక్కిలి జేర్చెను మోవిచుంబనం
బొనరిచెఁ జన్నులం బొఁ గరయుగ్మము ప్రక్కలఁ బాఱఁజొన్పు
చున్. 181

మ. సుముఖీయెన్నఁడు నింకనల్లనను మంచున్నొక్కితట్టెన్నఖా
గ్రములన్దంతశిఖన్సుచాధరములాకాంతుండుతత్కాంతయున్
సుముఖాయెన్నఁడు నల్గఁజేయనను మంచున్మోవితానట్లనొ
క్కి మనోనాథువరిష్ఠనిష్ఠురకుచక్లిష్టాంగుఁ జేసెం దుదన్. 182

చ అలుక యొకింతకాలము మహాత్తరసేతువురీతి నాఁగి భే
దిలితొలఁగన్ సహస్రముఖతీవ్రతచూపెను దొంటికంటె వా
రలయసమానమానితపరస్పరకేళిరసప్రవాహ మ
గ్గలికఁ దదుత్తరంగరతికర్మవిచిత్రతఁ జెప్ప శక్యమే. 183

వ. ఇవ్విధంబునఁ బ్రద్యుమ్నుండు ప్రభావతింగూడి బహుకా
లంబు యథేష్టభోగంబులనుభవించుచు నప్పటప్పటికి వజ్ర
నాభుని నపూర్వవర్తనప్రవర్తనంబులవశవర్తిం జేసికొనుచుఁ

ప్రవర్తిల్లె గదసాంబులును జంద్రవతీగుణవతులతోడఁ గూడి రాత్రులెల్ల రమియించుచు నాట్యసమయంబులఁ బ్రద్యుమ్ను నకు విదూషకపారిపార్శ్వకాదికృత్యంబుల సహాయత్వంబు నడపుచు దైత్యవిభునిచిత్తంబు వడసి రంత. 184

వ. రమణ దలిర్పఁగా బుతువురాకలుదక్కనొడళ్ళుచిక్క చి ట్టుము లుదయించె వేవిళులనూనతమించెఁగపోలసీమఁబాం డిమ గనుపట్టెఁ జన్మొనల నీలిమ పుట్టె వలగ్నముం గురు త్వము పొరసెఁవళుల్విరిసెదానవకన్యలకుం గ్రమంబునన్.

క. నవమాసానంతరమునఁ
బ్రవిమలశుభదినమునం బ్రభావతి గాంచెన్
శివ గుహునిఁ గాంచుకైవడి
నవనిఁ బ్రభావంతుఁ డనఁగ నమరెడుతనయున్. 186

క. ప్రణుతగుణ చంద్రవతి దిన
మణినిభుఁ జంద్రప్రభుం గుమారునిఁ గాంచెన్
గుణవతియుఁ గాంచె నిరుపుర
గుణవంతుం గీర్తిమంతుఁ గోర్కులు పొదలన్. 187

వ. ఇట్లు గాంచినకుమారు లుదయించుచుం దోడన పరిపూర్ణ యౌవనులును సకల వేదవేదాంగపారగులును ధనుర్విద్యా సంపన్నులు నగుచుం గన్యాంతఃపురంబునఁ బ్రవర్తిల్లుచు న్నంత నొక్కనాఁడు తద్రక్షణాధికారులవలన వారలయు నికి నిశ్చితంబుగా విని వజ్రనాభుం డాగ్రహోదగ్రుం డగు చుఁ దనసభాసదులఁ గలయం గనుంగొని. 188

ఉ. కంటిరె కాలవక్రతప్రకారము దానవముఖ్యులార నాయిం టికి ద్రోహముందలఁచి యిష్టసుఖాప్తికి మ్రుచ్చు లిట్లు నా

లొక్కంట దలంప శేషఫణికోటిల ప్రేలిడి గోఁకుకోఁగ ము
క్కంటివెలుంగుకంటఁ జణకంబులు వేఁచుకొనంగఁ బూ
నరే. 189

తే. వాండ్రు సురవంశభవులైన స్వర్గమునకుఁ
బ్రళయసమయ మిప్పుడు నాగకులజులైన
నాశకాలంబు తద్భువనమున కిదియ
నరు లయిన నంత్యదశ నేఁడ ధరణి కెల్ల. 190

తే. ప్రాణములతోడ నిట వాండ్రఁ బట్టి తెచ్చి
తెలిసి తల్లోకమును గడతేర్పవలయు
నీవు చని పట్టి తెమ్మని నిజపురంబు
పెద్దతలవరిఁ దాఁ బంచె భీమబలుని. 191

తే. వాఁడు చని తిరుగక యున్న వరుస దండ
నాయకోత్తములను దళవాయిఁ బనిచె
వారుఁ దిరుగ కుండినఁ దదవస్థఁ దెలిపె
నరులు కోటకొమ్ములఁ గట్టినట్టితలలు. 192

వ. వజ్రనాభుండు తా నత్యంతకోపాటోపదీపితముఖుం డగుచుఁ దనతమ్ముఁడు సునాభుండును సకలమిత్రామాత్యవర్గం బులును రథతురంగమాతంగపదాతివ్రాత పాదఘాతంబుల చేత భూతలంబు వడవడ వడంక నద్భుతోత్సాహంబునం జేర్చి కొలువ నలువు మిగిలి కన్యకాభవనప్రాకారంబు చుట్టు ముట్టుకొనియె నప్పుడు తమవిడుదుల నున్న ప్రద్యు మ్నగదసాంబులు మన మింతట నంతగపురప్రవేశంబు సేయక తడసిన నీబెడిదంపు రక్కసునియక్కజంపు విక్రమంబు కుమారులకు నోర్వ శక్యంబు గా దని పూర్వవిహితమహీ వివరద్వారంబున నాక్షణంబ ప్రవేశించి భీతివశంబున

నొక్కచోటనే చేరియున్న తమకళత్రంబులయుత్తలపాటు
దీర్చి తత్పూర్వోక్తదైత్యగాత్రంబుల నెత్తుటం జొత్తిల్లిన
యాయుధంబులు తమచేతులన యుండ సంభ్రమంబునం
జనుదెంచి మ్రొక్కియున్న కుమారుల సంశ్లాఘావచనంబుల
నలరించి రట్టియెడం బ్రద్యుమ్నుండు ప్రభావతిం జూచి
యిట్లనియె. 193

తే. మగువ వినుము మిగులం దెగి విక్రమింప మీ
తండ్రి కదలి వచ్చె దర్ప మెసఁగ
మనకు వచ్చుఁ గడుఁ బ్రమాద మే మింతట
యుద్ధమునకుఁ దెగక యూరకున్న. 194

క. కుడుములప్రేల్లాటలు గా
వుడు రాజానన రణంబు లూహించినవెం
బడి రా వే మటు తొడరినఁ
బోడిఁబడ నెవ్వాఁడు బిట్టు ద్రుంగునొ మాచేన్. 195

ఉ. చేడియ నీమనంబునకుఁ జింత యొకింత జనించెనేని నేఁ
జూడఁగఁ జాల నీజనకుచొప్పు దలంప హఠుండు గాక తాఁ
గీడుచలంబుమానఁడనికిం జొరకొండొక త్రోవద్రొక్కఁగాఁ
గూడద యేమి సేయుదునుఘోరవిచారముపుట్టెనాత్మలోన్.

చ. అని తనుఁగూర్చి దానవకులాగ్రణిపైఁ దెగలేనిచింత సే
యునధిపుఁ గోటలగ్గలకు నుగ్రతఁ దగ్గఱుభూరిసైన్యుఁ దం
డ్రినిఁబరికించి యింతి విభునిం దముఁగాచికొనంగవేఱత్రో
వ నెమకి కానకంతఁ బితృవత్సలభావముఁ బాఱనూకుచున్.

క. తాన చని మూలనున్నయ
నూనతదీయాసిఁ దెచ్చి యొసఁగి గెలువుమీ

దానవపతిఁ దక్కినయను
మానము మాను మని పలికె మానవతి పతిన్. 198

చ. పలికిన సంతసిల్లి హరిపట్టి గదాదుల నార్వురన్ వధూ
నిలయములోని కావలికి నిల్పి రయంబున నొక్కరుండుఁ దా
వెలువడి కోట కుగ్రబలవేష్టనము న్వెడలించుచున్ నిర
ర్గళగతిఁ జుట్టునుం దిరిగె ఖడ్గవిహారపటుత్వదీప్తుఁడై. 199

ఉ. కాంచనదీప్తిచేఁ బసిఁడిగట్టు తెఱంగు నగళ్లకోట సూ
చించఁగఁ దాను భాస్కరుని చెన్ను వహించెను దానిఁ జుట్టి రా
సంచరణం బొనర్చుచును శౌరితనూజుఁడు కోటచుట్టునున్
డించినదైత్యసైన్యము వడిందమమున్వలె విచ్చిపాఱఁగన్. 200

క. లగ్గలకు నట్లు కోటకు
దగ్గఱుతనమొనల నెల్లఁ దఱిమి తఱిమి పే
రగ్గలిక చూపుమరుపో
టగ్గించుచు వజ్రనాభుఁ డతని నెదిర్చెన్. 201

వ. ఎదిర్చి యి ట్లనియె. 202

ఉ. ఎవ్వఁడ వీవు నాముదల యించుకలేక చొరంగరాదు వీఁ
డెవ్వరికైన బ్రహ్మవర మిట్టిది యేగతిఁ జొచ్చి తీవు తా
నివ్విధి నాకుఁ గల్లవర మిచ్చినబ్రహ్మకు శిక్ష చేసెదన్
గ్రొవ్వడఁగించి నిన్నిపుడ కొట్టెద నీకులమెల్ల రూపఱన్.

వ. అనుటయు నతండు. 204

క. నిను నేఁడు తిరిగి చన ని
చ్చినఁ గద బ్రహ్మకును శిక్ష సేయుదు వీదు
ర్జనతలె కావే మిముఁ జెఱి
చినవి యసత్యోక్తి బ్రహ్మజిహ్వకుఁ గలదే. 205

క. మొదలను బురిఁ జొచ్చితి నీ
ముదలన భద్రనటవేషమున హరిసుతుఁడన్
యదుకులజుఁడఁ బ్రద్యుమ్నుఁడ
మదిచ్చఁ గైకొంటి నీకొమారితపొందున్. 206

ఉ. కోరికఁ దావకానుజనికూఁతులకుం బతు లైనవారు మా
వారలె నాకు వారికి నవార్యబలు ల్సహజాతయాదవో
దారులు గల్గి రాత్మజులు తల్లులరక్షకు నున్న వారు ప్రా
కారములోన నీదొర లగణ్యులఁబల్వురఁదిన్న మృత్యువుల్.

తే. వారికి దేవేంద్రునకు నీవు శరణు చొచ్చి
తేని నీప్రాణముల కెందు నేను దెగను
శరణు చొరవేని నావాలు కరుణ గిరుణ
యెఱిఁగినది కాదు నీ వది యెఱిఁగె దిపుడ. 208

తే. అనిన విని యోరి నీ వేమి యనినఁ జెల్లు
నేను నాదృష్టియెదుర ని న్నింతతడవు
పెట్టుకొని యుండుటకు నని బెట్టిదంపు
టంపవానలు గురిసె భయంకరముగ. 209

క. తనవాలునఁ దచ్ఛరములు
దునుముచుఁ బ్రద్యుమ్నుఁ డతనిఁ దునుముకడంకన్
ఘనరయమునఁ జనఁ దాఁకిరి
సునాభముఖ్యు లగురాక్షసులు బలములతోన్. 210

క. అది యంతయుఁ గని మనముల
గదసాంబులు గినిసి కోటగవకులు దెఱపిం
చి దురాధర్షాటోపత
నెదిర్చిరి సునాభముఖుల నింద్రాహితులన్. 211

శా. అంతం గేశవుఁ డంచవేగరులచే నాదైత్యసంగ్రామవృ
త్తాంతంబున్విని తార్క్ష్యవాహకుఁడుచక్రాద్యాయుధప్రోల్లస
త్కాంతిక్రాంతదిగంతరుం డయి వడిన్ దావచ్చె నచ్చోటికిన్
సంతోషంబున వజ్రిసత్వరగతి న్సంధించి సేవింపఁగాన్. 212

వ. అప్పు డింద్రుండు ధనురాదిసకలహేతిసమేతంబును మా
తలిసారథికంబును నైన తనదివ్యరథంబు ప్రద్యుమ్నునకు
ననిపి గదసాంబులకు ననన్యదుర్జయంబు లైనదివ్యస్యంద
నంబులఁ బనిచె దాన నపూర్వోత్సాహంబునం బొదలియు
యదుకుమారులు ప్రతిభటుల మించంజాలక సత్వరంబునఁ
బోరుచుండి రయ్యవసరంబునఁ గృష్ణుండు. 213

సాహసము నాహతప్ర
త్యాహతనై పుణము నొక్కయంతగ సుతుతో
నాహవ మొనరించుమహో
త్సాహనిధి న్వజ్రనాభదైత్యునిఁ జూచెన్. 214

తే. చూచి యిట్లైన నెన్నండు సులభ మగును
విజయ మని మరుచేతికి విష్ణుఁ డనిపెఁ
దనదుచక్రము నతఁడును దత్ప్రయోగ
మునను ఖండించె వజ్రనాభునిశిరంబు. 215

క. గదసాంబులు తద్విజయా
భ్యుదయముఁ గని పొంగి బహువిధోగ్రాస్త్రములన్
జిదురుపలుగ నొనరించిరి
కదిసి సునాభాదిదనుజగణ దేహంబుల్. 216

వ. అప్పుడు. 217

శా. మందారద్రుమపుష్పవృష్టితతు లుర్విన్ మంద్రస్ఫురద్దేవతా
దుందుభ్యారవసంప్రవర్తనలు నస్తోకాప్సరోనర్తనా
మందోల్లాసము దివ్యగాయకుల సన్మాధుర్యగానంబు నా
నందోత్సేకము నిచ్చె లోకులకు మింటంజాల దీపించుచున్.

వ. అంత నచ్యుతుం డనాథత్వదైన్యదశాపన్ను లగుపౌరజనుల ననేకవిధ లాలనాచాతుర్య శీతలవచనామృతంబున నపగతాశేషశోకపరితాపుల నపూర్వసంభృతానందవిశేషులం గావించి వజ్రనాభునిరాజ్యంబు సర్వంబును జతుర్భాగంబులుగా విభజించి తదాధిపత్యంబునకుం బ్రభావంతునిం జంద్రప్రభుని గుణవంతునిం గీర్తిమంతునిం బట్టాభిషిక్తులం గావించి కొడుకులం గోడండ్రనుం దమ్ముని మఱఁదలిని నత్యంతవిభవంబు మెఱయం దోడ్కొనుచు ద్వారకానగరంబునకరుగుదెంచి దేవేంద్రునిం దదీయస్థానంబున కనిచి సకలసామ్రాజ్యవిభవంబు లనుభవించుచు నిరంతరకరుణావలోకనంబుల భక్తజనంబుల నవలోకించుచు మహానందంబునం బొలుపొందుచుండె నప్పుడు. 219

క. వావిరిఁ బ్రద్యుమ్నుండు ప్ర
భావతితో నిష్టకేళిపరిపూర్ణత నిం
పావహిలఁగ వర్తిల్లెను
శ్రీవరుఁ దమతండ్రిఁ దగ భజించుచు ఘనుఁడై. 220

తే. అఘహరణహరివంశకథాశ్రయంబు
నాత్మపుత్త్రగుణస్తవనాంకితంబు
నైనయీకావ్యమునకు మహాప్రసిద్ధి
నిచ్చుఁ గావుతఁ గరుణ లక్ష్మీశ్వరుండు. 221

శా. శ్రీరాజేంద్రగురూత్తమాన్వయజనుర్విఖ్యాతసౌభాగ్య సౌ
మారాధ్యప్రభుసత్కృపాచతురమత్యానీతషాలాంక్షు భ
క్త్యారబ్ధవ్యపగూహనాతిసుఖితాత్మా త్తక్షమాశాంతిస
ద్వైరాగ్యోదయబోధముఖ్యబహుసంతానప్రసిద్ధుండిలన్.

క. వరచామరమిషవృతది
క్కరటిశ్రుతకీర్తిసామ్యకామ్యత్కృతిగో
చరితాఖిలవిద్వత్కుం
జరకర్ణుఁడు కర్ణుఁ డీగి చాతుర్యమునన్. 223

వనమయూరము.

భృత్యజనపోషణుఁడు పింగళిపురాంకా
మాత్యకులభూషణుఁడు మార్దవమహీయ
స్సత్యశుచిభాషణుఁడు సాధుజనతాసం
పత్యుదయపోషణుఁడు భవ్యకృపపేర్మిన్. 224

గద్యము. ఇది నిఖిలసూరిలోకాంగీకారతరంగిత కవిత్వవైభవ పింగళి యమరనార్యతనూభవ సౌజన్యజేయ సూరయ నామధేయప్రణీతం బైనప్రభావతీప్రద్యుమ్నం బనుమహా ప్రబంధంబునందుఁ బరిపూర్ణభావభాసురంబైన పంచమా శ్వాసము.

ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము

సంపూర్ణము.

చెన్నపురి: వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్‌వారి
'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము.

ఆంధ్రగ్రంథములు.

	ప్రతి 1-కి రు.	అ.
చ్చ తెనుఁగురామాయణము, తిమ్మకవిప్రణీతము, శుద్ధప్రతి	1	4
నంతునిఛందము, (ఛందోదర్పణము) ...	0	14
నిరుద్ధచరిత్రము, కనుపర్తి అబ్బయామాత్యప్రణీతము ...	0	8
ప్పకవీయము, శ్రీ గిడుగు రామమూర్తిపంతులుగారివిమర్శతో నున్నది	2	8
ముక్తమాల్యద, (విష్ణుచిత్తీయము) వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిగారి వ్యాఖ్యానముతో మేలుకాగితములమీఁదచక్కఁగ మరల ముద్రించినారము	4	0
ంధ్రభాగవతము, పోతనామాత్యప్రణీతము, ఇదివఱకు ముద్రితమైన ప్రతులకన్న అన్నివిధముల బాగుగనున్నది.	5	8
డిటో అత్యుత్తమప్రతి, 2 సంపుటములు ...	7	8
డిటో 3 సంపుటములు ...	8	4
శ్రీమదాంధ్రభారతము, పద్యకావ్యము:—		
7 సంపుటముల ప్రతి ...	14	0
3 సంపుటముల ప్రతి ...	13	0
ఆది, సభాపర్వములుగల సంపుటము ...	2	0
ఆరణ్యపర్వము ,, ...	2	0
విరాటోద్యోగపర్వములు ,, ...	2	0
భీష్మద్రోణపర్వములు ,, ...	2	0
కర్ణశల్యసౌప్తిక స్త్రీపర్వములు ,, ...	2	0
శాంతిపర్వము ,, ...	2	0
ఆనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మౌసల, మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణపర్వములుగల సంపుటము	2	0
ఆదిపంచకము, ఒకటేసంపుటము ...	5	8
యుద్ధపంచకము, స్త్రీపర్వముగల సంపుటము ...	3	12
శాంతిసప్తకము ...	3	12
ఆదిపర్వము మాత్రము, పెద్దచ్చు, చిన్నసైజు ...	1	8
ఆనందరంగరాట్ఛందము, కాలికోబైండు ...	1	8

	ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
ఆంధ్రదశరూపకము, మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రి ...	0	8
ఉత్తరరామాయణము, కంకంటి పాపరాజప్రణీతము, గిల్టుబైండు	2	0
కవిసంశయవిచ్ఛేదము, అడిదము సూరకవివిరచితము ...	0	6
కవికర్ణరసాయనము (మాంధాతృచరిత్ర) ...	1	8
కళాపూర్ణోదయము, దళసరికాగితములు ...	2	4
కాశీఖండము, చక్కనికూర్పు ...	1	8
కృష్ణరాయవిజయము, కుమార ధూర్జటికృతము ...	0	8
గయోపాఖ్యానము, రామనామాత్యప్రణీతము ...	0	8
గోపీనాథరామాయణము, 2 సంపుటములు, శ్రీమద్రామాయణమునకు సరియైనతర్జుమా, కవనము మిక్కిలిసొంపు, పీఠిక అతివిపులము	7	8
చిత్రభారతము, చరిగొండ ధర్మనకృతము, కాలికోబైండు	1	4
దశకుమారచరిత్రము, కేతనకవికృతము ...	1	8
దశావతారచరిత్ర, చక్కనికూర్పు ...	2	0
ధ్రువోపాఖ్యానము, సటీక, (భాగవతములోనిది) ...	0	8
నరసభూపాలీయము, అట్టబైండు ...	0	10
నిర్వచనోత్తరరామాయణము, తిక్కనామాత్యప్రణీతము ...	1	0
నిరంకుశోపాఖ్యానము, రుద్రకవికృతము ...	0	6
పారిజాతాపహరణము, చిన్నసైజు, క్రొత్తకూర్పు ...	0	8
డిటో విద్వాన్ దూసి రామమూర్తిశాస్త్రివిరచిత సురభివ్యాఖ్యానసహితము ...	3	0
బ్రహ్మోత్తరఖండము, శ్రీధరమల్లె వేంకటరామకవి ...	1	0
భాస్కరరామాయణము, చక్కనిక్రొత్తకూర్పు ...	4	0
మనుచరిత్ర, సటీక, వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిగారివ్యాఖ్యానముతో చిన్నసైజున మేలుకాగితములమీద స్ఫుటమైన అక్షరములతో చక్కఁగ ముద్రితము ...	2	0
మార్కండేయపురాణము, మారనకృతము ...	1	12
మొల్లరామాయణము, ఆతుకూరిమొల్ల ...	0	10

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,

292, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి.